

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN ETKİLERİNİN EN
AZA İNDİRİLMESİ, KURAKLIKLIL MÜCADELE VE SU
KAYNAKLARININ VERİMLİ KULLANILMASI İÇİN
ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLLENMESİ
AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI
KOMİSYONU**

**(10/77, 372, 491, 534, 693, 817, 868, 992, 1004, 1018, 1150, 1170, 1221,
1305, 1434, 1518, 1806, 1815, 1943, 2009, 2139, 2206, 2391, 2909,
2929, 3031, 3032, 3382, 3558, 3575, 3581, 3583, 3647, 3677, 3682,
3690, 3708, 3740, 3769, 3798, 3817, 3831, 3840)**

TUTANAK DERGİSİ

**22'nci Toplantı
29 Haziran 2021 Salı**

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

Sayfa

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Veysel Eroğlu'nun, Komisyon toplantısına katılımı için Çevre ve Şehircilik Bakanı Murat Kurum'a teşekkür ettiğine ve Gaziantep Milletvekili Mehmet Sait Kirazoğlu ile Şanlıurfa Milletvekili Ahmet Akay'a başsağlığı dilediğine ilişkin açıklaması

III.- SUNUMLAR

1.- Çevre ve Şehircilik Bakanı Murat Kurum'un, iklim değişikliği ve Bakanlık olarak iklim değişikliği çatısı altında yapmış oldukları projeler hakkında sunumu

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN ETKİLERİNİN EN AZA İNDİRİLMESİ,
KURAKLIKLA MÜCADELE VE SU KAYNAKLARININ VERİMLİ KULLANILMASI İÇİN
ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS
ARAŞTIRMASI KOMİSYONU

(10/77, 372, 491, 534, 693, 817, 868, 992, 1004, 1018, 1150, 1170, 1221, 1305, 1434, 1518, 1806,
1815, 1943, 2009, 2139, 2206, 2391, 2909, 2929, 3031, 3032, 3382, 3558, 3575, 3581, 3583, 3647,
3677, 3682, 3690, 3708, 3740, 3769, 3798, 3817, 3831, 3840)

22'nci Toplantı
29 Haziran 2021 Salı

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

Küresel İklim Değişikliğinin Etkilerinin En Aza İndirilmesi, Kuraklıkla Mücadele ve Su Kaynaklarının Verimli Kullanılması İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu saat 15.08'e açıldı.

Komisyon Başkanı Veysel Eroğlu, Komisyon toplantısına katılımı için Çevre ve Şehircilik Bakanı Murat Kurum'a teşekkür ettiğine ve Gaziantep Milletvekili Mehmet Sait Kirazoğlu ile Şanlıurfa Milletvekili Ahmet Akay'a başsağlığı dilediğine ilişkin açıklama yaptı.

Çevre ve Şehircilik Bakanı Murat Kurum tarafından, iklim değişikliği ve Bakanlık olarak iklim değişikliği çatısı altında yapmış oldukları projeler hakkında sunum yapıldı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından, 30 Haziran 2021 Çarşamba günü saat 13.59'da toplanmak üzere saat 18.49'da toplantıya son verildi.

29 Haziran 2021 Salı

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 15.08

BAŞKAN: Veysel EROĞLU (Afyonkarahisar)

BAŞKAN VEKİLİ: Nevzat CEYLAN (Ankara)

SÖZCÜ: Semra KAPLAN KIVIRCIK (Manisa)

KÂTİP: Hasan KALYONCU (İzmir)

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Değerli arkadaşlar, hayırlara vesile olması dileğiyle toplantıyı açıyorum. (*)

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Veysel Eroğlu'nun, Komisyon toplantısına katılımı için Çevre ve Şehircilik Bakanı Murat Kurum'a teşekkür ettiğine ve Gaziantep Milletvekili Mehmet Sait Kirazoğlu ile Şanlıurfa Milletvekili Ahmet Akay'a başsağlığı dilediğine ilişkin açıklaması

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bugün, özellikle Çevre ve Şehircilik Bakanımız Sayın Murat Kurum ekibiyle birlikte sunum yapacaklar, kendilerine teşekkür ediyoruz.

Ben özellikle bu toplantıya katılmasını talep etmiştim, kendileri de memnuniyetle katılacaklarını ifade ettiler. Sayın Murat Kurum Bakanımıza teşekkür ediyoruz.

Öncelikle, Gaziantep Milletvekilimiz Mehmet Sait Kirazoğlu Bey'in ağabeyi vefat etti, başı sağ olsun diyoruz.

Ayrıca, Komisyonumuzun bir başka değerli üyesi Şanlıurfa Milletvekilimiz Ahmet Akay Bey'in kıymetli amcası -aynı zamanda kayınpederi- vefat etmiştir. Merhuma Allah'tan rahmet, yakınlarına Cenab-ı Allah sabırcemil ihsan buyursun diye de dua ediyoruz.

Sayın Bakanım, söz sizde, buyurun efendim.

III.- SUNUMLAR

1.- Çevre ve Şehircilik Bakanı Murat Kurum'un, iklim değişikliği ve Bakanlık olarak iklim değişikliği çatısı altında yapmış oldukları projeler hakkında sunumu

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANI MURAT KURUM - Çok teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Kıymetli milletvekillerimiz, Komisyonumuzun değerli temsilcileri, saygıdeğer basın mensuplarımız; hepinizi sevgi saygı ve hürmetle selamlıyorum.

Bugün, Bakanlık olarak iklim değişikliğine dair yürüttüğümüz çalışmaları, yapmış olduğumuz projeleri sizlerle paylaşmak, yine, yapmamız gereken çalışmaları istişare etmek için bir aradayız.

Dünyamızı derinden etkileyen iklim değişikliği ve iklim değişikliğinin etkilerini aza indirmek adına atacağımız adımları burada inşallah hep beraber istişare edeceğiz. Bu çerçevede, ben nazik davetiniz ve ortak evimiz dünyamız için göstermiş olduğunuz çaba ve yüksek hassasiyetten ötürü de siz değerli milletvekillerimize ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

Biz konuşmamızla ilgili bir sunum ve kitapçığı da zannedersem verdik, ellerinizde; oradan hem sunumumuzu hem konuşmamızı takip edebilirsiniz.

(*) Coronavirus salgını sebebiyle toplantı salonundaki Başkanlık Divanı üyeleri, milletvekilleri, katılımcılar ve görevli personel maske takarak çalışmalara katılmaktadır.

Tabii, son yıllarda küresel iklim değişikliğinin etkileri dünyada ve ülkemizde hakikaten yoğun olarak hissedildi ve bu konuda çok önemli kararların alındığı, atımların atıldığı bir dönem oldu. Biliyorsunuz, bu yılın hemen başında, 17 Şubatta Meclisimizin, bakanlıklarımızın, bilim insanlarımızın, yerel yönetimlerimizin, sivil toplum kuruluşlarımızın katıldığı ve ülkemizin iklim kriziyle mücadele ve yol haritasını içeren İklim Değişikliği Mücadele Sonuç Bildirgesi'ni milletimizle, sizlerle paylaşmıştık. Hemen ardından, 25 Şubatta Gazi Meclisimiz, iklim değişikliğine ilişkin Küresel İklim Değişikliği Araştırma Komisyonunu kurdu ve burada da iklim değişikliğiyle ilgili kıymetli çalışmalar yapmış, önemli birikime sahip vekillerimiz var ve hep birlikte ortaya koyacağımız fikirlerin, önerilerin, çalışmaların ülkemiz ve Bakanlığımız için de çok değerli olduğunu özellikle vurgulamak isterim.

Ben, çevre konularında büyük bir birikime ve tecrübeye sahip Komisyon Başkanımız Sayın Profesör Doktor Veysel Eroğlu Ağabeyimiz, Bakanımız ve Komisyon üyelerine ülkemizde iklim değişikliği mücadelesine güç katacak çalışmaları için şimdiden şükranlarımı sunuyorum ve çalışmalarımız sonucunda yüce Meclisimize sunacağınız raporun, ortak evimiz dünyamız, milletimiz, çevremiz, doğamız için hayırlara vesile olmasını temenni ediyorum.

Komisyon olarak yoğun gündem maddeleri çerçevesinde gerçekleştirdiğiniz toplantıların sürecini başından itibaren biz de Bakanlık olarak takip etmeye gayret gösteriyoruz. Toplantılarınızda kurumlarımızı, bilim insanlarımızı, iş insanlarımızı, sivil toplum kuruluşlarımızı, yerel yönetimlerimizi dinlediniz ve burada, hakikaten katılımcı, iklim değişikliğinin nedenlerini, çözüm önerilerini ve olumsuz etkilerine dair görüşlerini kendi uzmanlık alanındaki bilim insanlarıyla, yetkili kişilerle istişare ederek buna ilişkin raporlar alındı. Yine, Bakanlığımız İklim Değişikliği Başmüzakerecimiz ve Bakan Yardımcımız Mehmet Emin Birpınar da iklim değişikliği ve etkilerini, uluslararası müzakere süreçlerimizi, Bakanlığımızın yapmış olduğu çalışmaları, sera gazı emisyonları ve ekonomik boyutu hakkında sizlerle Bakanlığımızın görüşlerini de paylaştı. İklim değişikliği hususunda yapılan sunumlar içerisinde hakikaten son derece önemli fikirler, araştırmalar ve saha çalışmalarının sonuçları var. Bu sunumlar inşallah bizler için gerçekten ufuk açıcı çalışmalar olacaktır. Neticesinde de gerçekten ülkemizi derinden etkileyen, tüm dünyayı etkileyen ve bundan sonraki süreçte tüm dünyanın gerçekten en önemli, en kritik meselesi olan iklim değişikliğine ilişkin adımlar da kararlı bir şekilde Gazi Meclisimizle birlikte atılacaktır.

Tabii, Bakanlığımızın üzerinde hassasiyetle durduğu kuraklıkla mücadele, su kaynaklarının verimli kullanımı, yenilenebilir enerji kaynaklarının artırılması, sürdürülebilir ulaşım ve iletişim altyapısının oluşturulması, döngüsel ekonomiye geçişte atık yönetimine dair ortaya koyduğu görüşler çok kapsamlıydı. Yine, doğal alanlarımızın korunması için yürütülen projelerin iklim değişikliğinin etkileri göz önünde bulundurularak hazırlanması, yine arazi kullanımı, iklim değişikliğine ilişkin dirençli şehirlerin oluşturulması için yerel, bölgesel ve ulusal eylem planlarımızı ve bu eylem planlarına ilişkin stratejilerimizi paylaştık. Bunun yanı sıra, özellikle Avrupa Yeşil Mutabakatı'na uyum eylem planına dair görüşlerin yer aldığı tutanakları ve yine sunumları da titizlikle inceledik. Bilhassa Komisyonun sıralamış olduğum konuları içerecek şekilde hazırladığı bu kapsamlı rapor, ülkemizin iklim değişikliği mücadelesi ve olumsuz etkilerinin en aza indirilmesi bakımından çok önemli bir müktesebat olacaktır. Ümit ediyorum ki bu çalışma Meclisimizle birlikte yürüttüğümüz iklim kanunu altyapısı için de önemli bir veri olacaktır ki dünyada belki ilk ülkeler arasında yer alacağız, iklim kanununa ilişkin bir çalışmayı yine Meclisimizde birlikte yürütüyoruz. Ben şimdiden bu rapora katkı veren tüm Komisyonumuza, başta Komisyon Başkanımız Veysel Eroğlu Bakanımız olmak üzere, milletvekillerimize, bilim insanlarımıza ve uzmanlarımıza şükranlarımı sunuyorum.

Biz, Bakanlığımızın yaptığı çalışmaları genel olarak sizlerle paylaşacağız; hem iklim değişikliği hem de iklim değişikliği çatısı altında yapmış olduğumuz projeleri sizlerle bugün inşallah paylaşacağız. Tabii, iklim değişikliği küresel bir sorun, 7,5 milyar insanı doğrudan etkileyen, tüm canlı yaşamını tehdit eden, hayati bir mesele, bir kriz. Bugün artık liderlerin bir araya geldiği tüm toplantılarda gündem maddelerinden bir tanesi de muhakkak iklim değişikliğiyle ilgili mücadele. İklim krizi ve etkileri bakımından Covid-19 sonrasında bütün dünyanın Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, G-20, G-7, OECD, Dünya Bankası ve IMF gibi kuruluşların çözüm üretmek adına yoğun çalışmalar yürüttüğü, milyarlarca dolar kaynak aktardığı ana gündem maddelerinin başında gelmekte. Bu yıl ilk kez NATO zirvesinde iklim değişikliği bir güvenlik tehdidi olarak görüldü ve NATO'nun çalışma alanını bu yönde genişletme kararı alındı, bu da hakikaten dünyanın geldiği durumu net bir şekilde özetliyor. Tüm bu fotoğraflardan hareketle şunu rahatlıkla söyleyebilirim ki, bu meseleyi, ülkelerin var olma, yok olma, zenginliklerini kaybetme veya koruma, yine 2 milyar çocuğumuzun güzel bir dünyada yaşayıp yaşayamayacağı meselesi olarak görüyoruz. Bugün iklim değişikliği nedeniyle küresel anlamda su kıtlığı riskiyle karşı karşıya kaldık. Bütün dünya aslında 2030'da, 2050'de su kıtlığıyla ilgili mücadele için şimdiden tüm hükümetler bunlara ilişkin çalışmaları, adımları atıyor. Biz de Sayın Cumhurbaşkanımızın liderliğinde yapmış olduğumuz tüm çalışmaları, iklim değişikliği ve su krizine ilişkin de alacağımız tedbirleri bugünden alarak 2030'a, 2050'ye ilişkin hedeflerimizi de güncelliyoruz.

Tabii, hava kirliliği artık dünya genelinde hemen hemen tüm şehirlerin ana gündemi, gıda kaynaklarımız bu anlamda tehdit altında ve kuzey ve güney kutupları küresel ısınmadan en çok etkilenen bölgeler oldu. Yüksek sıcaklıklar Antartika'daki buzulların yüzde 20'sini eritti. Yine Birleşmiş Milletlerin son yirmi yıldaki raporlarına baktığınızda "7.500 büyük doğal afet gerçekleştiği" ifade edilmekte ve bu doğal afetlerde de 1,2 milyon insan hayatını kaybetti ve küresel ekonomiye de etkisi yaklaşık 3 trilyon dolar oldu. Tabii, 2050'de dünya nüfusunun daha da artacağı öngörüsüyle baktığınızda, 10 milyara ulaşacağı düşünüldüğünde, iklim değişikliğiyle mücadelede önlem almadığımız takdirde, yeni ve daha yıkıcı bir döneme gireceğimizi de bugünden söyleyebiliriz.

İklim değişikliği nedeniyle dünyanın her yerinde önemli nüfus hareketleriyle karşılaşyoruz ve en son Bangladeş'te iklim mültecilerinin sayısı 10 milyonu aşmış durumda ve 2050 yılında da deniz seviyesinde meydana gelecek yükselmenin Bangladeş kıyılarında yüzde 17'sinin sular altında kalabileceği öngörüsü var ve bu durumda da 20 milyondan fazla insanın yine yerinden edilebileceği konuşuluyor. Bu noktada özellikle 2020 yılına dikkat çekmek istiyorum. Geçtiğimiz yıl iklim değişikliğinin etkilerini en güçlü şekilde, hep birlikte hissettik, yaşadık. Ben, müsaadenizle, 2020 yılının bir fotoğrafını da sizlerle paylaşmak isterim. Dünya Meteoroloji Örgütüne göre geçtiğimiz yıl, yaşadığımız en sıcak yıllardan biri oldu. Orman yangınları zirve yaptı. Avustralya'da çıkan ve aylarca söndürülemeyen orman yangınları oldu ve binlerce hektarlık arazimiz, orman alanı kül oldu. Tam bu çerçevede, 1,2 milyar canlı yaşamını yitirdi, yüzlerce türün tehlikede olduğu tespit edildi ve yangınlardan kurtarılan koala ve kanguruların görüntüleri hafızalara kazındı ve içimizi derinden yaraladı.

Tabii, dünya etkilenirken ülkemiz de iklim değişikliğinden etkilenen ülkeler arasında yer aldı ve 2020 yılı ülkemiz için de sıcaklık rekorlarının kırıldığı bir yıl oldu. Türkiye'de, 198 noktada termometreler zirve yaptı. Sellerin, heyelanların, fırtınaların, hortumların, kuraklığın yol açtığı olumsuz etkileri hep birlikte yaşadık. İllerimizde yoğun afet sonrası oluşan heyelanların, hortumların şiddetleri ve miktarı hakikaten giderek arttı. Kayseri'de, Adana'da, Düzcü'de, Bursa'da, Trabzon'da, Rize'de, Artvin'de, Giresun'da meydana gelen seller ve heyelanlar nedeniyle vatandaşlarımızı kaybettik ve pek çok ilimizde de çiftçilerimizin bir yıllık emekleri heba oldu. Tabii, devletimiz hemen, vatandaşlarımızın

yarasını sarmak adına, bütün ekipleriyle, bütün bakanlıklarıyla, milletvekilleriyle birlikte afet sonrası şehirlerimize gittik ve yapılması gereken çalışmaları, vatandaşlarımızın can ve mal güvenliğini kurtarmak, onların zararlarını minimize etmek adına da tüm adımları atmaya gayret gösterdik.

Ankara’da, eylül ayında, ülkemizde ender görülen, devasa toz bulutlarından oluşan bir kum fırtınasına şahit olduk. Tahıl ambarı Konya’mız da bereketli ovalarımızın, ülkemizin gıda deposu bölgelerimizin küresel ısınmadan her geçen gün daha çok etkilendiğini de görüyoruz.

İklim değişikliğinin 2021 yılında da başka bir sonucuyla, Marmara Denizi’imizde, müsilaajla, deniz salyasıyla yüzleşmek zorunda kaldık. İşte, bu tablo, aslında, bize ne kadar ciddi bir sorunla karşı karşıya kaldığımızı net bir şekilde göstermektedir. Yaşadığımız tüm bu sorunlar, meydana gelen aşırı hava olayları ülkelerin ekonomisini, ticaretini, turizmini, hayvancılığını, balıkçılığını, doğasını, enerjisini de büyük bir oranda tehdit ediyor, etkiliyor. Bu nedenle, biz, iklim değişikliğiyle mücadeleyi sadece bir çevre meselesi olarak değil, aynı zamanda pek çok sektörü etkileyen bir kalkınma meselesi olarak görüyoruz çünkü iklim değişikliği kaynaklı afetlerin sanayiden tarıma, istihdamdan emek verimliliğine, ticari hareketliliğimizden kamu ve özel sektörümüze milyarlarca liralık olumsuz etkisi oldu ve olmaya da devam ediyor. Bu mesele, kalkınma meselesi olduğu kadar bir sağlık meselesi, bir tarım ve hayvancılık meselesidir, aynı zamanda bir su, kuraklık ve enerji meselesidir. Hülâsa, iklim değişikliğinin her konusu, her kurumumuzu, her sektörümüzü ilgilendiren bir mesele ve iklim değişiyor, bizler de bu değişikliğe acilen, ivedi bir şekilde uyum sağlamak zorundayız.

Sayın Başkan, kıymetli milletvekilleri; Türkiye, bugün, çevreci üretimde, yeşil yatırımlarda, yenilenebilir enerji kaynaklarının artırılması noktasında Avrupa’nın en başarılı ülkelerinden biridir. Türkiye bu başarının bir benzerini çevre politikalarını üretme ve mevzuat geliştirme açısından da göstermektedir. Hemen ifade etmek isterim ki 2007 yılında Avrupa Birliğiyle başlattığımız çevre müzakerelerimizle kanunlarımızı, 55’in üzerinde yönetmeliğimizi Avrupa Birliğiyle uyumlu hâle getirdik ve çevre konularını içeren 27’nci başlığı da kapatma noktasında son aşamaya geldik. Ayrıca, Birleşmiş Milletler nezdinde, Barcelona ve Bükreş Sözleşmeleri gibi çevreyle ilgili uluslararası sözleşmelerin hemen hemen tamamına tarafız. Bu kapsamda, 2004 yılında Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi’ne de Meclisimizin onayıyla taraf olduk. 2009 yılında Kyoto Protokolü’nü imzaladık. Uluslararası her platformda, bütün müzakerelerimizde, ikili görüşmelerimizde Türkiye’nin Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Ek-1 Listesi’nden çıkarılması hususundaki haklı talebimizi de hep gündeme getirdik, getiriyoruz. En son, 26’ncı Taraflar Konferansı Başkanı Alok Sharma’nın Türkiye ziyaretlerinde de bu talebimizi kendisine bizzat ilettik ve yeniledik, desteğini de aldık. Sayın Başkan da müzakerelerde Türkiye’nin yanında olacağını ve bu konuda getirilecek çözümler için gereken katkıyı sağlayacağını ifade ettiler ve iklim değişikliği de Türkiye’nin daha etkin bir rol alması adına da, iklim değişikliğiyle ilişkili finansal kaynaklara erişim noktasında da mutabakatı 26’nci Taraflar Konferansı öncesinde son aşamaya getirip imzalayabileceğimizi kendisi de ifade etti ve bu konuda desteklerini konferans sürecinde de vereceğini yine yeniledi, ifade etti.

Tabii, Türkiye Paris Anlaşması’nı 22 Nisan 2016 yılında imzaladı. Paris Anlaşması’na taraf olmaya ilişkin müzakerelerimiz de devam ediyor. Biz iklim değişikliğiyle ilgili mücadelede Türkiye’nin adil ve eşitlikçi fırsatlara sahip olmasını istiyoruz. Özellikle finans, teknoloji mekanizmaları, kapasite geliştirmeleri noktasında uluslararası finans fonlarından yararlanmak istiyoruz. Türkiye’nin emisyon azaltımı noktasında çok ciddi bir potansiyeli var. Bu fonlardan faydalanarak iklim değişikliğiyle ilgili mücadele çalışmalarımızı artırmak istiyoruz ve iklim değişikliğiyle çok daha etkin ve güçlü bir şekilde mücadele etmek istiyoruz. Türkiye’nin bu haklı taleplerini kasım ayında, Glasgow’da gerçekleştirilecek olan iklim değişikliği 26’nci Taraflar Toplantısı’nda da güçlü bir şekilde dile getireceğiz.

Tabii, niyet edilen ulusal katkı beyanına baktığınızda Ankara’da 6 Nisanda İklim Değişikliği Koordinasyon Toplantımızı 11 Bakanımızla yaptık. Biz de Paris Anlaşması, yine Türkiye’nin Ek-1 listesinde olması, Ek-1 listesinden çıkarılmasının haklı talebi çerçevesinde 11 Bakanımızla, ilgili konuları tartışarak biz de atılması gereken adımlara ilişkin istişarelerimizi yaptık. Bu arada iklim değişikliğinin tüm sektörlerle etkisini değerlendirdik, ilgili bakanlıklarımızla birlikte kendi görev alanlarındaki konuları istişare ettik. Hem yaptığımız çalışmaları hem de atılması gereken adımları bu çerçevede herkesin ortak kanaati iklim değişikliğiyle ilgili topyekûn bir mücadelenin verilmesi gerekliydi ki bu konuda Komisyonumuz da aynı düşüncelere sahip diye biliyorum.

Bu toplantıda dile getirilen niyetler ve çalışmaların gerçeği bize bir kez daha gösterdi ve Türkiye yaklaşık otuz yıldır iklim değişikliğiyle mücadele ve uyum noktasında çok büyük bir birikime sahip, her zaman güçlü bir devlet iradesi ortaya koymuştur.

Hatırlayacaksınız, Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan’ın açıkladığı İnsan Hakları Eylem Planı’nda iklim değişikliğiyle ilgili mücadeleye özel bir yer ayırdılar. Bu mücadeleyi insani bir ödev, uyumu ise insani bir hak olarak ifade edip milletimizle paylaştılar. Ülkemizin tarihi sorumluluğu olmasa da iklim değişikliği konusunda üzerine düşen vazifeyi fazlasıyla yerine getirmektedir ki sunumda ülkemizin bu noktadaki durumunu da net bir şekilde görebiliriz. Bu mücadeleyi bir insani ödev, uyumu ise insani bir hak olarak görüyoruz ve bugün artık -iklim- değişen parametrelere baktığınızda proje yapan bir ülke konumundayız. Sürekli iklim değişikliğinin etkilerini aza indirmek adına atılımlar yapıyor, projeler geliştiriyoruz.

Sera gazı emisyonlarını biliyorsunuz, 2030 yılında yüzde 21’e kadar artıştan azaltma hedefimiz var. Yürüttüğümüz çalışmalarla emisyon miktarında 2019 yılında bir önceki yıla göre yüzde 3’lük bir azaltımı başardık. Yine 2012-2030 yılları arasında toplamda 1 milyar 920 milyon ton sera gazı emisyonu azaltımı hedefini de inşallah başaracağız. Türkiye olarak bunun daha fazlasını da yapabiliriz ve bu anlamda çalışmalarımızı da kararlılıkla sürdürüyoruz.

Diğer bir gündem; biliyorsunuz, Avrupa Yeşil Mutabakatı. Bildiğiniz üzere, ülkemizde yer alan önemli maddelerden biri bu mutabakat. İklim değişikliği nedeniyle dünya ekonomilerinin de derin bir dönüşüm sürecini başlattığını görüyoruz.

Tabii, şurası çok açık: Avrupa, ekonomik ve teknolojik dönüşümü gerçekleştiren ilk kıta olmak ve ekonomik anlamda bütün dünyanın önüne geçmek istiyor. Bu anlamda Avrupa Birliği 2019’da Yeşil Mutabakat’la ilgili kendi hedeflerini belirledi ve 2050 yılında karbon nötr bir kıta olacağını ve bu yolda Paris Anlaşması’nın da olmazsa olmaz bir şart olduğunu ifade etti. Kendilerine mal satan ülkelere sınırda karbon vergisi uygulayacaklarını da ortaya koydular. Bu yıl içerisinde bu sorulara, olası risk ve avantajlara dair detayları ve çözümleri de açıklayacaklar.

Tabii, şunun bilinmesi çok önemli: Avrupa Birliği ortaya koyduğu bu hedefle sadece karbon nötr bir Avrupa oluşturmayacak, bu mücadeleyi sadece kendi coğrafyasıyla sınırlı tutmayacak; konuyu küresel ölçekte bir eylem hâline dönüştüreceğini de görüyoruz. Biz de Bakanlık olarak Avrupa Yeşil Mutabakatı’na odaklanmış durumdayız, Ticaret Bakanlığımız koordinasyonunda biz de Bakanlık olarak çalışma grubunun üyesiyiz. Ekibimizle ülkemizin menfaatleri doğrultusunda bu süreci yakından takip ediyoruz. Tüm bakanlıklarımızla Avrupa’nın yeni politikalarına büyük oranda biz de hazırız. Direkt olarak hem kamu hem de özel sektörümüzle Avrupa kaynaklarıyla iletişim hâlindeyiz ve politikaların belirlenmesinde de etkili olmaya çalışıyoruz, çalışacağız. Bu çerçevede de Ticaret Bakanlığı koordinasyonunda tüm bakanlıklarımız üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmektedir. Yine sivil toplum örgütlerimizle, akademisyenlerimizle de bu çerçevede -sanayi odalarımızla, ticaret odalarımızla- çalışmalarımızı yürütüyoruz ve alacağımız tedbirler, geliştireceğimiz yeni teknolojiler,

hayatlarımıza katacağımız yeni alışkanlıklarla yenilenebilir enerji kaynaklarını da artırarak hem ülke ekonomisine hem de dünyamızın, ülkemizin bu meseleden daha az etkilenmesine katkı sunmaya gayret gösteriyoruz.

Sayın Başkan, kıymetli milletvekillerimiz; Bakanlık olarak iklim kriziyle mücadele konusunda ulusal ve yerel ölçekte önlemlerin yer aldığı büyük projelere imza attık. Enerji, tarım, sanayi, ormancılık, yapı, ulaştırma, atık ve iklim değişikliğine uyum konularında 541 eylem ve bu eylemlerden sorumlu kuruluşların belirlendiği İklim Değişikliği Ulusal Eylem Stratejisi ve Planını 81 ilimizde gerçekleştiriyoruz. Yine 30 büyükşehre ilişkin de bölgesel iklim değişikliği eylem planlarını açıklıyoruz. Bu çerçevede, 14 maddelik İklim Değişikliği İle Mücadele Sonuç Bildirgemizi açıkladık ve Sonuç Bildirgemiz’de Türkiye’nin İklim Değişikliği Ulusal Eylem Stratejisi ve Planı’nı 2050 hedefiyle güncelliyoruz, çalışmalarımız 2022 yılında tamamlanacak ve bu safhadan sonra da yerelde uygulamaya alacağız. 7 bölgemizin ekonomik, çevresel ve sosyal koşullarını göz önünde bulundurarak hazırladığımız bölgesel iklim değişikliği eylem planlarını da yine 17 Şubatta milletimizle paylaştık ve uygulamaya geçtik. Bölgesel eylem planlarıyla, akıllı şehir ve sıfır atık uygulamalarını yaygınlaştıracak, ülkemizin her yerinde enerji verimli iklime duyarlı yerleşim alanları kuracağız. Yine 30 büyükşehir belediyemizden başlayarak hazırlayacağımız yerel iklim değişikliği eylem planlarını 2023 yılı sonuna kadar tamamlayacağız.

Kamu ve özel sektörümüzün iklim değişikliğiyle mücadele çalışmalarına yönelik teşvik ve finansman imkânlarını geliştiriyor, uluslararası finansman kaynaklarına erişim imkânlarını artırıyoruz. Bu kapsamda, Avrupa Birliği IPA II Programı’yla, 9 Ekim 2019’da, Türkiye’de İklim Değişikliğine Uyum Eyleminin Güçlendirilmesi Projesi’ni başlattık ve bu kapsamda Konya, Muğla, Sakarya, Samsun olmak üzere 4 pilot ilimizde yerel iklim değişikliğine uygun Ulusal Eylem Stratejisi Planı’nı ortaya koyduk.

Türkiye’nin iklim politikalarını geliştirmek, güncel bir bilgi ve veri tabanı oluşturmak, karar alma süreçlerini desteklemek amacıyla da İklim Değişikliği Platformu ve Araştırma Merkezi kuruyoruz ki bu merkezde bu istişareleri yapacağız, bilim insanlarımızla birlikte bu çalışmaları yürüteceğiz.

Yine, Türkiye emisyon ticaret sistemini kurmak için de mevzuat çalışmalarımızı son safhaya getirdik ve ilgili bakanlıklarımızla bu çalışmaları da yürütüyoruz. Enerji ve sanayi tesislerinin iklim ve çevre dostu üretim yapmalarına yönelik teşviklerimizi artırıyoruz.

Yine, yerelde belediyelerimizle birlikte Sıfır Atık Projesi çatısı altında iklim değişikliğine uyum ve iklim değişikliğinin etkilerini aza indirmek adına da çalışmalar yapıyoruz. Aslında bu çalışmaların içerisinde Avrupa Birliği Yeşil Mutabakatı da var. Geri dönüşümden ham madde elde etmek ve bu ham maddelerin üretimde, sanayide kullanılmasını sağlamak adına adımlarımızı atıyoruz.

2023 yılına kadar binalarımızda kullandığımız fosil yakıtın yüzde 25 oranında azaltımını sağlayacağız ve 2030 yılına kadar da tüm binalarımız Enerji Kimlik Belgesi’ne sahip olacak. Elektrik üretiminin yüzde 52’sini yenilenebilir enerji kaynaklarından sağlıyoruz ve 2030 yılına kadar elektrik üretimimizi güneş enerjisinden 10 gigavat, rüzgâr enerjisinden de 16 gigavat kapasitesine çıkarıyoruz. Bu kapsamda da Avrupa’nın 6’ncı, dünyanın 12’nci ülkesi konumundayız.

İklim değişikliğinin olumsuz etkilerinin en çok yaşandığı sektörler olan tarım, hayvancılık, turizm, yenilenebilir enerji ve sanayi alanlarında yatırımlarımızı en verimli şekilde yönlendirecek mekânsal strateji planı ve bütün ölçeklerde yeni mekânsal planları da hazırlıyoruz.

Ülke olarak bir seferberlik ruhuyla hareket etmek için iklim kanununa ihtiyaç duyduğumuz aşîkârdır. Bu anlamda, ben inanıyorum ki, hem Bakanlık olarak yürüttüğümüz çalışmalar hem de Meclisimizin bu konuda atacağı adımlar iklim kanunu için bir altlık olacak, yine, bu Komisyonumuzun yapacağı çalışmalar ciddi bir hazırlık olacaktır. Dünya Bankasıyla iklim kanunuyla ilgili biz de bir proje yürütüyoruz; dünyadaki tüm iklim kanunlarını bu kapsamda inceledik, yasal ve kurumsal altyapıyı bu çerçevede hazırlamaya gayret gösteriyoruz. Yaptığımız bu çalışma Meclisimizin çıkacağı kanun için inşallah çok faydalı olacaktır ve çalışmalarımızı tamamladıktan sonra hazırladığımız taslak raporumuzu da, taslak metnimizi de Meclisimize sunacağız.

Diğer taraftan, konuşmamın başında da ifade ettiğim gibi, ülkemiz bugün iklim değişikliğinin etkilerini Marmara'da müsilağa görmektedir ve konuşmamda da söyledim, Marmara Denizi'nde bu anlamda önemli bir sorun yaşıyoruz. İklim değişikliği sebebiyle artan sıcaklık Marmara'da müsilağın daha yoğun bir şekilde görülmesine sebep oldu. Tabii, baktığınızda, denizlerde oluşan durgunluk nedeniyle Marmara Denizi bir göl gibi davranmaya başladı. Bu 2 faktörle birlikte bir de bu faktörlere kirlilik de eklenince ne yazık ki bugünkü manzarayla karşı karşıya kaldık. Bu kirliliğin yüzde 70'ini de baktığınızda karasal kökenli kirleticiler oluşturmakta ve Marmara Bölgemizde 7 ilimizde 25 milyon vatandaşımız yaşıyor, Türkiye sanayisinin de yüzde 60'ı bu bölgede. Marmara Bölgemiz, ülkemizin tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin yoğun olduğu bir bölge; bu da evsel, kentsel ve endüstriyel atıkların denizdeki fosfor ve azot yükünün artmasını beraberinde getirmekte.

Yine, 43 bin dev transit gemiyle birlikte şehir içi vapur hatları ve sayıları binleri aşan balıkçı tekneleri de Marmara üzerinde gemicilik kaynaklı bir baskı oluşturmakta. Müsilağa yol açan sıcaklığın artması, kirlilik ve denizdeki durağanlık faktörlerinden biri ortadan kalktığı zaman bu olumsuz görüntüler de inşallah ortadan kalkacaktır. Bu aslında tek bir ülkenin yapabileceği bir şey değil, sonuçta kirlilik uluslararası bir mesele; Karadeniz'deki kirlilik bugün Ege'ye, Akdeniz'e gidiyor. Dolayısıyla tüm ülkeler topyekûn bu konuda mücadele vermek zorunda.

Biz de Marmara'ya ilişkin Marmara Denizi Koruma Eylem Planı hazırladık; tüm valilerimizle, belediyelerimizle, hocalarımızla, bilim insanlarımızla 22 maddelik çok kapsamlı bir eylem planı hazırladık ve bu kapsamda çalışmalarımızı başlattık. Bir takvimimiz var, bir iş programımız var ve bu iş programı çerçevesinde eylem planını hayata geçirmeye gayret gösteriyoruz ve 8 Haziranda İstanbul Caddebostan'da Türkiye'nin en büyük deniz temizliği seferberliği başlatıldı. Marmara Denizi'ne kıyısı olan İstanbul, Balıkesir, Yalova, Kocaeli, Çanakkale ve Tekirdağ'da çalışmalarımız valilikler koordinasyonunda aralıksız devam etmekte ve Marmara Denizi'ni ve kıyılarımızı denizden, havadan yedi gün yirmi dört saat yürüttüğümüz çalışmalarla birlikte anlık takip ediyoruz ve bugün itibarıyla 500 bölgede yapılan çalışmalar neticesinde 8.405 metreküp müsilağı topladık. Bir taraftan bunu yapıyoruz ve kısa vadede Marmara Denizi'ndeki kirliliği kontrol altına almak üzere de yönetmeliklerimizde değişiklikler yapıyoruz, denetimlerimizi yapıyoruz; 7 ilde toplamda bugüne kadar 7.293 denetim gerçekleştirdik ve denetimler neticesinde 112 tesise yaklaşık 15 milyon lira idari para cezası uyguladık. Yalova'da 3, Balıkesir'de 5, Tekirdağ'da 12, Kocaeli'nde 1 olmak üzere de 26 işletmenin faaliyetini durdurma kararı aldık.

Korunan alan ilan edeceğimiz Marmara Denizi için yürüttüğümüz bilimsel çalışmaları temmuz ayı sonuna kadar tamamlayacağız ve alacağımız kararla birlikte denizdeki biyoçeşitliliği de koruma altına alıyoruz. Marmara Denizi Koruma Eylem Planı bu kapsamda Türkiye'nin en büyük denizel koruma alanı. Yine dünyada sayılı büyüklükte ve etrafında 7 şehrin olduğu ilk koruma alanı olacak. Alt komisyonlar kurduk yine eylem planı çerçevesinde, 14 alt komisyon kurduk. Her alt komisyon kendi içinde, işte bilim insanlarıyla, bakanlıklarımızla birlikte çalışmalarını yürütüyor. Her komisyonun bir

görevi var ve çalışmalarımızı da bilim insanlarımızın vermiş olduğu görüşler ışığında, doğrultusunda yapıyoruz ve bu takvime de uyuyoruz. Açıkçası uyulmasını da sağlıyoruz ve bu takvime uyulmadığı takdirde de gerekeni Bakanlık olarak yapmaya ilişkin, resen yapmaya ilişkin düzenlemeyi de yine Meclisimize, sizlerin önerisine sunacağız.

Marmara Denizi havzasında bulunan 246 atık su arıtma tesisini, yine 189 biyolojik arıtma, 48'i ileri biyolojik arıtma ve 9'u da ön arıtma yapan tesisler var ve bu tesisler şu an nüfusun yüzde 51'ine ileri biyolojik arıtma hizmeti vermekte. Tabii, kirliliğin azaltılması için bu tesislerimizin teknolojisini yenilemek zorundayız, bütün arıtma tesislerini ileri biyolojik arıtma tesisi hâline getirmek ya da membran teknolojisiyle yapılmış arıtma tesisi hâline getirmek için de bir takvim çerçevesinde iş programı hazırlandı ve bu iş programını da 7 ilde valilikler koordinasyonunda hayata geçireceğiz.

Yine bu kapsamda, 5 üniversitemizle birlikte havzada yer alan 8 ilde tüm evsel ve kentsel endüstriyel atık su arıtma tesislerinin mevcut durumu ve iyileştirme ihtiyaçlarına yönelik de saha çalışmamızı başlattık. Sayısal bir envanteri alacağız, bu envanter çerçevesinde de atılması gereken adımları belirlemiş olacağız. Yine, atık su arıtma tesislerimizin deşarj standartlarına yönelik mevzuat düzenlemelerimizi yaptık ve uyulması gereken yeni kriterlerin, kısıtlamaların yer aldığı genelgemizi de 23 Haziranda milletimizle paylaştık, yayımladık.

Yine, Tarım Orman Bakanlığımız da bu koordinasyon içerisinde, onların da eylem planı çerçevesinde yapması gereken işler var. Gerek hayalet ağların temizlenmesi ki buna ilişkin, bir yıl içerisinde Marmara Denizi'ndeki bütün hayalet ağların temizlenme süreci Bakanlığımızca yürütülecek, yine bu çerçevede balıkçılık faaliyetlerinin yönlendirilmesi, yine Marmara'da ilave balıkçılık faaliyetlerinin yapılmasına ilişkin de adımlar atılacak. Burada organik tarım faaliyetlerinin yapılmasına yönelik teşvikler artırılacak, sulama sistemleriyle gelen, açık kanallarla gelen o azot ve fosfor yükünü azaltacak yağmurlama sistemlerinin özendirilmesine, teşvik edilmesine ilişkin adımlar da Tarım Bakanlığımızca atılacak. Yine, Marmara'da Balıkesir ve Çanakkale'de Susurluk havzasında faaliyet gösteren tüm zeytinyağı işletmelerinin teknolojik dönüşüm ihtiyaçlarını belirleme çalışmalarını tamamladık ve bu çerçevede de dönüşüme başlıyoruz. "Eko Etiket" sistemini hayata geçiriyoruz ve burada, çevreye zarar vermeyen işletmeleri teşvik etmek, desteklemek adına da "Eko Etiket" uygulamasını hayata geçireceğiz.

"Sıfır atık Marmara" dedik ve bu kapsamda tüm Marmara Bölgesi'nde "Sıfır Atık" ve "Sıfır Atık Mavi" hareketimizi kıyılarda ve denizlerde yaygınlaştırıyoruz. Marmara Denizi'nin ekolojik dengesinin korunması için oksijen miktarının artırılmasına yönelik de çalışmalar yapıyoruz. Bu kapsamda, dünyanın farklı ülkelerinde denenmiş uygulamaları gelip Marmara Denizi'nde uyguluyoruz ve bu örnek uygulamalarla gerek teknik gerek biyolojik yönden üniversitelerimizle birlikte yapmış olduğumuz çalışmaları inşallah, alacağımız olumlu neticelerle birlikte tüm Marmara geneline de yaygınlaştıracacağız. Marmara Denizi'ndeki ekolojik dengenin korunması için oksijen miktarını artırmak için Kocaeli'nde 4, bir de İstanbul Pendik Marina'da olmak üzere 5 noktada ekipmanlarımızı denizimize yerleştirdik ve denizden, atmosferden daha fazla oksijen alabilmek adına aşağıdaki o organik yaşamın, organik döngüsel yaşamın yeniden canlandırılabilmesi adına daha fazla oksijen verecek bir uygulamayı hayata geçirdik. Bu çerçevede, deniz dibindeki canlı yaşamını yeniden hareketlendirmek, yine burada yaşayan balıkların, bitkilerin yeniden canlanmasını sağlayacak adımlarımızı attık ve bu uygulamayla denizdeki oksijen seviyesini yükseltmeyi ve denizdeki ekosistemi iyileştirmeyi hedefliyoruz. Denizimizin asgari 8 miligram/litre oksijene sahip olması gerekiyor; bu çerçevede, hedefimiz en az 8 miligram/litre çözülmüş oksijen seviyesini yakalamaktır. Böylece, inşallah, Marmara'mız eski doğasına da tekrar dönecektir.

Diğer taraftan, atık su arıtmadan kaynaklı karasal kirliliğin engellenmesine, atık yönetiminden, izleme, denetleme ve koruma çalışmalarına kadar pek çok faaliyeti yine bu eylem planı çerçevesinde yürütüyoruz. Bütün Marmara’da ne kadar kirlletici varsa tüm Anadolu’daki ekiplerimizi Marmara’ya yönlendirdik ve bu çerçevede yoğun bir denetim faaliyeti yürütüyoruz. 90 olan izleme noktamızı 150’ye çıkarıyoruz ve bu çerçevede, yedi gün, yirmi dört saat anlık izleyeceğimiz sistemleri hayata geçiriyoruz. Denizden ve havadan gerek insansız hava araçlarıyla gerek deniz uçaklarıyla birlikte de kirliliği yakinen takip ediyoruz. ve bu çerçevede eylemi planını, inşallah, 22 maddeyi hayata geçiriyor, en kısa zamanda da Marmara Denizi’imizi eski hâline getirecek adımları atıyoruz.

Şunu net ifade etmek gerekirse: Bugün, Marmara Denizi’imiz dünden, on gün öncesinden, yirmi gün öncesinden daha temiz durumdadır. Yapacağımız eylem planı çerçevesinde atacağımız adımlarla birlikte de inşallah, Marmara Denizi’imizi eski hâline en kısa zamanda kavuşturacağımızı yine yüce Meclisimize ifade etmek isterim.

Atık su arıtma tesislerine ilişkin de iklim değişikliği, su kaynaklarımızı korumanın ne kadar önemli olduğunu bizlere her durumda tabii göstermekte. Özellikle son yıllarda şehirlerde artan nüfus oranı, sanayileşmedeki artış su kaynaklarımızın üzerinde ciddi bir baskı oluşturmuş ve atık su oranında bir artışı da beraberinde getirmiştir. Atık su arıtma tesislerinin yapılması, sağlıklı çevre ve doğa açısından çalışılması hem insan sağlığı açısından hem de canlıların yaşamını tehdit eden su kirliliğinin büyük oranda önüne geçilmesi için oldukça önemlidir. Yaptığımız çalışmalarla bugüne kadar 1.170 atık su arıtma tesisiyle ülke nüfusumuzun yüzde 89’una atık su arıtma hizmeti verir hâle geldik ve şu an 94 belediyede inşaat süreci devam eden, 238 belediyemizde de proje süreci devam eden atık su arıtma tesislerimiz var. Bu projeleri de tamamladığımızda amacımız, 2023 yılına geldiğimizde tamamına hizmet verecek bir anlayışla projelerimizi gerçekleştirmeye çalışıyoruz.

Tabii, artık, bırakın bugün fiziksel arıtmayı, biyolojik ileri arıtma sistemleriyle su kirliliğinin önüne geçmek için çalışmalar ve projeler yürütüyoruz. Bu konuda da yerel yönetimlerimize düşen 6 önemli görev var:

- 1) Belediyelerimiz var olan arıtma tesislerini kaderine terk etmemek zorunda, bunları işletmek zorunda.
- 2) Çalışan tesisleri biyolojik tesise dönüştürmek durumundalar.
- 3) Şehir ölçeğinde nüfus yoğunluğu analizleri yaparak yeni arıtma projeleri üretmek durumundalar.
- 4) Planlanmış tesislerin inşasına başlanmalı ve bu kapsamdaki inşaatlar durdurulmamalı.
- 5) Devlet ile özel sektör iş birlikleri yaparak tüm kentsel atık suyu arıtmalı.
- 6) İleri teknolojilerle atık suyu geri dönüştürüp milletimizin hizmetine sunmak zorundayız ki bu da aslında, Komisyonumuz için önemli bir veri.

Şu an atık sularımızın sadece yüzde 3’ünü kullanıyoruz yani atık sulardan arıtılmış suların sadece yüzde 3’ünü kullanıyoruz. Amacımız bu oranı ilk önce yüzde 5’e, daha sonrasında yüzde 10’a çıkarmak ki Marmara’da bu oranı yüzde 15 seviyesine çıkardık, 2030 yılında ise yüzde 20’ye çıkaracak şekilde büyüttük. Bu da İklim Değişikliğiyle Mücadele Sonuç Bildirgemizde bir hedef olarak konulmuştur. Bu kapsamda, yerel yönetimlerimizin arıtma tesislerinin ihalelerini kısa zamanda yapmalarına ilişkin de yine Meclisimizle birlikte ortak bir çalışma yürütüyoruz, inşallah, en yakın zamanda bu düzenlemenin hayata geçmesiyle birlikte belediyelerimiz, yerel yönetimlerimiz atık su arıtma tesislerini farklı ihale modelleriyle de ihale edebilecekler. Gerek PPP gerek yap-işlet-devret gerek kamu-özel sektör gerek yap-kirala modelleriyle bu süreci daha da hızlı hâle getirip şehirlerin ihtiyaçlarını giderebilecekler.

Tabii, ülkemizde atık su arıtmaya ilişkin devrim niteliğindeki projelerimizin yanında bir de katık atıklara dair yürüttüğümüz bir proje var. Bu noktada, Saygıdeğer Emine Erdoğan Hanımefendi'nin himayelerinde yürüttüğümüz Sıfır Atık Projesi var. Bu projemiz de iklim değişikliğiyle ilgili mücadelede en önemli projelerimizden bir tanesidir. Nüfusumuzun artmasıyla birlikte sahip olduğumuz kaynakları tasarruflu kullanmak her geçen gün önemini daha da artırmaktadır. Bu anlamda, dünyada, al, kullan, at değil; al, kullan, dönüştür yani döngüsel ekonomiye geçişin izlerini daha sık görüyoruz. Biz de Bakanlık olarak 2017'de başlattığımız Sıfır Atık Projesi'yle bu çerçevede 81 ilimizde uygulamaya ilişkin genelgemizi yayımladık ve 2023 yılına kadar tüm şehirlerimizde sıfır atık uygulamasına geçmek istiyoruz.

Yapmış olduğumuz çalışmalarla birlikte son iki yılda çok önemli düzenlemeler yapıldı ve bu düzenlemeler çerçevesinde ülkemizdeki plastik poşet kullanımını yüzde 75 oranında azalttık ve böylece, plastik poşetten kaynaklı 290 bin ton plastik atığın oluşumunu engelledik ve bu çerçevede 12 bin ton sera gazı salınımı da engellenmiş oldu.

Yine, Meclisimizin destekleriyle, “Kirleten öder.” prensibi doğrultusunda geri kazanım katılım payı uygulaması başlattık ve bu uygulamayla şehirlerimizde atık yönetimi altyapısını geliştirmek için de yerel yönetimlerimize finans desteği sağlıyoruz.

Yine, Meclisimizden geçen kanunla birlikte, depozito sistemi yönetiminin kurulmasına ve işletilmesine ilişkin adımlarımızı attık.

Türkiye Çevre Ajansını kurduk. Bu da devrim niteliğinde atılmış bir adımdı ve bu çerçevede yapmış olduğumuz uygulamalarla birlikte sıfır atık hareketimizle 97 bin kamu kurumu ve kuruluşu binasında sıfır atık sistemini kurmuş olduk.

Yine, yayımladığımız yönetmelikle birlikte, 2021 yılı sonuna kadar, OSB'lerin, hava limanlarının, limanların, terminallerin, akaryakıt istasyonlarının, AVM'lerin ve zincir marketlerin tamamı sıfır atık sistemini kuracaklar.

Yine, 48 bin kurum ve kuruluş binasında sıfır atık temel seviye olan sıfır atık belgesini verdik ve geri kazanım oranımızı yüzde 13'ten yüzde 22,4'e çıkardık. Amacımız, hedefimiz 2035 yılında yüzde 60'a çıkarmak. Projeyi başlattığımız günden bugüne toplamda 24 milyon ton atığı da ekonomiye kazandırmış olduk. Dünyada sayılı ülkenin ulaştığı bir oranla 3 milyon ton sera gazı salınımını da önledik ve bu çerçevede ülkemize 30 milyar TL ekonomik kazanç sağladık, enerjiden, sudan ve petrolden de tasarruflar elde ettik. Cumhuriyet tarihimizde görülmemiş bir doğa koruma seferberliği başlattık ve bu çerçevede bu uygulamayla birlikte 265 milyon ağacımızı kesilmekten kurtarmış olduk. Yine, 7'den 70'e bütün vatandaşlarımıza; gençlerimize, kadınlarımıza, belediyelerimize sıfır atık eğitimi veriyoruz, bu çerçevede 12 milyon vatandaşımıza eğitim verdik.

Deniz çöpleriyle ilgili 87 bin ton deniz çöpü toplanarak bertarafta gönderildi. Yine atık yönetiminde devrim niteliğinde adımlar atıyor, yeni çözümler getiriyoruz. Ülkemize giren ithal atıkların kotasını ilk önce yüzde 50'ye düşürdük ve böylece geri dönüşüm tesislerimizin nitelikli ham madde ihtiyacını iç piyasadan karşılama zorunluluğunu sağlamış olduk ve bu sayede ekonomimize de milyarlarca lira katkı sağlıyoruz.

2021 yılının hemen başında karışık plastik atık ithalatını tamamen yasakladık ve Ticaret Bakanlığımızla birlikte plastik atık ithalatında en büyük paya sahip olan polimer gruptaki plastik ambalaj atıklarının ithalatını da tamamen durdurmuş olduk. Tabii, şunu ayrıca ifade etmek gerekirse; Türkiye hiçbir zaman çöp ithalatı yapmamıştır ve çevresel açıdan önem arz eden konulardan bir tanesi de tek kullanımlık ürünler ki bu salgın döneminde bu ürünlerin çok daha fazla yaygın bir şekilde kullanıldığını

da görüyoruz. Bunları azaltmak adına, kullan at kültürünün basit bir yansıması olan ve içlerinde geri kazanım oranı da son derece zor ve pahalı olan ıslak mendiller, pamuklu çubuklar, gıda saklama kapları ile sigara izmaritleri gibi tek kullanımlık bu ürünler gelişigüzel atıldığı için atık su toplama sistemlerine ve çevremize, denizlerimize, doğamıza büyük zararlar vermektedir. Kullanımı her geçen gün artan tek kullanımlık plastikler, Avrupa Birliği başta olmak üzere, dünyanın birçok bölgesinde yasaklanıyor, ülkemizde de deniz çöplerin büyük bir çoğunluğunu bu atıklar oluşturmaktadır. Bu atıklara engel olmak için de yine Meclisimizin yapacağı çalışmaları destekleyeceğiz, Meclisimizle birlikte ortak çalışmalar yürüteceğimizi ifade etmek isterim.

Değerli Başkan, kıymetli milletvekillerimiz; diğer önemli bir projemiz, yine iklim değişikliği etkilerini en aza indirmek adına ülkemizdeki yeşil alan miktarını artırmak. Aslında ülkemizin, doğamızın nefes aldığı iki alan var biliyorsunuz; biri yeşil alanlarımız biri de okyanuslarımız, denizlerimiz, akarsularımız. Dolayısıyla bunların miktarını ve sayısını artırmak ve olana da en güzel şekilde sahip çıkmak zorundayız. Covid-19 salgını döneminde şunu net bir şekilde gördük: Yeşil alanlara ne kadar ihtiyaç olduğunu, yeşil alanların artırılmasının, millet bahçeleri projelerinin şehirler için, vatandaşlar için çok önemli ihtiyaçları karşıladığını da net bir şekilde gördük ve bu kapsamda 81 ilimizde 81 milyon metrekaare millet bahçesi hedefi çalışmalarını yürütüyoruz ve şu ana kadar 61 millet bahçesinin açılışını gerçekleştirdik. Toplamda yaklaşık 57 milyon metrekaarelik alanda şu an 324 millet bahçesi projelendirdik ve amacımız 2023 yılına kadar bu projelerimizi yapıp milletimizin hizmetine sunmaktır.

Korunan alan büyüklüğümüzü son iki yılda yüzde 9,6'dan yüzde 11'e çıkardık. Amacımız, hedefimiz OECD oranı olan yüzde 17'ye çıkarmak için çalışmaları yürütüyoruz. Hemen hemen her gün yeni bir koruma alanı ilan ediyoruz ve bu koruma alanlarında da alınan tedbirlerle birlikte bu bölgeleri koruma altına alarak gelecek nesillere korunmuş şekilde aktarmak için uğraşıyoruz.

Ekolojik koridorlar oluşturuyoruz, ülkemizin kuzey ile güneyini, yine batısı ile doğusunu bağlayan 4 ana hat üzerinde 22 ekolojik koridor uygulaması başlattık ve bu çerçevede ekolojik koridorlarımızı da millet bahçeleri ile yeşil alanlarla korunan alanlarımızla birleştirerek şehirlerimizin yatayda da nefes almasını sağlıyoruz.

Bisiklet yolları, gerek emisyon oranlarının azaltılması gerek hava kirliliğinin azaltılması anlamında çok önemsiyoruz. Bu kapsamda 3 bin kilometre bisiklet yolu, yine 3 bin kilometre yeşil yürüyüş yolu yapma hedefimiz var. Bu çerçevede 480 kilometre bisiklet yolunu tamamladık ve projesi bitmiş olan 450 kilometre bisiklet yoluna ilişkin de adımlarımızı atıyoruz. Örneğin, Ankara'da Gölbaşı'nın tamamını yürüyüş ve bisiklet yoluyla çevreliyoruz, bütün Ankaralı vatandaşlarımızın, hemşehrilerimizin gidip gezebileceği, bisiklete bineceği alanlar oluşturuyoruz.

Yine, birçok ilimizde artık millet bahçesine ilişkin hedeflerimizi büyüttük. İstanbul'da 8 milyon metrekaare, Ankara'da 6 milyon metrekaare, yine Bursa'da, Konya'da 4 milyon metrekaare yeşil alan hedefimiz var ve bu çerçevede millet bahçelerini tek tek bitiriyor, vatandaşımızın kullanımına, hizmetine açıyoruz. Ankara'da Atatürk Kültür Merkezi'nin olduğu alan 640 bin metrekaarelik bir alan ki inşallah ekim ayında yine Ankaralı hemşehrilerimizin hizmetine sunacağız. Saraçoğlu'nda doğal yaşamı dengeleyecek, oradaki korunan alanları, anıt ağaçlarımızı, yine tescilli eserlerimizi koruyacak 108 bin metrekaarelik önemli bir proje yürütüyoruz. Gençlik Parkı'nı AKM alanıyla birleştirip yine Hergelen Meydanı'yla Ankara'nın kuzeyinde ve güneyinde 2 ekolojik koridor oluşturuyoruz. Güneyde Gölbaşı'nda yapacağımız projeler, yine Cebeci Stadyumu'nda yapacağımız millet bahçesi, İmrahor'da yapacağımız Kanal Ankara Projesi'yle birlikte güneyde de bir ekolojik hat oluşturmuş olacağız.

Türkiye Bisiklet Yolu Master Planı hazırlanmıştır ve bu çerçevede 1'inci etapta 1.700 kilometre, ana hatları Ankara-Konya-Nevşehir-Kayseri, yine Ankara-Eskişehir-Bursa-Sakarya'ya ilişkin planlarımızı hazırladık, tamamladık. Biz, projelerimiz tamamlandığında, Edirne'den bisiklete binen vatandaşımız Hakkâri'ye kadar kesintisiz -bu master plan çerçevesinde- bisiklete binecek ve bu çerçevede iklim dostu bir projeyi de gerçekleştirmiş olacağız.

Binalarımıza enerji kimlik belgesi düzenliyoruz ve bu çerçevede 1.221 binaya enerji kimlik belgesi düzenledik.

Elektrikli otomobil için, TOGG'umuz için elektrikli şarj istasyonlarını zorunlu hâle getiriyor, bunların miktarını ve sayısını artırıyoruz.

Ayrıca, yine, binalarımızın da sıfır atık uyumlu ve çevre karnesi yüksek olan binalar olmasını sağlıyoruz ve temelden anahtar teslimine kadar binanın tüm sürecini sıfır atığa uyumlu yaptığımızda binalardan çıkan atıklarımızı ekonomimize kazandırıyor ve milyarlarca lira tasarruf sağlamış oluyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekillerimiz, kıymetli basın mensuplarımız; 21'inci yüzyılın güçlü devletleri; sadece siyasi, ekonomik, askerî yönden güçlü ülkeler, devletler değil, aynı zamanda doğal varlıklarını koruyabilen ülkeler olacaktır ve bu da ekonomik faaliyetlerimizi sürdürülebilir kalkınma modelleri çerçevesinde yürütmekle mümkündür. Sürdürülebilir kalkınma, kuşaklar arası eşitliği gözetmek demektir ve doğal kaynaklarımızın evlatlarımızın geleceği için korunmasını ifade etmektedir.

Bu anlamda hepimizin üzerine büyük görevler düşüyor. Meclisimizle, bakanlıklarımızla, kamu kurumlarımızla, yerel yönetimlerimizle, özel sektörümüzle, bilim insanlarımızla, sivil toplum kuruluşlarımızla ve milletimizle el ele vererek iklim değişikliğinin hayatlarımızda yol açtığı sorunları ortadan kaldıracacağız. Türkiye'nin iklim değişikliğiyle mücadelesini ulusal ve uluslararası tüm platformlarda dile getiren, tüm çevre yatırımlarımızda bilgisi ve tecrübesiyle bizlere yol gösteren Cumhurbaşkanımızın liderliğinde bir seferberlik anlayışıyla yürüttüğümüz tüm bu çalışmalarımızı çok daha ileri bir noktaya taşıyacağız.

Çevremizi ilgilendiren her konu siyasetüstü bir konudur, Meclisimiz bu anlamda her zaman çevre projelerimizin destekçisi olmuş, yanında olmuştur. Bu anlamda, Çevre ve Şehircilik Bakanı olarak, bir vatandaş olarak Meclisimize, dünyanın geleceğini, ülkemizin geleceğini ilgilendiren böyle önemli bir konuda oluşturulan bu Komisyon için başta Sayın Başkanım ve kıymetli üyelerimize tekrar bir kez daha şükranlarımı sunuyor, araştırma Komisyonumuzun hazırlayacağı sonuç raporunun Türkiye'nin kalkınmasına, büyümesine önemli katkıları olacağına inanıyor ve bu konuda da Bakanlık olarak her türlü desteği paydaşlarımıza vereceğimizi ifade etmek istiyorum.

Sözlerime son verirken ben toplantımızın, Komisyonumuzun, Komisyonumuzun yaptığı çalışmaların tekrar hayırlı olmasını diliyor, sizleri bir kez daha sevgi, saygı ve hürmetle selamlıyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Sayın Bakanım...

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANI MURAT KURUM – Hızlı yapmaya çalıştım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Çok teşekkür ederiz. Yani hakikaten çok şümüllü, kapsamlı bir sunum yaptınız.

Teşekkür ediyoruz.

Esasen sizin Komisyonumuza değer verip bizzat sunum yapmanızdan dolayı da ayrıca teşekkür ediyoruz.

Tabii, sorular var Bakanım, bilemiyorum, vaktiniz müsait mi?

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANI MURAT KURUM – Buyurun Başkanım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Gerçi Bakan Yardımcınız ile Genel Müdürleriniz burada, onlara da sorabiliriz.

Basınıma da çok teşekkür ederim.

Şimdi özellikle Sayın Bakanım, ben bir hususu belirtmek istiyorum. Bu müsila meselesinde ben Bakanken bir çalışma yapmıştık, Karadeniz’den yani Karadeniz’e akan derelerden gelen toplam azot ve fosfor miktarını hesap etmiştik. Burada şunu ifade edeyim: Sayın Bakanım, 22 Kasım 2017 tarihinde, bu değer takribi olarak Karadeniz’den gelen toplam azot miktarının yüzde 42’sini teşkil ediyor. Yani bu da çok önemli buna da dikkatinizi çekmek istedim.

Sayın Bakanım, fosfor olarak da yüzde 37 yani bu gerçekten çok büyük miktar; esasen daha önce çok daha fazlaydı. Yani kirliliğin yüzde 60-70’i Tuna Nehri vasıtasıyla, diğer nehirler vasıtasıyla Karadeniz’den boğazın üst akıntısıyla Marmara’ya intikal ediliyordu ama biliyorsunuz, Karadeniz’in kirlenmesinin önlenmesiyle alakalı bir çalışma grubu var. O ülkelerle yaptığımız temaslara bir miktar arıtma tesislerini kurdular ama daha yeterli değil. Bu konuda, Marmara’yı temizlemek için aynı zamanda Orta Avrupa ve diğer gerek Tuna, Dinyester, Dinyeper’e atıklarını veren ülkelerle de görüşmek gerekir diye dikkatlerinize sunmak istedim Sayın Bakanım.

Bir de şunu belirteyim: Susurluk Nehri’nden gelen kirlilik de toplam azot olarak yüzde 50’sini teşkil ediyor, ona dikkat etmenizi ben özetle istiyorum. Toplam fosfor olarak da Susurluk’tan yüzde 40’ı yani Susurluk’a atık sularını veren Susurluk Nehri de Marmara’ya aktığı için bunlara dikkat etmenizi özellikle arzu ediyoruz.

Bir de arkadaşların mutlaka bazı tavsiyeleri oldu efendim. Misal olarak, yani bütün her yerde daha az beton kullanılmasını teklif etmişlerdi Komisyonadaki değerli üyelerimiz. Yani millet bahçelerinde de mümkünse çok minimum seviyede beton kullanılması, okul bahçeleri, hastane yollarında, inşaatlarda vesaire; en azından suyun sızacağı toprak alanların da olmasının, tamamen betonla kaplanmasının uygun olmadığı, bir de binalardaki ısı tecritine çok daha büyük önem verilmesini daha önceki toplantılarda arkadaşlarımız söylemişti ama ben sözü müsaade ederseniz onlara bırakayım.

İlk sözü isteyen Manisa Milletvekilimiz Ahmet Vehbi Bakırlıoğlu Beyefendi.

Buyurun.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Hoş geldiniz Sayın Bakanım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bakanımızın da vakti sınırlı olduğu için sadece soruları “efradını cami, ağyarını mâni” şeklinde sorarsanız...

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Mümkün olduğu kadar kısaltarak görüşlerimizi bildirmeye çalışacağız.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam, teşekkür ederiz.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Şimdi, sunumunuzda şöyle bir bilgi yanlışlığı var gibi geliyor. “Türkiye’deki üretilen elektriğin yüzde 52’si yenilenebilir enerji.” diye bahsettiniz, oysa Türkiye’deki...

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANI MURAT KURUM – Kurulu gücün, “kurulu güç” dedim.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Yok, sunumunuzdaki baskıya da baktım, orada bir yanlışlık var, yüzde 42 olması lazım, onu öncelikle belirteyim.

İkincisi, arıtma tesislerinden bahsettiniz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yalnız, o yüzde 52 rakamı doğru.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Kurulu güç ama.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Kurulu gücün yüzde 52’si.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Ama ürettiğimiz elektriğin yüzde 42’si ancak şeyden kaynaklanıyor.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Öyle olabilir, bazı mevsimlerde HES’lerde azalma ve artış oluyor, yüzde 52’yi de aşıyor bazen sulak dönemlerde.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Evet.

Arıtma tesislerimizden bahsettiniz, 1.189 atık su arıtma tesisimiz olduğundan bahsettiniz ve yüzde 89 da sularımızın arıtıldığından bahsettiniz. Ancak şöyle bir sıkıntı var burada: Gene bakanlıkların vermiş olduğu bilgilere göre, Türkiye’deki arıtma tesislerinin yüzde 40’ının ya yeniden revize edilmesi lazım ya da tekrardan yapılması lazım. Yani ben Türkiye’deki suların yüzde 89’unun arıtıldığına inanmıyorum, bu oranın daha düşük olduğunu düşünüyorum. Özellikle OSB’lerimizin yüzde 55’inin henüz arıtma tesisi bulunmadığı göz önünde bulundurulduğu zaman ben bu rakamların doğru olduğuna inanmıyorum. Bunun sonucunda ne oluyor? Bunun sonucunda nehirlerimiz ne yazık ki kirleniyor. Türkiye’deki nehirlerin, yer sularının yüzde 40’ının kalitesi 3’üncü ve 4’üncü kalitede ve denizlerimiz kirleniyor.

Sunumunuzda da bol bol gündemimizdeki konulardan, Türkiye’nin konularından bir tanesi olan müsilağdan, deniz salyasından bahsettiniz. İklim değişikliğinin Türkiye’deki etkilerinden bahsederken müsilağı örnek olarak gösterdiniz. Evet, müsilağ iklim değişikliğiyle de alakalı çünkü deniz sıcaklığının artmasından da kaynaklanıyor ancak önemli sebeplerinden bir tanesi kirlilik yani insan kaynaklı. Bu nelere sebebiyet veriyor? Görüntü kirliliği, canlı hayatı ortadan kaldırılıyor, tehdit ediyor, ekonomik hayata da ciddi sıkıntılar veriyor, balıkçılar özellikle ciddi sıkıntı içerisinde, böyle giderse turizm sektörü de ciddi sıkıntı içerisinde girecek bundan kaynaklı. Siz de bu müsilağ olayının bütün Marmara’ya, daha sonra ardından Ege’ye de sıçramasından sonra 4-5-6 Haziranda bir çalıştay düzenlediniz. Partnerlerinizden bir tanesi Marmara Belediyeler Birliğiydi hatırladığım kadarıyla. Eylem planı hazırladınız, ayrıntılarını burada verdiniz, 22 maddelik bir eylem planı. Bu çalıştayda partneriniz olan Marmara Belediyeler Birliği esasında 1970 yılında kurulmuş. 1970 yılında kurulurken kurulma amacı Marmara Denizi’ndeki kirliliği engellemek. Şimdi, bu Marmara Belediyeler Birliği 2012, 2015 ve 2017 tarihlerinde 3 defa Marmara Denizi Sempozyumu düzenlemiş ve toplamda da 9 defa çalıştay yapmış. Ayrıca Çevre ve Şehircilik Bakanlığınızın TÜBİTAK MAM’la yaptığı 2014 yılından bugüne kadar süren Denizlerde Bütünleşik Kirlilik İzleme Programı (DEN-İZ) hâlâ daha sürmekte, 2023 yılında sonlanacak ve bu projede 2 defa Ulusal Denizlerde İzleme ve Değerlendirme Sempozyumu düzenlemiş. Baktım, sayısız araştırma var, rapor var, makale var ve elimde Marmara Belediyeler Birliğinin -250 sayfalık bir rapor bu- 2017 yılında yapmış olduğu sempozyumun sadece sonuç kısmı var. Şimdi, Sayın Bakanım, bu 2017 yılındaki raporun sonuç kısmıyla yani neler yapılması gerektiği önerilen kısmı ile sizin eylem planınızı karşılaştırdığımız zaman yüzde 95’i örtüşüyor efendim. Demek istediğim şey şu: Ben bu rakamlara, bu raporlara baktığım zaman kendimi... Marquez’in biliyorsunuz bir Kırmızı Pazartesi romanı var; bir cinayet işleniyor, cinayetin işlendiğini herkes biliyor, bütün kasaba biliyor fakat o cinayet işleniyor. 2017 yılından beri, daha da geriye götürebiliriz, Sayın Bakanımız 1989 yılında yapılmış araştırmalardan bahsetti Marmara Denizi’yle ilgili, elimizdeki rapor 2017 en azından dört yıl evvelinde Marmara Denizi’nde kirliliği önlemek için yapılması gereken her şey belliymiş biz... İşte, bir bilim insanının söylediği bir laf var: “Marmara Denizi öldü, şu an yaşadığımız süreç cesedin kokması.” Yani biz Marmara Denizi öldükten sonra, ceset kokmaya başladıktan sonra bir eylem planı

hazırlıyoruz ve bu eylem planı zaten elimizde dört yıl evvel var, öncelikle bunu belirtmek istedim size. Ayrıca Marmara Belediyeler Birliğinin hazırlamış olduğu eylem planının en altında “İstanbul’a yeni kanal, Kanal İstanbul” başlığı var; 8’inci. “İstanbul’a yapılacak olası bir kanalın Marmara ve boğazlar sistemi üzerindeki hidrodinamik ve ekolojik etkilerinin bilimsel ve nesnel temeller çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir.” diye yazıyor. Şimdi, bu Kanal İstanbul’u biz özellikle Cumhuriyet Halk Partisi Grubu olarak bu Komisyon çalışmalarımızda sıklıkla tartışmaya açıyoruz. Tartıştığımız konular... Burada hukuki boyutundan bahsetmiyoruz, ekonomik boyutundan bahsetmiyoruz, ekonomik olarak yapılır yapılamaz, söke söke alınır alınamaz, bunlardan bahsetmiyoruz, siyasi boyutundan bahsetmiyoruz; daha çok, Kanal İstanbul’un İstanbul’un iklimine, ekosistemine, Marmara Denizi’ne, ormanlara, tarım alanlarına muhtemel şekilde vereceği -belki kaçınılmaz olan- zararları tartışmaya çalışıyoruz, tartışmaya açıyoruz.

Öncelikle size bir soru sormak istiyorum: Aynı Kabinede görev aldığınız Ulaştırma Bakanımız geçen gün Kanal İstanbul’la ilgili bir açıklama yaptı, diyor ki: “Karadeniz’den Marmara’ya akış olacak.” Ki siz de bunu söylüyorsunuz, bilimsel veriler de bunu söylüyor, çalışmalar da bunu söylüyor, yani eğer Kanal İstanbul açılırsa, bu proje gerçekleşirse Karadeniz’den Marmara’ya bir akış olacağını ve bu akış sayesinde Marmara’nın kurtulacağını iddia etti Sayın Ulaştırma Bakanımız. Ben size soruyorum: Siz aynı Kabinede yer alan bir Bakan olarak Sayın Ulaştırma Bakanımızın bu teorisine, tezine katılıyor musunuz? Umarım katılmıyorsunuzdur çünkü elimizde Orman ve Su İşleri Bakanlığının Marmara Denizi Kirlilik Raporu var, 2013 tarihinde yayınlanmış; bu raporda Marmara Denizi’ne kirlilik yükünü oluşturan kaynakların hepsi tespit edilmiş. Sayın Bakanın biraz evvel bahsetmiş olduğu çalışma, bu çalışma herhâlde. En önemli kirlilik yükünün Tuna Nehri kaynaklı olduğundan yani Karadeniz kaynaklı olduğundan bahsediliyor. Buna göre, Tuna Nehri’yle Karadeniz’e taşınan kirlilik yükünün yani Tuna Nehri’nin Karadeniz’e taşıdığı kirliliğin yüzde 50’si akıntıyla Marmara Denizi’ne taşınmakta hatta yapılması planlanan -ve başladı zannedersen- bu derin deşarjla Ergene havzasından gelecek olan toplam kirlilik yükünün yaklaşık 3,5 kat artacağından da bahsedilmekte.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, Ahmet Vehbi Bey, o projeye ilgili müsaade edersen biraz bilgi vereyim.

Ergene’den gelen sadece ileri biyolojik arıtma var ve sadece renk ve tuzluluğu gidermek için biz derin deşarjı veriyoruz yoksa durup dururken...

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Şöyle, ben bu rapora dayanarak yani Orman ve Su İşleri Bakanlığının 2013 tarihli Marmara Denizi Kirlilik Raporu’na dayanarak bu bilgileri verdim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yani onu özetle söyledim. Ben şu anda sadece ve sadece Ergene Nehri’nden...

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Neyse...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Zaten deniz deşarjı tam olarak çalışmadı bir kere, bir. İnşallah önümüzdeki yıl sonunda tam devreye girecek, bunu da özetle belirteyim.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Tamam.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Orada sadece tuzluluk... Zaten deniz tuzlu, bir de renk problemini çözmek için...

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Dediğim gibi, Sayın Bakanım, büyük ihtimalle muhtemelen sizin Bakanlığınız döneminde de yazılmıştır bu.

Devam edeceğim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Toparlarsak çünkü çok soru...

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Çok fazla bir şey kalmadı, devam edeceğim. Bakanımızı hazır yakalamışken meramımızı, derdimizi anlatalım.

Marmara Denizi'ne eğer bu Kanal İstanbul... Marmara Denizi'ne her yıl 2,2 kilometreküp organik yük deşarj edilmekte. Marmara Denizi bu yükü kaldıramadığı için bugün komaya girmiş durumda, bugün yaşadığımız hâl koma. Eğer Kanal İstanbul projesi... ÇED raporuna göre, Karadeniz'den gelecek ilave su miktarı 21 kilometreküp. Bunun yüzde 10'unun organik yük olduğu kabul edilirse ki ÇED raporu böyle kabul ediyor yani bu da 2,1 kilometreküpe tekabül eder, toplam organik yük 2 katına çıkacak. Bu da bugün koma hâlinde olan Marmara Denizi'nin tam anlamıyla ölmesi anlamına ne yazık ki gelmekte. Projeye göre, Sazlıdere ve Küçükçekmece gölleri iptal oluyor, bu kanal açımına başladık ama kanalı tam olarak açamadık ancak Sazlıdere ve Küçükçekmece göllerinde çalışmayı yaptığımızı varsayalım. Bu Sazlıdere ve Küçükçekmece göllerinin dip taramasıyla 90 milyon metreküplük organik madde zengin kütlenin Marmara Denizi'ne girmesi söz konusu yani bu bile -daha bitmese bile- çok ciddi sıkıntılar getireceğini göstermekte. Esasında bilim insanlarının tartıştığı konu, beton kanalın yani Kanal İstanbul'un Marmara Denizi'nin oksijen seviyesine etki edip etmeyeceği değil, edeceği kesin, bu etkinin ne kadar zamanda olacağıdır. Yani esasında bakılırsa şöyle bir ikilemle karşı karşıyayız: Bizim Belediye Başkanımız Ekrem İmamoğlu şunu söylüyor: “Ya Kanal ya İstanbul” diyor. Ben bu raporları okuduğum zaman aklımda şu belirdi: Ya Kanal ya Marmara Denizi. Esasında böyle bir tercihle de karşı karşıyayız.

Ayrıca Kanal İstanbul'un yer altı ve yer üstü su kaynaklarına etkisinin son derece hayati olacağını biliyoruz. Projeye İstanbul'un önemli su kaynaklarından bir tanesi olan Sazlıdere Barajı'ndan vazgeçeceğiz. Acaba şu anda böyle bir lüksümüz var mı?

Ayrıca, İstanbul'un en önemli su kaynağı olan Terkos Gölü'nün su toplama havzasının önemli bir kısmı da heba edilebilecek. Esasında en iyi tablo, DSİ'nin...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi Ahmet Bey, su meselesine girdiğin için ben söyleyeyim.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Buyurun.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Terkos'un etkilenme oranı yüzde 1 bile değil.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Vallahi, ben DSİ'nin raporlarından bahsediyorum Sayın Bakanım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Biliyorum, DSİ'nin raporu...

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Benim aldığım rakamlar tamamıyla DSİ'nin raporunda hatta basında “sümen altı rapor” diye geçen rapordan bahsediyorum, aldığım rakamlar bunlar.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Sazlıdere Barajı'nın yerine 3 tane baraj yapılacak, onu da özetle belirtiyim.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Benim söylemek istediğim, benim vermiş olduğum bu rakamlar...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU - Yani İmamoğlu'na söyleyin, İstanbul'un su meselesinden dolayı korkmasın.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Demek DSİ biraz daha endişeli bu konuda, bu konuda bir rapor yazmış. Benim söylediğim bütün rakamlar, veriler, devletin rakamları, DSİ'nin raporlarından bahsediyorum, görüş yazılarından bahsediyorum. DSİ diyor ki: "Terkos Gölü'nün tuzlanması durumunda -ki bu da bir ihtimal- İstanbul'un, suyunun yüzde 30'unu kaybetmesiyle karşı karşıya kalabiliriz." Yani 6 milyon insanın suyundan bahsediyoruz.

Sayın Bakan, Marmara Denizi'yle alakalı yapmış olduğu sunumda şehirleşmeden bahsetti, şehirleşmenin bu denize vermiş olduğu yükten bahsetti, kirlilikten bahsetti. Eğer Kanal İstanbul yapılırsa en iyimser ihtimalle 500 bin insan, 2 milyon insana kadar çıkacağı da söyleniyor... Yani burada ciddi bir şehirleşme olması da söz konusu. Ancak ben ÇED raporlarına baktığım zaman, ÇED raporlarında bu husus yani özellikle bu şehirleşmenin İstanbul'a, Kanal İstanbul'un İstanbul'a vereceği havayla ilgili, iklim değişikliğiyle ilgili konular es geçilmiş. Yapılan araştırmalar da bunun yoğun sis ve alçak bulutlar oluşturabileceğini bizlere gösteriyor, bu bir ihtimal dâhilinde. Yani yeni bir havalimanı yapıldı kuzeyinde, şayet bu gerçekleşirse bu havalimanının ulaşımı konusunda ciddi sıkıntılar olacak gibi gözüküyor.

Özetlemem gerekirse -daha konuşacak çok şeyim var ama arkadaşlarım da konuşacaklar- bu Kanal İstanbul'un gerçekleşmesi durumunda, bırakın İstanbul'u, Marmara Denizi; bırakın Marmara Denizi'ni, Marmara Denizi'ne çevresi bulunan, o çevrede yaşayan bütün insanların hayatını etkileyecek bir felaket olacaktır ve ne yazık ki bunu geri döndürme şansımız yok. Bu riski almaya değer mi? Bu riski ne için alıyoruz? Bunun iyi hesap edilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz, sağ olun.

Şimdi de Kırklareli Milletvekilimiz Sayın Vecdi Gündoğdu.

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) – Teşekkür ediyorum Sayın Bakanım.

Öncelikle Sayın Bakanım, sunumunuz için ben de ayrıca teşekkür ediyorum.

Şimdi biz arkadaşlarımızla beraber aynı zamanda Çevre Komisyonu üyesiyiz ve daha önceden de 2 tane yasa çıkardık. Çevre Komisyonunda özellikle "poşet yasası" olarak tabir edilen yasada da hemfikir olup oy birliğiyle de geçirdik. Neticede, önümüzdeki gelecek günlerde de yine hem diğer konularda, çevre konusunda da biz her şeye, size katkı sunmaya da hazırız çünkü çevreye baktığımızda, çevre sadece bir siyasi malzeme olarak bir kısım kişilerin kullandığı gibi değil yani torunlarımıza bile hesap veremeyeceğimiz, önem arz eden bir konudur.

Sayın Bakanım, yirmi yıllık AKP hükümetleri döneminde Sayın Bakandan önce birçok bakan sorumluluk aldı, çalışmalar yaptı. Hem ülkemizin yirmi yıldır şehircilik çalışmalarında hem de çevre yani canlı yaşamını yöneten bir Bakanlığı da yönetmektесiniz. Sayın Bakandan önce de AKP hükümetlerinin farklı bakanları aynı işi yirmi yıldan bu yana da yapıyordu. Şehircilikten, izin verirsiniz, başlamak istiyorum ben Sayın Bakanım. Yirmi yıldır hükümetlerinizin uyguladığı şehircilik politikaları sonucunda tam bir kaosu içine düştüğümüzün de en önemli göstergesi Sayın Cumhurbaşkanının itirafı olsa gerek. "Silüeti bozan binaları kim yaptı?" diye inanın soruyu bize sordu. Burada, açıkça söylüyorum, güler misin ağlar mısın, öyle bir duruma gelmiştik. Nefes alamayan, güneş görmeyen binaları inşa ederek dar alanlarda akıl dışı nüfus yoğunlukları yaratarak altyapı ve trafiği de âdeta büyükşehirlerde maalesef felç ettiniz, bunlar eleştirilerimiz. Şehirleri de yaşanılabilir olmaktan çıkarmaya başladınız, âdeta bir beton denizi hâline de döndü Sayın Bakanım. Bugün yirmi yıllık politikalarını yaşama geçiren siz 8'inci Çevre Bakanısınız. Bakanların tek güç olarak yönettiği ve uygulamaya koyduğu şehircilik politikaları sonucunda geldiğimiz noktada, ifade etmem gerekirse,

insanların yaşam kalitesinin arttığını, iklim değişikliğine olumlu katkı sağladığınızı, çevreyle barışık bir betonlaşma uygulamaları yapıldığını siz söyleyebilir misiniz Sayın Bakanım? Sorum bu. Bu konuda yanlışlar yapıldıysa, Sayın Cumhurbaşkanının dediği gibi, bunun sorumlusu kimdir ya da kimlerdir? Ben onları da sizlerden öğrenmek istiyorum. Tüm bunların ötesinde 2002 yılında iktidara geldiğinizde, ülkemizde üç yıl önce Marmara depremini yaşamıştık, yaşanan acı olaylarda binlerce, on binlerce vatandaşımızın yaşamını yitirdiği deprem gerçeğine karşı riskli bölgelerde, özellikle de İstanbul’da yirmi yılda sorunları neden çözemedik? Bunu öğrenmek istiyorum.

Riskli yapıları neden yirmi yıldır vatandaşlarımızın böyle bir huzur çatısı altına, hâline getiremedik? Bunun nedenini öğrenmek istiyorum. Neden engellendi ya da kimler engelledi ya da niye başarısız oldu? Bunları sizlerden öğrenmek istiyorum.

Açıklamalarınıza baktım, az önce de izledim yani Komisyonumuza ve raporumuza önemli bir veri olarak da katkı sağlayacaktır. Mevzuat yetersiz ise, yasa yeterli değilse, sözlerimin başında dediğim gibi, kaynak da yok ise biz zaten bu konuda, sizlere her konuda, daha önceki Komisyondan çıkanlar, kanunlar doğrultusunda nasıl yardımcı olduysak bunlarda da yardımcı oluruz.

Yine, bugün siz kurumun sorumlusu bir Bakansınız. Marmara Bölgesi’ne baktığımızda hatırlıyorsanız bundan belli bir süre önce müsilaj meselesi gündeme geldiğinde 5 büyükşehir belediye başkanımız ve aynı zamanda Marmara Denizi’ne kıyısı olan belediye başkanlarımızla bir toplantı yaptık Sayın Bakanım ve o toplantıda ben de vardım, hatta konuşmaların arasında geçerken “Marmara Belediyeler Birliği olarak evet bizi buraya topladınız, çok da iyi ettiniz, herkes kendi düşüncesini, fikrini söylesin ve sorunun çözümü bir an önce de çözümlensin.” demiştik. Orada o gün gündem Kanal İstanbul değildi ama konuşmanın içeriğinde ben sizden izin alarak da şunu söylemiştim: “Yani Kanal İstanbul’la ilgili ilk kazma vurulmadan önce -Sayın Bakanım- yine Marmara Birliği Belediyelerinin yaptığı gibi bizi bir araya getirirseniz, bizi bir araya toplarsanız ve Kanal İstanbul’la ilgili düşüncelerimizi alırsanız seviniriz.” demiştik, siz de “Tamam.” demiştiniz fakat ilk kazma vuruldu maalesef böyle bir toplantıyı yapamadık Sayın Bakanım.

Şimdi, yirmi yıldır uygulanan şehircilik politikalarının sonucunda da kum, çimento ve su karıştırarak beton üreten ülke hâline dönüştük Sayın Bakanım. Milyon, milyar liralarımızı, kıt kaynaklarımızı betona yatırarak hatta bunlar için dövize endeksli kullanma garantili anlaşmalar yapıp önümüzdeki yılları da borçlanarak yapılan şehirleşme sizce akılcı, modern bir şehirleşme modeli midir? Bunu da sizden öğrenmek istiyorum. Bu şekilde, varını yoğunu, hatta geleceğini borçlanarak betona yatıran ve bu sayede yüksek teknoloji üretmek gelişim gösteren dünyada başka bir ülke örneği var mıdır? Sizden bunu da öğrenmek istiyorum.

Yine, göz göre göre gelen facia olan Marmara Denizi’nde görülen müsilaj probleminin çözümüne yönelik 22 maddeden oluşan Marmara Denizi Eylem Planı’nı hazırlayarak kamuoyuyla paylaştınız; biz de oradaydık, hatta ben de imzayı attım. Hep birlikte destek veriyoruz fakat Marmara Denizi’nin bu hâle gelmesi mi gerekiyordu bu çalışmalara başlamak için? Çünkü bunlar 2012’de, 2017’de yine görülmüştü, yine aynı kararlar alınmıştı.

Yirmi yıldır bu konudaki sorumlular kimlerdir Sayın Bakanım? Bunları sizden öğrenmek istiyorum çünkü her Çevre Bakanı geldiğinde inanın ki bir şeyler söylüyor: “Tamam, tamam, tamam, tamam...” “Çak”lar, “cek”ler konuşuluyor ama yirmi yılın sonuna baktığımızda, emin olun ki elle tutulur bir mesafe, bir arpa boyu yol aldığımızı da göremiyorum.

Yine, şöyle başlamak istiyorum: Artık kirleri temizlemek yerine kirliletmemeyi öğrenelim ve öğretelim. Bunun için çalışmalar nelerdir? Bunları öğrenmek istiyorum.

Birkaç soru da, Sayın Bakanım, kendi seçim bölgem Trakya'dan; oralarla ilgili de hem sizden bilgi almak istiyorum hem birkaç tane olayı da sizinle paylaşmak istiyorum.

Öncelikle, artık tüm Türkiye'nin yakından takip ettiği Ergene Nehri'mizi sormak istiyorum. Niye bunu sormak istiyorum? Çünkü her sayın bakan geldiğinde -dediğim gibi, 8 bakan geçirdik- öncesinde "Merak etmeyin, su temizlenecek." dendi, daha sonrasında "Biz burada yüzeceğiz." dendi, daha sonrasındaki bir bakan çıktı, "Merak etmeyin; yaptığımız çalışmalardan sonra burada balık tutar hâle geleceğiz." dedi, hatta ben de karşılıklı konuşmaya girdiğimizde "Oltaları da ben alacağım. Gelin, hep beraber tutalım." demiştim ve şimdi geldiğimiz noktada, 2021'de maalesef aynı şekilde giden bir durum var.

Yıldız Dağları'ndan doğan, 283 kilometre uzunluğunda bir nehir Ergene Nehri. Maalesef sanayi atıklarının yanında ziraat, ilaçlama, gübreleme, evsel atıkların da karıştığını hepimiz biliyoruz; artık halk sağlığını da tehdit ediyor, gıda güvenliğini de sorunlu hâle getiriyor. Şu anda, bütün uzmanların ve bilim adamlarının yaptığı araştırmalar sonucunda, beşte 1'ini su, beşte 4'ünü de sıvı, ne olduğu belli olmayan kimyasal atıkların çevirdiği ve aktığı bir sıvı olarak niteleniyor Ergene Nehri. Çevre Bakanlığı olarak sizler mutlaka bir şeyler yapıyorsunuz, yatırımlar yapıyorsunuz ama sonuç itibarıyla, denetimsizliklerden dolayı sonuç alamadığımızı da görüyoruz Sayın Bakanım.

Az önce verdiniz, birtakım denetlemeler yapıldığını söylediniz ama şunu açıkça ifade etmem gerekirse: Şu anda özellikle nehrin akmış olduğu ve sonlarına doğru belirlendiği kısımda öyle fabrikalar var ki kaçak deşarjlar dahi yapıyor Sayın Bakanım, bunu da bilginize sunarım.

Şimdi, baktığımızda, yine Ergene'de kadmiyum, kurşun -not almışım buraya- krom, çinko, siyanür, sülfat, bakır, demir, yağ, florür, fosfor, zehirli bütün kimyasal maddeler var; yok yok yani öyle bir havaya geldik. Bir zamanlar bu ova bereketiyle ünlüydü ve hâlâ, şu anda, Trakya'ya baktığımızda, pirincin Türkiye genelinde yüzde 43'ünün çıktığı bir yer, ayçiçeğinin de yaklaşık yüzde 60'ın üzerinde çıktığı bir yer ve maalesef hâlâ Ergene de temiz değil.

Yani, kısaca sormak istiyorum: AKP hükümetlerinin yirmi yıl sonra 8'inci Bakanı ve iki yıldır da görevde olan birisi olarak, Ergene Nehri'nin hâlâ gözlerimizin önünde zehir akmaya devam etmesinin nedeni gerçek anlamda nedir Sayın Bakanım? Bunu öğrenmek istiyorum. Mevzuat mı, yasama mı, irade mi yetersiz? Bunlara siz karar vereceksiniz.

Yine, yirmi yıldır 8 bakanın, tek başlarına yetkili ve güçlü hükümetler arkaalarında olmasına rağmen sorunu çözemesinin nedeni nedir? Bunu da sizden öğrenmek istiyorum ve açık yüreklilikle ifade edeceğinizi de biliyorum çünkü bunu en iyi siz biliyorsunuz Sayın Bakanım. Siz bizi aydınlatırsanız gelecek için önemli bir adımı bizler de atmış olacağız.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ederiz.

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) – Bir saniye, bitmedi daha Sayın Bakan.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bitirelim. Tamam da yani neredeyse Bakanlık kadar soru soracaksınız.

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) – Bitireceğiz, bitireceğiz ama zaten hazır burada Bakanı bulmuşken, dolayısıyla, hem sorularımızı hem düşüncelerimizi aktarmak istiyoruz. O da, Sayın Bakanım da, sağ olsun, bugün vaktini ayırdı, "iklim krizi" ve "kuraklık" olarak adlandırdığımız bu Komisyona geldi; biz de onurlandık, gururlandık. Zannediyorum ki Sayın Bakan da zaten bunları bizden alıp ona göre değerlendirmelerde de bulunacaktır.

Şimdi, Sayın Bakanım, bizim bölgemiz Kırklareli olarak baktığımızda muhteşem bir coğrafyası var. Yani âdeta böyle Batı'ya açılan bir cennet köşe fakat Kırklareli halkı plansız ve hatalı yer seçimi yapılan RES'ler istemiyor, ciddi anlamda geliyor ve hâlâ biz engelleyemiyoruz.

Yine bütün dünyanın, özellikle Almanya'nın "2038'den itibaren termik santralleri kapatıyoruz." dediği bir süreçte biz Trakya'ya yeni termik santraller yapmak istiyoruz. ÇED başvurularından sonra çeşitli başvurularımızı yaptık, mahkemeler açıldı ve Kırklareli İnece Ovası'ndaki termik santral iptal edildi, aynı zamanda Vize'deki termik santral de iptal edildi fakat hâlâ Trakya'nın başka illerine, başka ilçelerine bunlar yapılmak isteniyor. Ve şu anda bizim Kırklareli Pınarhisar ilçemizde Limak'a ait bir tane çimento fabrikası var. Daha önce birçok ÇED başvurusunu mahkeme kararlarıyla iptal ettirdik çünkü uygun değildi fakat hâlâ baktığımızda önümüzdeki süreçte ısrarla yine 7 tane kalker ocağının ihalesinin açılması durumu var. Bunu öğrenmek istiyorum; bu doğru mudur, değil midir, Bakanlığınızın böyle bir düşüncesi var mı? "Neden?" diye sorarsanız çünkü Limak'ın etrafında özel şahıslara ve kişilere ait zaten kalker ocakları var. Oradaki şirket gitsin, o kalker ocaklarından satın alsın. Öbür türlü sanki sadece gelip burada kamuya ait alanda ki kalkerleri bedavaya alma düşüncesi gibi bir düşüncesi var. Bunu da size aktarmak istiyorum.

Yine yer altı sularımız ciddi anlamda çekiliyor, topraklar verimsizleşiyor. Bunlardan sizin bilginiz olmasını istiyorum.

Trakya bölgemizde çarpık sanayileşmenin yaşandığı -not almışım- geri dönüşü mümkün olmayan bir Marmara Bölgesi istemiyoruz Sayın Bakanım. Artık Trakya'nın tümüyle tarımsal sit alanı olarak ilan edilmesini de konuşmak zorundayız burada. Marmara'yı belki kurtaramayacağız ama sadece rehabilite edebiliriz fakat Trakya'yı da kurtarabiliriz. Bu da nasıl? El ele verip aynı sorunların Trakya'da yaşanmasına izin vermeyerek olur. Trakya'da Trakya halkı, Kırklareli halkı toprağını, merasını Bakanlıktan korumaya çalışıyor Sayın Bakanım. Evvelsi gün burada yine Komisyon toplantımızda söylemiştim, bizim Lüleburgaz'ımızda, Sakızköy'de maalesef böyle meralar var ve Bakanlığa karşı biz dava açıyoruz. O konuda bilginiz olsun, mutlaka da olacaktır ve bu bir trajedidir diye bakıyorum.

Devam edeceğim bir iki konu daha var. Onları da sorduktan sonra zaten sunumumu da sorularımı da bitireceğim.

Şimdi, bir de vahşi rant hırsıyla açıp kapatanların yapacağı yatırımların planlaması yapılıyor. Bunları sakın yapmayın Sayın Bakanım. Koruyup kollama gibi göreviniz de var. Bilindiği gibi arazi bozulmalarının en önemli nedenlerinden biri enerji ve maden politikaları. Bu doğrultuda, Trakya bölgesinde Kırklareli'mizde bereketli toprakları ve su kaynaklarını korumak için yani gıda ve suyumuzu korumak için, kirli sanayi yatırımları için tam koruma alanı ilan etmeyi düşünüyor musunuz? Bunu sizden öğrenmek istiyorum.

Yani yaşadığımız bölgeyi savunan üreticimiz, çiftçimiz, köylümüz topraklarını koruma altına almak istiyor Sayın Bakanım. Sizlere bunlara sormak istiyorum.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim, sağ olun.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz.

Şimdi, Vecdi Bey, evvela Ergene'den bahsettiniz. Öncelikle şunu söyleyeyim: Ergene'deki CHP'li hiçbir belediyenin atık su arıtma tesisi yoktu. 13 tane CHP'li belediyeye atık su ileri biyolojik arıtma tesisleri kurduk. Ayrıca, Ergene Eylem Planı'yla ilgili size de bir kitapçık hazırladık, verdik.

İkincisi: Orada, Ergene Nehri'nde KOİ, kimyasal oksijen ihtiyacı 800-900 miligram/litreydi; şimdi 75-100'e indi. İnşallah oradaki bütün evsel atık su arıtma tesisleri bitti ancak belediyelerinizi söyleyin doğru dürüst işletsinler.

Üçüncüsü: Çöple ilgili hiçbir... Bütün çöpler, vahşi çöp olarak oraya atılıyordu. Çöpleri toplayacak sistemleri kuran, işte, Çevre Bakanlığımız. Ayrıca, özellikle bütün dereler ıslah edildi. Çiftçilerin eğitimi yapıldı, zirai mücadele ilaçları ve gübrelerde bütün toprak tahlilleri yapıldı, yüzde 50 oranında azalma sağlandı. Bütün dereler ıslah edildi, erozyonun kontrolü için ağaçlandırma yapıldı. Ayrıca, organize sanayi bölgeleri için de biliyorsunuz kanun çıkarıldı, onlar, dağınık sanayiciler bir bölge altında toplandı. Dolayısıyla ben, size bu sorunuzun cevabını...

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) – Sayın Bakanım, karşılıklı konuşmayalım ama en azından...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Müsaade ederseniz, bunun kitabını vermiştim, ben size tekrar kitabı gönderiyorum.

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) – Tamam.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Dördüncüsü: İstanbul'dan bahsettiniz. Ya, İstanbul'da siz yaşamadınız, İstanbul'da yaşayan benim. Su yoktu, çöp dağları vardı, tıbbi atıklar oraya buraya dağılıyordu, hava kirliliğinden bütün gazeteler gaz maskesi dağıtıyordu.

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) – Sayın Bakanım...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bir dakika, müsaade edin.

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) – Ben zaten İstanbul'la ilgili bir Kanal İstanbul Projesi'yle ilgili bir şey söyledim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Hayır, ama “Siz İstanbul'da ne yaptınız?” dedin.

GÖKAN ZEYBEK (İstanbul) – Doğal gaz yoktu o zaman Sayın Bakanım, doğal gaz mı vardı?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bir dakika, müsaade edin.

Bütün doğal gazı getiren biziz, suyu getiren biziz, özellikle, altyapının tamamını yenileyen biziz, bütün kanalizasyon sistemini... Bütün atık sular sokaklardan akıyordu, caddelerden akıyordu, derelerden akıyordu. Bütün arıtma tesislerini, hatta Türkiye'de ilk defa ileri azot ve fosfor gideren biyolojik arıtma tesislerini biz inşa ettik.

MURAT BAKAN (İzmir) – Ateşi de siz buldunuz Sayın Bakanım, parayı da siz buldunuz yani sizden önce hiçbir şey yoktu.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yani evet, parayı da biz bulduk. O zaman söyleyeyim: Bizden önce İstanbul Büyükşehir Belediyesinin 2,5 milyar dolar borcu vardı. Recep Tayyip Erdoğan...

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) – Sevgili Bakanım, zaten bir şeyler söylediğimizde Sayın Bakan da karşidan bize mutlaka cevabını verecektir ama şunu söylemek istiyorum...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Müsaade edin.

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) – Şöyle bakın: Ben az önce sözlerime başlarken de “Çevre konusu önemli.” dedim. Yani biz doğmamış...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ama ben şimdi Murat Bey'e söz verdim.

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) – Şöyle söyleyeceğim: Doğmamış torunlarımıza bile borcumuz var.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tabii, hepimizin. Bakanım ne dedi? “Çevre siyasetüstü” dedi.

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) – Sayın Bakanım, bugün Trakya'da sadece Cumhuriyet Halk Partili belediyeler yok, AK PARTİ'li belediyeler de var ama sanki Cumhuriyet Halk Partili belediyeler orada o yapılan arıtma tesislerini kullanmıyormuş ya da sanki Ergene Nehri'ne deşarj yapıyormuş gibi böyle bir algı çıkıyor.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ya, yoktu, hiç yoktu.

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) – Bakın, biz de...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Hiç yoktu.

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) – Teşekkür ederiz yaptığınız için. Bizim de belediyelerimiz onların çatır çatır parasını ödedi yani bu da bu kadar basit.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Otuz yılda...

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) – Tekirdağ Belediyesi de en son 6 tane yapıldı ve parasını ödedi, hepsini de kullanıyor.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Parası şöyle: Faizsiz otuz yılda geri ödüyor.

OYA ERSOY (İstanbul) – Sayın Başkan, tartışmayla bizim sözümüzden...

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) – Yani faizsiz...

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Sayın Bakanım, Yunan memleketi değil ki bu da bizim memleketimiz.

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) – Yani... Yani...

Şimdi, bunlar yapıldığı gibi...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ediyoruz.

Müsaade ederseniz, şimdi Murat Bakan...

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) – Sayın Bakanım, müsaade edeceğim ama siz söylediniz dolayısıyla cevabını da ben vereyim yani.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Cevap hakkı doğdu.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam, bana sonra cevap verirsin, Bakana sorun, biz buradayız.

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) – Yani az önce Murat'ın dediği gibi, ateşi de siz buldunuz Sayın Bakanım!

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Müsilajı da biz yaptık!

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) – Müsilajı da biz yaptık!

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz ama hiç olmazsa takdir ettiğinden dolayı da teşekkür ediyorum.

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) – Sağ olun.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi İzmir Milletvekilimiz Sayın Murat Bakan...

O da bir bakan yani soyadı bakımından.

MURAT BAKAN (İzmir) – Evet, Sayın Bakanım, biz İstanbul seçimlerinde Sayın Bakanla birlikte olduk bir ortamda “Bakanlar karışıyor gazete haberlerinde “Murat Bakan” diye bana geliyor sizin haberleriniz.” dedi.

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) – Vecdi Gönül de bana aynısını demişti.

MURAT BAKAN (İzmir) – Evet, 2 tane Murat, 2 tane Bakan.

Sayın Bakanım, hoş geldiniz. Şimdi, 2 arkadaş seyahat ediyorlar arabada, yaşlı bir amca'yı da almışlar, arka koltukta amca da. “Amca, sen yolda uyu.” demişler. Yolda uyurken önlerine bir şey çıkmış, frene basmışlar, amca araya yuvarlanmış, arabanın arasına. “Oğlum, ne oldu?” demiş, “Yok amca, bir şey yok.” demişler. “Oğlum, ben kendiliğimden mi düştüm?” demiş.

Yani mslaj var, her Şey yolunda, biz iklim kriziyle ilgili Komisyon kuruyoruz, mslajla ilgili Komisyon kuruyoruz; demek ki bir Şeyler yolunda değil, bir özeleŐtiri yapacağız. ÖzeleŐtiri yapmak erdemdir. Dolayısıyla burada, her eleŐtiriye “Bizim dönemimizde Şu yapıldı.” diye baŐlarsak olmaz. Bir de Sayın Bakan burada Sayın Bakanım, bir Başkan olarak müsaade edin de mevcut Bakanımız yanıt versin.

BAŞKAN VEYSEL EROğLU – Tabii tabii, elbette Bakanımız cevap verecek de ben...

MURAT BAKAN (İzmir) – Şimdi “güçlü yasama” dedik biz bu Cumhurbaşkanlığı hkmet sistemi gelirken, AK PARTİ’li arkadaşlarımız “Güçlü yasama, güçlü yasama; yasama, yürütme, yargı keskin bir Şekilde birbirinden ayrılacak.” dedi. Siz yasamanın güçlü olmadığını burada, sunumunuzda anlatmış oldunuz. “Taslağı hazırladık, milletvekillerine sunacağız, Meclise sunacağız, bunu hazırladık.” İŞte “Tek kullanımlık plastiklerle ilgili çalışma yaptık, size sunacağız.” İŞte “İklim yasasının taslağını hazırladık, Şunu yaptık...” Demek ki bunu bakanlık bürokratları hazırlıyor, bizim milletvekili arkadaŐlarımıza veriyor; bunu itiraf etmiş... Zaten biliyorduk da, tutanaklara da geçmiş oldu.

İklimle ilgili konu... Biz anlatıyoruz, diyoruz ki: “Dünya, gezegen bir varoluŐ problemi yaşıyor. Eğer gezegenimiz böyle ısınmaya devam ederse yüzyılın sonuna kadar ateŐ topuna dönecek, tüm canlı yaşam için bir yaŐanmaz yer hâline gelecek.” Bunu anlatıyoruz. Siz de bu felaketi çok iyi anlattınız; bu, sizin sorumluluğunuzu artırıyor ve aslında bu sorumluluğun gereğini yerine getirmediğinizi de bize anımsatıyor Sayın Bakan çünkü siz 40 sayfalık bütçe sunumunuzda 3 sayfa iklim krizinden bahsetmiŐtiniz, ben de Meclis kürsüsünden bunu eleŐtirmiŐtim. Siz “iklim değişikliği” diyorsunuz hâlâ, biz “iklim krizi, iklim felaketi, iklim acil durumu” diyoruz çünkü dünya, iki yıldır yaşanan -sizin de anlattığınız- bu felaketi “deęiŐiklik”in ifade etmediğini, daha güçlü bir kavramla anlatılması gerektiğini söylüyor ve bunu söylerken bir taraftan, işte “İklimle ilgili Şunları yapıyoruz.” diyorsunuz, aslında gerçekleri yansıtıyor söylediğiniz. “Karbon emisyonunu Şu kadar düŐüreceęiz.” diyorsunuz ama biz hepimiz ne olduğunu biliyoruz. Paris Sözleşmesi’ne göre bizim niyet beyanımızda bir azaltım yok, artırımdan azaltım var. Olması mümkün olmayan 2023 hedefleri, o 2023 hedeflerinden de bir azaltım planlıyorsunuz ve zaten onun çok altında yani bizim mevcut koŐullarda o hedefe ulaŐmamız mümkün değil.

Paris’le ilgili, 197 ülkeden sadece 6 ülke kalmıŐtı; en son Libya da açıklama yaptı “Paris’e taraf olacağız.” diye. Resm olarak onaylandı mı bilmiyorum, 5 ülke kaldı; Eritre, Yemen, İran, Irak, Türkiye. Bize bu utancı yaŐatmayın, siz de destekleyin, Şu Paris’i Parlamentomuzda onaylayalım. Ve Paris’le ilgili diyorsunuz ki “Biz Ek 1’den çıkmak için Şu görüŐmeyi yaptık, bu görüŐmeyi yaptık.” Biz hangi görüşmelerin yapıldığını da biliyoruz. Dışişleri Bakan Yardımcısı geldi buraya, dedi ki: “6 ülke var. Bizim bu konuda sıkıntımız olmaz; 197 ülkeden 20 ülke de destek veririz dedi.” Hâlbuki 197 ülkenin tamamının sözleŐmedeki değişikliği, eğer o Şekilde olmazsa 3/4’ünün -nitelikli çoğunluk- bizim Ek 1’den çıkmamızı desteklemesi gerekiyor; mümkün değil Şu an, bu görülüyor.

“Yeşil İlim Fonuna ulaŐamıyoruz.” dediniz. Yeşil İlim Fonunda 8,3 milyar dolar birikmiş, 100 milyar dolar olması gereken Fonda; onu biliyoruz ve bizden çok daha az gelişmiş ülkeler var yani onlar da bizim bundan para almamızı istemiyor. Bir taraftan da iklim fonlarından -Avrupa Birliğinden, IPA’dan, Fransız Kalkınma Ajansından, Alman Kalkınma Ajansından, neyse- Avrupa’da en çok faydalanan ülke de biziz yani bizim buna da ihtiyaımız var. Tüm bunları bir yana bırakın, sadece TÜSİAD’ın raporuna göre sınırda karbon vergisiyle üzerimize -iş adamlarının- gelecek yk 1,8 milyar euro. Bu sınırda karbon vergisi sadece çimentodan, kğit sektöründen, tekstilden yani karbon emisyonunun yoğun olduğu sektörlerden kaynaklanan bir Şey değil; aynı zamanda, bu döngüsel ekonomi kapsamında gereken adımları atmazsak, mesela, plastikte de vergi ödeyeceğiz. Biz en büyük

plastik ihracatçılarından biriyiz, aynı zamanda ithalatçıyız, ham maddenin ithalatçısıyız. Eğer biz kendi plastiğimizi dönüştürülmüş malzemeden kullanmazsak plastik için İtalya'ya, İspanya'ya -bu, 2022'de yürürlüğe sokuluyor- ayrıca vergi ödeyeceğiz. Dolayısıyla, dünya yeni bir karbonsuz ekonomik sisteme gidiyor, tüm fonlar buna akmaya başladı yani iklimle ilgili projelere akmaya başladı. Türkiye bu sistemin dışında kalacak, biz bunu görüyoruz ve bununla ilgili hâlâ bir adım atılmış değil. Yani Türkiye'nin şu an COP26'da, Glasgow'da yapılacak önümüzdeki toplantıda masada olması lazım. Masada mıyız? Değiliz çünkü taraflar konferansı, taraf değiliz ki henüz. Bizim COP26'dan önce Paris'e taraf olmamız ve orada masaya oturmamız, o yeni oluşacak karbonsuz ekonomik sistemin bir parçası olmamız, Türkiye'nin haklarını, menfaatlerini, ulusal çıkarlarını savunmamız lazım. Biz bunu temenni ediyoruz "Acilen Paris." diyoruz. Acilen Paris Sözleşmesi'nin imzalanması lazım. Ha, bununla ilgili Sayın Mehmet Emin Birpınar'ın sunumunda biz olumlu işaret aldık ama diğer bakan yardımcılarında... Enerji Bakan Yardımcısı konudan habersiz, Paris'in mutlak azaltım gerektirdiğini, Ek-I ülkelerinin başka ülkelere yardım yapması gerektirdiğini falan söyledi, dolayısıyla konuya vâkıf değiller. İklim Değişikliği Başmüzakerecisi sizin Bakan Yardımcınız olması hasebiyle Çevre ve Şehircilik Bakanı olarak sizin koordine etmeniz lazım. Tüm bakanlıkların sadece kendi paradigmalarıyla değil, kendi bulundukları bakanlık değil, Türkiye'nin ulusal çıkarları açısından, daha büyük pencereden bakarak bir yaklaşım sergilemeleri gerekir. Enerji Bakan Yardımcısı gelip buraya kömürü savunmamalı mesela.

Şimdi, kömürle ilgili yapılan, WWF'in yaptığı bir araştırma var. Bir termik santral örneğinde yapmışlar araştırmayı. Otuz yılda kendisini geri ödeyemiyor termik santral. Eskişehir'deki Alpu Termik Santrali 7 defa ihale edildi, alıcı çıkmadı. Termik santrallere verdiğimiz alım garantileriyle Türkiye'nin güneş enerjisi potansiyelini 2 katına çıkarabiliyoruz. Yani kömürlü termik santraller artık ekonomik bir model değil ama şimdi siz iklim kriziyle ilgili Çevre ve Şehircilik Bakanı olarak buraya geliyorsunuz, karbonsuz bir ekonomiden, termik santrallerden, kömürden çıkışla ilgili hiçbir şey söylemiyorsunuz yani sizin temelde söylemeniz gereken şey bu olmalıydı. Avrupa Birliğinin nötr kıta hâline gelme hedefinden bahsettiniz 2050 yılına kadar. 2030 yılına kadar Avrupa Birliğindeki termik santrallerin yarısı kapanıyor, tamamının da kapanma tarihi belli; 2038'de Almanya da çıkıyor, hepsi kömürden çıkıyor. Türkiye hâlâ 22 tane termik santral planlanmış durumda şu an, önümüzdeki süreçte, kömürlü ve bunun yarısı ithal kömürle. Şimdi, benim ihracatçım, benim sanayicim şunu üretirken karbonu hesaplanacak, ben Arjantin'in, Brezilya'nın karbonunu buraya ithal edeceğim -karbon çünkü kömür- burada yakacağım, emisyon yaratacağım, termik santral kuracağım -ekonomik değil- bir de bununla ilgili emisyonu yüksek olması sebebiyle Türkiye vergi ödeyecek. Yani bununla ilgili sizin Bakanlık olarak tavır almanız lazım. Biz konuyu devlet meselesi olarak görüyoruz, Türkiye'nin ulusal çıkarı olarak görüyoruz, bunu bir siyasal muhalefet mevzusu olarak görmüyoruz. Dolayısıyla birlikte ulusal çıkarlarımızın noktasında hareket etmemiz lazım. Paris noktasında, sınırda karbon vergisi, Avrupa Yeşil Mutabakatı ve döngüsel ekonomi noktasında bunu söylemek istiyorum. Ha, biz haklı mıyız Ek-I'le ilgili? Haklıyız, G20 ülkelerinden 9 tanesi Ek-I'de değil, haklıyız ama burada akılcı yaklaşmamız lazım. Şu an çıkmamız mümkün değil. Ulaşacağımız birçok fona da ulaşamayacağız eğer burada diretirsek. Dolayısıyla bu direnci bırakmak gerekir.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Murat Bey, Cancun'da özel şartlarımız tanındı.

MURAT BAKAN (İzmir) – Evet, evet, onu biliyorum, şu anki durumdan bahsediyorum. Ek-II'den çıktık zaten, onu söylemiyorum.

Şimdi, diğer bir konu plastik.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, yalnız çok soru var, Bakanımızın da süresi sınırlı. E bir de seçim olduğu için soruları soracağız. Siz bir de cevap...

MURAT BAKAN (İzmir) – Sayın Bakan, şimdi bakın, benim birkaç tane konum var, hepsi iklimle doğrudan ilgili.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tabii, sorun.

MURAT BAKAN (İzmir) – Bunlar kişisel mevzumuz değil, ulusal meseleler. İzin vererseniz hızlı bir şekilde...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Murat Bey, biliyorsunuz, şeyleri sınırlamıyoruz, bizim Komisyon böyle.

MURAT BAKAN (İzmir) – Sayın Bakanım, bu Komisyonun varlık sebebi asıl Çevre ve Şehircilikle ilgili yani bizim için en önemli toplantı bu. Eğer burada vaktimiz yetmeyecekse ikinci bir toplantıyı, üçüncü bir toplantıyı yapalım.

Şimdi, bu plastik çöp ithalatıyla ilgili, ben, biliyorsunuz, Bakanlığınıza çok soru önergesi verdim, Meclis araştırması istedim, çok gündeme getirdim tek kullanımlık plastikleri de. Şimdi, en son CİMER'den yaptığım başvuruya yanıtta bilmem yüz kırk konteyner Mersin Limanı'nda, bilmem kaç konteyner bilmem ne limanında plastik atıklar... Bunlar geri dönüştürülmesi imkânsız atıklar, karışık atıklar, temiz atıklar değil. Siz de ne yaptınız? Türkiye tabii çöp dağları oldu, ovalarımızdan, tarlalarımızdan çöpler çıkmaya başladı, şehirler arasındaki konteynerlerden Belçika'nın, Hollanda'nın çöpleri çıkmaya başladı, dere kenarlarında yakılmış, tarım arazilerimizi, derelerimizi kirlüten yakılmış çöpler. Polietilen ithalatını yasakladınız, yüzde 70'i durdu. Bu sefer plastik ihracatçıları ayağa kaldırdılar, PAGEV vesaire ortalığı feryada verdiler ama bu konteynerler gelirken, dönüşmeyen atıklar gelirken hiçbirinin sesi çıkmıyordu. Demiyorlardı ki: "Bu işi kontrol edin doğru düzgün, burada bir sıkıntı olmasın, ülkemiz kirlenmesin." Şimdi ortalığı ayağa kaldırdılar ve duyuyoruz ki tekrar plastik atık ithalatı Türkiye'de kontrollü şekilde şey yapılacak. Biz artık ithal edilmesin demiyoruz ama önce kendi atığımızı dönüştürmemiz lazım. Türkiye'nin, şu an, mevcut çöpünde bulunan plastik ham maddesini biz dönüştürebilsek bu geri dönüşüm, katı atık dönüşüm tesislerinin tamamını şeye sokabilirsek biz kendi ihracatımızı sağlayacak ham maddeyi zaten karşılayacağız. Niye cari açık yaratalım, dışarıdan milletin çöpünü alalım ülkemize? Bunun bir kısmı da biliyorsunuz geri dönüştürülemiyor, ya gömeceksiniz ya yakacaksınız. Türkiye'nin kendi çöpünü ham madde hâline getirebiliyor olması lazım. Biz Menderes'te hâlâ katı atık tesisimize, İzmir Menderes'te Tarım Bakanlığından ÇED onayı bekliyoruz. Niye? Bazı siyasi arkadaşlarımızın siyasi rekabet sebebiyle yaptığı kapris yüzünden. Bunu yapabiliyor olmak lazım...

HASAN KALYONCU (İzmir) – Yanlış.

MURAT BAKAN (İzmir) – Yanlış değil, ben iyi biliyorum.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Tarım arazisi...

MURAT BAKAN (İzmir) – Tarım arazisi değil. Gölova köyüne kaç defa gittin?

HASAN KALYONCU (İzmir) – Çok.

MURAT BAKAN (İzmir) – Gölova köyüne? Benim dışında giden milletvekili yok Gölova köyüne, yörük köyü. Belki bu işten sonra gitmişsindir bir kere.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Muhtara gidelim soralım.

MURAT BAKAN (İzmir) – Sorarız, gidelim soralım. Gidelim muhtar Murat'a.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Gidelim soralım.

MURAT BAKAN (İzmir) – Sorarız, yeni gitmişsindir yani ben senelerdir gidiyorum.

Şimdi, dolayısıyla, bu plastik atık ithalatıyla ilgili ciddi anlamda bir ön çalışma yapmadan bu kapının aralanmaması gerekir, yani bununla ilgili ciddi çalışma yapılması lazım. Niye? INTERPOL'ün raporu var. INTERPOL diyor ki: "Plastik atık ithalatı aynı zamanda suç rotalarını belirliyor." Fas'ta Çevre Bakanı istifa etti, niye istifa etti? Karışık atık geldiği için, yakıldığı için. Bu atıkların balyalarının dışına temizlerini koyuyorlar, kirlileri de içine koyuyorlar. Dolayısıyla iyi bir kontrol mekanizması kurulamazsa, gümrüklerde bunlar iyi analiz edilemezse bize karışık atıklar yine gelmeye devam edilir, para kazanılır, ülkemiz de çöp sömürgesi olur Avrupa Birliği'nin. Bu konu çok hassas bir konu, bunu sizinle paylaşmak istiyorum.

Kanal İstanbul'la ilgili arkadaşlar çok söyledi ama iklim krizi açısından bir iki değerlendirme yapacağım. Ekolojik açıdan doğru bir değerlendirme yapılmamış Kanal İstanbul'la ilgili. Proje alanında deniz, göl, dere, bataklık, kumul, sazlık, orman, tarım, mera, maki, kayalık ekosistemler var. Burada çok sayıda canlı türü var ve bunlar taşınma yöntemiyle korunacak gibi bir rapor var. Hâlbuki, taşıma, doğal olarak hayatını sürdüremeyenler için geçerli. Eğer burada bir taşıma yapılırsa bunların yeni gittikleri habitatlarda var olup olmayacaklarını bilmiyoruz, oradaki biyolojik çeşitliliğe zarar verecek Kanal İstanbul. Dolayısıyla önemli bir eksiklik bu.

Bir başka konu bu çıkacak hafriyatla ilgili. Çıkacak hafriyatın Karadeniz kıyısına döküleceği söyleniyor. Bu da çok ciddi tehlike, zaten hafriyat atıklarını dolgu olarak kullanmak yönetmelik gereği yasak, yasak olan bir şey yapacağız diyorsunuz ve oradaki deniz ekosistemini tamamen öldürecek bir şey hafriyatın dökülecek olması Karadeniz kıyılarına. Çok sayıda organik maddeyi de denize dökmüş olacaksınız böylelikle. Yer altı suları ile ilgili arkadaşlar söylediler riskleri.

Tek kullanımlık plastiklerle ilgili yasaklanmalı diye ben Mecliste üç yıldır bas bas bağıriyorum. Sayın Mehmet Emir Birpınar'a da bir gün yine Komisyonunda söyledim "Yasaklayın şunu." Dedi ki: "Bunun üreticileri var, sanayicisi var, bir anda yasaklarsak sıkıntıya girerler." Ama bu başka türlü olmuyor. Avrupa Birliği'nde bir rapor yayınlanmışlar, geçen elime geçti, şu an yanımda mı bilmiyorum... Okyanusa giden plastik Akdeniz'den, plastiğin en büyük kirleticisi Türkiye. Bir numarada Türkiye var, iki numarada İtalya var. Yani bizim buradaki kirlilememiz okyanusa gidiyor yani Akdeniz'i geçiyor.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ya, bu iddia çok büyük iddia. Ya bu mümkün değil ki.

MURAT BAKAN (İzmir) – Evet, Sayın Bakan, ben boşa bir şey söylemem, elimde bununla ilgili şey var.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Müddei iddiasını ispatla mükelleftir.

MURAT BAKAN (İzmir) – Tabii, ben ispat ederim, ispat edemeyeceğim bir şeyi de iddia etmem.

Bir başka konu, şimdi, karbon emisyonunu düşüreceksiniz. Siz müzakereci kurumsunuz Çevre ve Şehircilik Bakanlığı olarak. Elektrikli otomobili dünya teşvik ediyor, elektrikli otomobilde Norveç bir numara dünyada. Bakın, Norveç'in aldığı tedbirler: 90 yılından beri hiçbir ithalat ve satın alma vergisi yok Norveç'te elektrikli otomobile. 2001 yılından beri satın almada yüzde 25 olan KDV istisna Norveç'te. 96 yılından beri yıllık yol vergisi istisnası var, yol köprü harcı istisnası var -dolu- araç kiralamada yüzde 25 KDV istisnası var. Biz ne yaptık? Elektrikli otomobile dünya teşvik uygularken biz ÖTV'yi yüzde 400 arttırdık Sayın Bakan. Siz, ilgili bakanlıklarla, bununla ilgili de adımı atmakla, gerekli müzakereyi yapmakla sorumlusunuz. Ya, Ulaştırma Bakanlığına diyeceksiniz ki "Kardeşim, sen iklim krizini değerlendirerek yapacaksın." ya da Maliye Bakanlığıyla ilgili. Bu, sizin sorumluluğunuzda. Türkiye'de elektrikli otomobil almak imkânsız hâle geldi, hâlbuki elektriği teşvik etmemiz lazım. Bir de yerli otomobil projemiz var, TOGG diye. Yerli otomobil projesi ne? Elektrikli otomobil. Öyle değil mi? TOGG.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Murat Bey, şu olamaz mı; nasıl olsa yerli otomobil çıkıyor, beklesinler biraz diye?

MURAT BAKAN (İzmir) – Ya, olur mu? Yani karbon emisyonunu korumak amaç.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bir iki sene içinde çıkıyor.

MURAT BAKAN (İzmir) – Kimse araba almak için beklemez, merak etmeyin Sayın Bakan.

Dolayısıyla, bu, elektrikli otomobille ilgili de yapılması gereken konular var. Ama en önemlisi Paris.

Komisyonumuza katıldığınız için tekrar teşekkür ediyorum.

Bakın, kısaca da hallettim Sayın Bakanım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz, sağ olun.

MURAT BAKAN (İzmir) – Rica ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şeyi unuttunuz, hani, zirai mücadele ilaçlarında kullanılan o bidonların geri... Onu da söyleyin bir zahmet.

MURAT BAKAN (İzmir) – Tabii, söyleyelim onu da. Onu Vehbi söylüyordu daha ziyade.

Zirai ilaçlamada kullanılan şeylerin plastikleri zehirli atık. Onlarla ilgili ciddi anlamda...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Derelere atıyorlarmış.

MURAT BAKAN (İzmir) – Derelere, nehirlere atıyorlar, tarım arazilerine bırakıyorlar. Bunların toplanmasıyla ilgili ciddi cezai yükümlülük getirmek lazım satın alana. Yılda 7.500 tondan bahsediyoruz, bu çok önemli.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Vehbi Bey mi demişti onu?

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Evet, evet.

MURAT BAKAN (İzmir) – Bir de bu Çevre Ajansı, doğru, kuruldu ama bizim birçok eleştirimiz var kurulma şekliyle ilgili, hatırlarsanız, yani yapılanmasıyla ilgili. Onu daha önce söylemiştim zaten. Ama tutanaklara geçti.

Sağ olun.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Onu siz zaten söylemişsiniz.

Teşekkür ederiz.

Şimdi, değerli arkadaşlar, biliyorsunuz, RTÜK seçimi var. Tabii, Bakanımız da gidecek. Dolayısıyla, soruları kısa sorarsak... Çünkü zaten Murat Bey hepsini açıkladı.

Şimdi herhâlde sıra siz de mi efendim?

HASAN KALYONCU (İzmir) – Komisyon üyelerine öncelik vermiyor musunuz?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Komisyon üyelerine... Kısa olduğu için, misafir olduğu için müsaadenizle ona da...

GÖKAN ZEYBEK (İstanbul) – Ben de Komisyon üyesiyim.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Komisyon üyesi misiniz?

GÖKAN ZEYBEK (İstanbul) – Sayın Bakanın bağlı olduğu İmar Komisyonunun üyesiyim.

HASAN KALYONCU (İzmir) – O zaman biz de Türkiye Cumhuriyeti devleti vatandaşıyız yani.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, tamam.

Buyurun.

Kısa olursa... Tabii, prensip olarak önce Komisyon üyelerine veriyoruz ama sizi de Komisyon üyesi olarak kabul ediyoruz.

GÖKAN ZEYBEK (İstanbul) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

On beş gün içinde Bitlis, Bingöl, Siirt, Muş, Erzurum illerine bir ziyaret gerçekleştirdim, Komisyonun dikkatine bir konuyu sunmak istiyorum: Bölgede çok ciddi biçimde bir kuraklık var; bu kuraklık, tarımsal üretimi çok ciddi biçimde sıkıntıya sokmuş durumda. Bölgedeki Karasu, Murat ve Aras Nehirlerinden yeteri kadar beslenemeyen tarımsal üretimdeki sıkıntı giderek artıyor. Hayvancılıkla geçinen köylüler de hayvanlarını yüzde 50-60 oranında fiyatlarla sattığından bir göç tehdidiyle karşı karşıya bölge.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Sorunuz nedir Sayın Vekilim?

GÖKAN ZEYBEK (İstanbul) – Benim, bu konuyla ilgili bir önerim var: Özellikle bu bölgelerde küçükbaş hayvancılıkla geçinen sürü sahiplerinin kuzeye doğru bir göçü var. Bu göçle birlikte mera ve yaylaklarda o yerleşik köylüler ile mera sahipleri arasında birtakım problemler yaşanıyor. Bu konuya, mutlaka, valiliklerin kısa sürede el atması gerekir.

İkincisi de köylülerin kendi bölgelerine gelen, yüksek platolardaki yaylaklara gelen sürü sahipleriyle aralarındaki birtakım özel anlaşmalara devletin çok müdahil olup bunlara ceza kesmemesi gerekir. Böyle bir sıkıntıyla karşı karşıya.

Sayın Başkanım, Sayın Bakanın sunumuyla ilgili şunu söylemek istiyorum: Arkadaşlarımız da çok ayrıntısına girdiler, bir konuyla ilgili bir çözümü İstanbul'a sağlamamız gerekiyor. Sizin gerek İSKİ Genel Müdürlüğü gerekse Bakanlık döneminizde şöyle bir temel anlayış egemendi: “Karadeniz'i Tuna Nehri kirletiyor; Don, Dinyeper ve Dinyester Nehirleri kirletiyor; o zaman biz İstanbul'un evsel atıklarını ya da şehrin ürettiği atıkları ön arıtmadan geçirdikten sonra Boğaz'ın dip akıntısına vererek Karadeniz'e gönderelim.” O nedenle gerek Yenikapı'daki gerekse Anadolu yakasındaki arıtma tesislerimizde ön arıtmadan geçtikten sonra sularını Boğaz'ın dip akıntılarına veriyorlardı. Şimdi, görünen o ki bu tez çürüdü yani bu tezin doğru olmadığını, dip akıntısıyla Marmara'ya verilen evsel atıkların büyük oranda Marmara'da kaldığı ve Boğaz'dan Karadeniz'e gitmediği de ortaya çıktı. Şimdi, bunu çözmek için de çok hızlı biçimiyle ileri biyolojik arıtma tesislerin yapılmasına ihtiyaç var. Arıtılmış olan suların da mutlaka şehrin geri dönüşümünde kullanılması gerekir. Şimdi, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı olarak siz bu işin neresinde olacaksınız? Yani ileri biyolojik tesislerinin yapılması konusunda İstanbul ya da büyük şehirlerde bunu belediyelerin ya da ilgili su idare kurullarının kendi bütçelerinden yapmasını mı bekleyeceksiniz? Yoksa, geçtiğimiz günlerde yaptığınız bence çok doğru bir çalışma oldu, bütün paydaşları bir araya getirdiniz ve paydaşlarla birlikte Marmara'yı kurtarmak için bir yol haritası çizdiniz. Ama buradan öğrenmek istiyorum; Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bu konularla ilgili kaynak ayıracak mı? Bu büyük projeler için lazım olan finansmanı sağlama konusunda ya da projeleri yürütme konusunda kendisi sürecin içine dâhil olacak mı?

Sayın Başkanım, siz biraz önce bir letafette bulundunuz, biz İstanbul'u aldığımızda bir uyarı da yaptınız, kendinize göre güzel bir benzetme yaptınız. Şimdi, İstanbul şöyle bir şehir; 1950 yılında 1 milyon insan yaşıyor, bunun 500 bini ekalliyet, yani 6-7 Eylül olaylarından sonra da bunun 400 bininin yurt dışına gittiğini düşünürsek ortalama İstanbul'da 650 bin Türk asıllı yurttaş yaşıyor. 1989 yılında İstanbul'un nüfusu 6,5 milyon, sizin göreve geldiğiniz 1994 yılında, İstanbul nüfusu beş yıl içinde tam yüzde 27 artış gösterdi. Yani burada geçmişe dönük eleştiri yaparken bir şehrin, bir bölgenin olağanüstü nüfus hareketlerine maruz kalması her yıl içinde nüfusunun yüzde 5 artması, bu artan nüfusun da

tamamının gecekondı ve kaçak yapılaşmayla oluşan bir nüfus hareketi olduğunu düşündüğümüzde burada bizden öncekilerin ne yaptığından ziyade İstanbul nüfusunun doyuma ulaştığı dönemde bizim neler yapıldığına bakmamız gerekiyor. Yani bu saptama konusunu gündeme getirmek gerekir.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Peki, teşekkür ederim.

GÖKAN ZEYBEK (İstanbul) – Son olarak da şunu söyleyeyim: Yine, su meselesi önemli. Allah’a şükürler olsun son bir yıldır İstanbul’a çok iyi yağmur yağdığı için İstanbul’un su problemi çözümlendi gözüküyor ama hâlâ Melen Barajı’ndaki çatlak meselesi çözülebilmiş ve Melen Barajı’nın su toplama ve su tutmayla ilgili, ilave iksa inşaatlarıyla ilgili henüz bir adım atılmış değildir. Üç yıl geçti yani 2018 yılında su tutması öngörülen Melen Barajı hâlâ 1 metre küp bile su tutmayı başaramamıştır. Bu konuyla ilgili, DSİ şimdi Tarım Bakanlığına bağlı ama bu bir çevre sorunu, bu bir çevre meselesi. İstanbul’un su meselesi de önemli bir mesele; bir bunu sormak istiyorum.

İkincisi de Çeşme Yarımadası’nda 100 milyon metre karelik bir alan imara açılıyor, 100 milyon metre kare. Şimdi, İzmir su fakiri bir kent, burada 100 milyon metre kare... Demek ki burada aşağı yukarı 1 milyona yakın yeni bir nüfus hareketi planlanıyor, bu planlanan nüfus için öngörülen su da “ozmoz” yöntemiyle deniz suyunun arıtılmasından öngörülüyor. Sayın Bakana sormak istiyorum; bizim bütün araştırmalarımızda deniz suyunun 1 metre küpünün maliyeti 0, 50 sent. Atık suyla birlikte 1 dolar civarında bir maliyet meydana geliyor. Bu öngörünüzde buna ilişkin bir yanlış olduğu, bunun sürdürülemez bir su meselesi, su politikası olduğu konusunda endişelerimiz var. Bu konuda neler düşünüyorsunuz?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Peki, teşekkür ederim.

Tabii, bana da bir soru sordun, ona cevap vereyim hemen.

Bir defa ben İSKİ Genel Müdürü olduğum zaman, Sayın Cumhurbaşkanımız İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı olduğu zaman İstanbul’un nüfusu 6,5 milyondur. Şimdi, İstanbul’un nüfusu biz devrettiğimiz an 16 milyon.

GÖKAN ZEYBEK (İstanbul) – Değil efendim.

1994 nüfusu 8 milyon 622 bin.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – İstanbul’un Büyükşehir Belediyesinin yetki alanındaki yeri söylüyorum. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin yetki alanı sınırlıydı. İl sınırı değildi. İl sınırı bizim zamanımızda genişletildi. Dolayısıyla mükellefiyetimiz birdenbire arttı. Yani İstanbul’un Büyükşehir Belediyesinin mesuliyet alanındaki nüfus 6,5 milyondur.

GÖKAN ZEYBEK (İstanbul) – Ama İSKİ’nin sınırları şehrin tümüydü.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bizim zamanımızda gelişti hep, bir.

GÖKAN ZEYBEK (İstanbul) – Sayın Bakanım, İSKİ şehrin tümünden sorumluydu.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şehrin tümünden sorumlu değildi.

GÖKAN ZEYBEK (İstanbul) – Nasıl değildi?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – İkinci husus olarak da şunu belirteyim: Şu anda Melen’den su veriliyor. Melen 4 kademe; 1’inci kademe, 2’nci ve 3’üncü kademe bitti. Şu anda İstanbul’un suyunun yüzde 50’si...

GÖKAN ZEYBEK (İstanbul) – 2014 yılında Sakarya’dan su bastınız Bakanım. Su basmadınız mı Sakarya’dan 2014 yılında?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, ihtiyaç olunca basarız tabii.

GÖKAN ZEYBEK (İstanbul) – Ya, ama o kirli suyu İstanbul halkına söylemeden içirdiniz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Hayır, öyle değil. İçirdik değil, arıtılmış su...

GÖKAN ZEYBEK (İstanbul) – Hayır, arıtılmadı o.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, olur mu? Arıtılmıyor olur mu?

GÖKAN ZEYBEK (İstanbul) – Yapmayın.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bütün İSKİ'nin kayıtlarına bakın.

GÖKAN ZEYBEK (İstanbul) – 2014 yılında Melen'de su olmadığı için Sakarya Nehri'ndeki pompalar İstanbul'a milyonlarca metreküp su bastı.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Kusura bakmayın ama biz bütün İstanbul'da 370 noktada kontrol yapıyorduk; Dünya Sağlık Teşkilatı, TSE ve Avrupa Birliği standartlarına uygun veriliyordu.

GÖKAN ZEYBEK (İstanbul) – Kullanım suyunu “içme suyu” diye yolladınız Sayın Bakanım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ama olmaz ki...

GÖKAN ZEYBEK (İstanbul) – İstanbul halkına kullanım suyunu “içme suyu” diye 2014 kuraklığında yolladınız.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Hayır, içme suyu değil.

O tamamen Ömerli Barajı'na aktarıldı ve neticede orada arıtıldı. Çok ileri bir arıtma sistemimiz var; dünyanın en ileri arıtma tesislerini İstanbul'da kurduk. Ozon teknolojisini biz getirdik, aktif karbon teknolojisini biz getirdik.

GÖKAN ZEYBEK (İstanbul) – Açıkladınız mı Sayın Bakanım ya? Sakarya Nehri'nden İstanbul'a su bastığınızı açıkladınız mı?

HASAN KALYONCU (İzmir) – Ama “çok kısa” demiştiniz, çok uzadı.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ya, olabilir, Sakarya Nehri'nden iyi de veriyoruz.

Siz Hollanda'daki bütün nehirler nereden alıyor biliyor musunuz? Ben Hollanda'da doktora sonrası çalışma yaptım, bütün içme sularını nehirlerden alıyor. Neticede biz her suyu artılabilecek güçteyiz.

Arkadaşlar, biliyorsunuz, Mecliste bir RTÜK seçimi var dolayısıyla...

OYA ERSOY (İstanbul) – Ama Başkanım, o zaman...

MURAT BAKAN (İzmir) – Komisyon üyemiz Jale Nur Süllü Covid arkadaşlar. Onun da çok kısa bir sorusu var Sayın Bakanım.

HASAN KALYONCU (İzmir) – O zaman yetişemeyiz biz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yetişemeyiz ama.

OYA ERSOY (İstanbul) – Ama Başkan, bizim de sorularımız var.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Sayın Bakanım, bizim bir oylama var.

MURAT BAKAN (İzmir) – Size bir kahve ikram edelim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Sayın Bakanım, eğer sizin işiniz varsa... Bilemiyorum ama vaktiniz müsaitse bir oylamaya gideceğiz...

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANİ MURAT KURUM – Ben cevap vereyim Sayın Bakanım, sonra müsaade isteyelim.

OYA ERSOY (İstanbul) – Ama Sayın Başkan, bizim de sorularımız var ve toplu olarak cevap vermenizi rica ediyorum.

HASAN KALYONCU (İzmir) – O zaman şey yapalım, Sayın Bakanım şimdiye kadarki sorulara cevap versin, biz gidip gelelim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam, peki. O zaman şöyle yapalım...

OYA ERSOY (İstanbul) – Peki bizim sorularımız ne olacak Sayın Başkan?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Değerli arkadaşlar, seçim var, seçim olduğu için ara vermemiz lazım.

OYA ERSOY (İstanbul) – Tamam da ona göre süre ayarlamalısınız. Gerçekten hep erkekler konuşuyor, rica ediyorum.

MURAT BAKAN (İzmir) – Sayın Bakanım, siz kadın arkadaşlarımızla ilerleyin.

OYA ERSOY (İstanbul) – Sürekli erkekler konuşuyor böyle olmaz ki.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam, buyurun, size de söz verelim.

MURAT BAKAN (İzmir) – Ne yapalım yani cinsiyet mi değiştirelim biz şimdi?

OYA ERSOY (İstanbul) – Çok alakası var. Birbirinizle rekabet hâlinde bir tartışma yapıyorsunuz ve bizim de söz hakkımızı...

HASAN KALYONCU (İzmir) – Ama erkekler fazla ne yapalım?

OYA ERSOY (İstanbul) – Demek ki pozitif ayrımcılık yapacaksınız.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Bayan sayısını artırın.

OYA ERSOY (İstanbul) – Evet.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Hanımefendi, söz verdim, buyurun sorun.

OYA ERSOY (İstanbul) – Teşekkür ederim.

Şimdi, kısaca anlatmaya çalışacağım. Küresel iklim değişikliğine ilişkin sunumunuzla beraber dediniz ki: “Neden olan en önemli faktörlerden bir tanesi fosil yakıtlar.” Gerçekten tamamen en önemli etmenlerden biri kömür ve petrol kullanımı.

Şimdi, yaptıklarınıza bakıyoruz, gerçekten göreviniz çok zor Sayın Bakan, izlediğiniz neoliberal politikalarla Çevre Bakanlığının uyuşması gerçekten çok zor. Son döneme, son yirmi yıla bakıyoruz, ormanlar rant amaçlı mega projeler ve kömür yakılarak iklim felaketini derinleştiren enerji projeleri için talan ediliyor.

Ben size şunu sormak istiyorum: Bütün bu maden projeleriyle maden aramaları sonrasında doğaya verilen zararların bilançosu Bakanlığınız tarafından çıkarıldı mı, birinci sorum? Bütün bu projelerle kaç hektarlık orman alanı maden arama faaliyetleri için yok edildi?

Yine, bakıyoruz, sizin sitenizden Çevre ve Şehircilik Bakanlığının verilerine göre ÇED Yönetmeliği’nin uygulamaya girdiği 1993 yılından 2020’ye kadar alınan tüm kararlardan 61’ine “ÇED olumsuz” kararı, 6.118’ine ise “ÇED olumlu” kararı vermişsiniz ve seçme, eleme kriterlerine tabi projelerin 1.134’ü için “ÇED Gereklidir” kararına karşılık 65.934 kez “ÇED Gerekli Değildir” kararı alınmış ve bu kararların neredeyse yüzde 49’u maden ve petrol sektöründeki projelere verilmiş.

Kömür kullanımı sonrasında yaşanan hem hava kirliliği hem doğaya zarar hem ormanların katledilmesi ve bunların her birinin iklim değişikliğini, o “iklim krizi” dediğiniz şeyi tetiklediğini göze alarak, göz önünde bulundurarak ve buna da sürekli “enerji” “enerji” diyoruz, bu üretilen enerjilerin,

şu an hâlihazırdakinin sadece yüzde 47'sinin kullanımında olduğunu da bilerek Türkiye elektriğinin yüzde 56'sı fosil yakıtlardan, yüzde 37'si ise kömürden üretiliyor şu an itibarıyla ve bunun iklim kriziyle ilişkisini düşünün. Buradan şuna geleceğim: Bu kadar, maden sektörüne özellikle son bir yıldır baktığımızda, Ege başta olmak üzere ciddi anlamda maden sektörünün önü açılmış durumda, Meclisten çıkan bütün yasaların her birinde sürekli bunun önünü açacak şekilde düzenlemeler yapıldı, orman alanları, tarım alanları, mera alanlarını sürekli kapsam dışına çıkaracak birtakım değişiklikler, bunlar da torba yasalara konuldu ve sonuç itibarıyla ortaya çıkan bu müsilaaj sorunuyla bunun direkt arasında bağlantı var. Daha önce yine sormuştum, Bahar Madencilik tarafından sondaj faaliyetlerine devam edildiği Balıkesir Balya ilçesi Orhanlar köyünün su kaynaklarından biri Kocaçayır kolu Kocadere. İki çayın suları birleşiyor ve Manyas Gölü'ne dökülüyor. Manyas Kuş Cenneti Millî Park alanında göl sınırları içinde yer alıyor ve siyanür tehdidinin de ana kaynağı ve Marmara Denizi'ne etkisi kaçınılmaz çünkü Manyas Gölü'nden doğduktan sonra Marmara Denizi'ne yönelen 35 kilometre uzunluğunda Karadere var. Yine Balya'da alanda bulunan Fransız madenciliklerinden kalma çinko, kurşun atıklarının Manyas Gölü su topluma havzasında kaldığı da biliniyor. Balıkesir Büyükşehir Belediyesi bünyesinde Ovaköy Evsel Atık Su Arıtma Tesisinin çıkış suyu yine Nergis Çayı'na veriliyor ve Nergis Çayı, Susurluk Çayı ve Simav Çayı'yla birleşiyor ve Marmara Denizi'ne dökülüyor bunun ikisi de. Yoğun yağışlarda arıtma tesisine gelen su kapasitesi karşılamadığı için baypas hattıyla artırılmadan doğrudan dereye veriliyor. Marmara Denizi'ne 100 kilometre uzaklıktaki bir kent -kendi ilimden bahsediyorum- bu bile Marmara Denizi'ni etkiliyor ve bu faaliyetler devam ederken...

Ben sadece bir bölgeden ve bir sorundan... Tarımdaki kirlilikten, derindeşarjdan bahsetmedim şu ana kadar. Bu faaliyetler bile devam ederken, planları, o sizin açıkladığınız planları hayata geçirmek isterken Müsilaajla Mücadele Eylem Planı ne kadar etkili olur, bütün bu derindeşarj devam ederken?

Şimdi, siz yine dün bu Komisyon toplantısında yapacağınız sunuma dair bir açıklama yapmışsınız ve bu açıklamada, dünya ısındıkça ekosistemlerin ve insanların ayak uyduramayacağı kadar hızlı değişimler meydana geldiğini söylüyorsunuz. Ben bunu, sizin sözünüzü şöyle düzeltmek istiyorum Sayın Bakan: Doğa, sermayenin birikim hızına, o “yatırım” “yatırım” denilen hıza erişemiyor, yetişemiyor ve kendini artık iyileştiremiyor, yenileyemiyor ve sonunda ölüyor; biz şu an buna tanık oluyoruz müsilaajda.

Müsilaaj bir enzim, baskın türü kirli ortamda yetişiyor ve oradan besleniyor, bir salgı ve canlı yaşıyor. Neyle yaşıyor? Onu besleyen atık sularla yaşıyor ve tüm itirazlara rağmen, bilim insanlarının tüm itirazlarına da rağmen atık sular, kent atıkları, sanayi atıkları, Ergene, Küçükçekmece Lagünü, Susurluk Deresi Marmara'ya akıtılmaya devam edildi ve ne adına? “Derindeşarj” adı altında. Derinden Kumluca görünmüyor değil mi ama çok görünür şu an müsilaaj. Müsilaaj, bir sistemin çöküşüdür, artık geri dönüşü ne kadar mümkün? “Öldü artık, geri dönüşü mümkün değil.” deniyor. Oksijen enjekte etmeye çalışıyorsunuz, müsilaaj topluyorsunuz, yine burada topladığınız müsilaajın sürekli rakamlarını açıklıyorsunuz. Bu müsilaaj görünür hâle geldikten itibaren sadece her gün nereden, ne kadar “derindeşarj” adı altında kaç metreküp Marmara Denizi'ne ve bağlı derelere atık atılıyor, asıl bunun metreküpünü açıklamanızı rica edeceğim, bunu da bilelim yani havuz problemi gibi değil mi? Bir yandan “Müsilaajı topluyoruz.” diyorsunuz ama onu besleyen ne kadar metreküp “derindeşarj” adı altında atık hâlen ve her gün oraya akıtılıyor, bunu da öğrenmek istiyorum.

Endüstriyel tesisler biyolojik arıtma yapıyor ve sadece karbon tutuyorlar. Azot ve fosfor arıtımı için ileri biyolojik arıtma koşulu gerekiyor, bunu getirecek misiniz? Arıtılan suların alıcı ortamlara verilmesinden ziyade tekrar kullanılmasına dönük planlar yapacak mısınız? Biraz önce sunumunuzda bir cümle hâlinde geçtiniz. Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği ve Kentsel Atıksu Arıtımı Yönetmeliği,

atık suların kolektörlerde toplandıktan sonra arıtılmadan derin deniz deşarjına ve akarsulara verilmesine izin vermektedir. Atık suların arıtılmadan denizlere verilmesini ve deşarjını yasaklayan değişiklikleri ilgili yönetmeliklerde yapmayı düşünüyor musunuz? Ayrıca derin deniz deşarjına izin veren Atıksu Arıtma Tesisleri Teknik Usuller Tebliği'ne ve Derin Deniz Deşarjı Tesisleri Proje Onay. Genelgesi'ni iptal etmeyi düşünüyor musunuz? Müsilaja neden olan atıkların derin deniz deşarj yöntemiyle denize bırakılması ne zaman durdurulacak yani? Kısaca bunları sormak istiyorum.

Bunlar sadece müsilajla ilgili konular. Onun dışında, evet, Kanal İstanbul, “Kanal İstanbul bir rant projesidir.” diyoruz hepimiz diyoruz, bütün muhalif olan herkes diyor.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Sayın Vekilim, sorunuzu sorun da toparlayalım artık.

OYA ERSOY (İstanbul) - Ben şunu sormak istiyorum, hiç bunun ayrıntılarına girmeyeceğim ama şunu sormak istiyorum: Gemi hareketleri açısından, geçişi, deprem, -çevre- özellikle siz Çevre Bakanı olarak- deniz bilimleri, ekoloji, trafik, ulaşım, hava, iklim, yer altı suları... “Kanal İstanbul”u yaparsak şu sağlanacak.” deyin, başka da bir şey istemiyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Peki, teşekkür ediyoruz, sağ olun.

Hanımlara öncelik veriyoruz, buyurun.

Siz de kısa sürede sorarsanız, Bakanımıza cevap vermesi için imkân tanıyalım.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Teşekkür ediyorum.

Avrupa Birliği konusuyla ilgili birkaç soru soracağım Sayın Bakan: Çevre faslını, “chapter”ını 2009’da açtık, 2005’te müzakereye başladığımız anda açtığımız ilk “chapter”lardan biri. Siz buna tam hazırlıklı olduğumuzu ve kapatma sürecine geldiğimizi söylüyorsunuz ama Avrupa Birliği 2020 raporu yani son rapor da maalesef bu alanda çok ciddi eksiklikler olduğunu ortaya koyuyor, muhtemelen bakmışsınızdır. İlgili mevzuatların yürürlüğe konulması ve uygulamasında zayıf konumlandırmış ülkemizi, belirli düzeyde hazırlıklı olduğumuzu söylüyor. “Daha kapsamlı ve iyi koordine edilmiş çevre ve iklim politikalarının oluşturulmasına ve uygulamasını ihtiyaç vardır Türkiye’de ve stratejik planlamaya, büyük yatırımlara ve daha güçlü idari kapasiteye de ihtiyaç duyulmaktadır.” diyor. Zaten raporun belirttiği gibi, bugün sizin sunumunuz ile benim kısmen dinlediğim sunumlarda da gerçekten Avrupa Birliği mevzuatına, müktesebatına uyum noktasında ciddi sorunlarımız var. Atık su, endüstriyel kirlilik birçok direktifi hâlâ uygulamadığımız... Çevresel etki değerlendirmesi direktifinin doğru olarak uygulanmasının, sağlanmasını istiyor bizden. Halkın katılımı ve çevresel bilgiye erişim hakkına ilişkin AB müktesebatına uymayı ve fiilî uygulamanın sağlanmasını istiyor bizden. İklim değişikliği ilgili Paris Anlaşması uyarısı yapıyor bize ki Gümrük Birliği Anlaşması’nda da sanırım bir ön koşul olarak da yine karşımıza çıkacak bu uygulama.

Birçok kapsamlı şey var, sürem de çok kısa ve Başkanın sabrını zorlamak istemiyorum. Sıfır atık kısmı sadece bunlardan bir tanesi yani bir parçası sadece, hani bunu düzelttik, yaptık, plastik poşet vesaire ama toplumda hâlâ gerçekten ciddi bir farkındalık oluşturamadık ve bunu yaygınlaştıramadık maalesef, bu bir sorun.

“Yasal dayanağın, şeffaflığın ve paydaşların katılımının olmayışı ciddi endişe yaratıyor Türkiye’de.” diyor yani bu da önemli. Çevreyle ilgili birçok yasanın Çevre Komisyonu olmadan birçok farklı komisyonda görüşüldüğüne şahit olduk ve büyük bir tartışmayla çevreye olan zararı nedeniyle hâlâ ısrarla kabul edilen yasalar oldu. Çekildi, gitti, başka komisyondan geldi yani sağlıklı bir yasama süreci de olmuyor maalesef Mecliste. Ben beş altı yıldır buradayım, ciddi sorunlar var.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yani “Çevre Komisyonunu çalıştıralım.” diyorsunuz.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Hayır, çevreyle ilgili ciddi sorunların detaylı bir şekilde Mecliste yasama sürecini gerçekleştiremiyoruz. Sivil toplum kuruluşları, Çevre Komisyonunun detaylı tartışması... İşte yaşadığımız birçok çevresel olaya da şahitlik ettik ve süreçlerinin ne kadar katılımcılıktan, şeffaflıktan, paydaşlarla iletişimden uzak olduğuna şahit olduk. Bu, yaşamaya da yansdı.

İklim değişikliğiyle ilgili rapor döneminde yani daha geçen yıl değerlendirmiş “Bir ilerleme kaydedememiş.” diyor ülkemiz için ve alt sektörlerle ilgili de düzenlemenin olmadığını ya da çok sınırlı düzeyde olduğunu söylüyor. Türkiye’nin iklim değişikliğiyle ilgili Paris Anlaşması’nı onaylamamasını eleştiriyor ama “Türkiye, mevzuatının- emisyon ticareti ve AB ekonomilerinde sera gazı emisyonu izleme politikalarına da uyumlu hâle getirmemiştir.” diyor yani sizin söylediğiniz “Türkiye “chapter”ları kapatıyor, hazırlıklı.” Böyle bir şey yok. Bunlar varken Yeşil Mutabakat konusunda da dinlediğimiz birçok bakanlıkta Sayın Murat Bakan’ın da söylediği gibi hâlâ çelişkiler var, birbirini eleştiren ve birbiriyle uyumlu olmayan alanlar var. İşte Ticaret, Çevre, Ulaştırma, Enerji, Hazine gerekirse birçok bakanlığın...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Toparlayalım, Jale Nur Hanım telefonda bekliyor efendim.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Efendim?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Toparlayalım, Jale Hanım bekliyor telefonda.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Bir entegre ve bütüncül bir politikadan da yoksun. Bakın, Yeşil Mutabakat, salt 2050 hedefi, 2030 hedefi değil, sürdürülebilir kalkınma, büyüme stratejisi, sanayi, istihdam politikaları, tarım, döngüsel ekonomi, sıfır kirlilik, ekosistem, adil dönüşüm, biyoçeşitlilik, sürdürülebilir ulaşım -enerji elde etti, yenilenebilir enerji- AR-GE, inovasyon ve Avrupa Birliği kanunu hazırladı ve kabul edecek temmuz ayı içerisinde. Yeni döngüsel ekonomi gibi stratejik bir mekanizma var. Biz, daha Gümrük Birliği’ni güncelleme konusunu Avrupa Birliğiyle... Maalesef ciddi bir kriz ortamıyken ve Yeşil Mutabakat’ta da hazırlık sürecimiz yok. İşte, biz müsilaaj konusuyla karşı karşıya kaldık, poşet konusunu hâlâ tartışıyoruz. Yani bugün sizler bize gerçekten 2030’a yönelik bir eylem planı ve perspektif sunmalıydınız, bütün bakanlıklar “Biz somut şunları atıyoruz...” İşte, TÜSİAD’ı dinledik, başka o gün gelen önemli kurumlar...

MURAT BAKAN (İzmir) – TOBB.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Ha, TOBB’u dinledik. Ya, özel sektör şaşkın. Kendileri bireysel bir çalışmayla bütüncül bir politikanın olmadığını burada zaten söylediler bize.

Müsilaaj konusuna gelince; kirliliğin oluşmaması için neden gerekli o denetimler yapılmadı? Sıcaklık, tamam; durağanlık yani iklimsel, insan dışı faktörler, tamam ama en ciddi de kirlilik. Neden zamanında bu denetimler uygulanmadı? Kanal İstanbul tartışılıyor, bir çalıştay yapıldı İstanbul’da, ben de katıldım bilim insanlarıyla; tarım, ulaşım, deprem, su kaynakları birçok insanın hayatını etkileyecek, birçok bilim insanı bunları tartıştı, ben o gün birçoğunu tanıdım ve çok ciddi riskler ortaya koydular.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, toparlayalım lütfen çünkü vaktimiz sınırlı.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Böyle bir çalıştay yapıldı ve bu çalıştayın sonuçları oldu mu? Neden bu kadar ısrar ediliyor ve hazırlıklı mı gerçekten İstanbul bu projeye? İleride yaratacağı ve karşılaştığımız çevre sorunlarını... İşte, İklim Komisyonunu yeni kurabildik biz, Avrupa Birliği, dünya... Ben 2001’in başlarında AB çalışmaya başladım ve temel tartışma alanı iklimdi Avrupa Birliğinin ve bugün de onu tamamladılar ve uygulamaya geçiriyorlar. Bunları sormak istedim.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz.

Sayın Bakanım, bir üyemiz var, Eskişehir Milletvekili Jale Nur Süllü. Kendisi Covid olmuş, geçmiş olsun diyoruz kendisine. Bir sorusu var...

MURAT BAKAN (İzmir) – Ben soracağım onun adına.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Jale Hanım’a da geçmiş olsun diyoruz efendim.

Murat Bey, buyurun.

MURAT BAKAN (İzmir) – Sayın Bakanım, bir kadın adına söz alıyorum. Milletvekilimiz diyor ki: “Çevre ve şehir birbiriyle çelişen 2 kavram hâlini aldı. Şehirlerde inşaat yapmak için 450 milyon ton doğadan malzeme çalışıyoruz. Ne yazık ki 1980 ve 1990’lardaki çevre duyarlılığı bitti. Bakanlığınızın “ÇED gerekli değildir” kararlarıyla çevre talan ediliyor. Çevre standartları düşük, denetlenmeyen, politikaları olmayan bir Bakanlık durumunda. Çevre felaketi olan projelere “ÇED olumlu” kararı veya “ÇED gerekli değildir” kararlarıyla bir role sahip. 2017 yılına kadar 54.572’si için “ÇED gerekli değildir” kararı vermiş, 27 bini maden ve petrol projesi. Her şehirde en az 5 dava sürüyor bunlara karşı. Bu kadar “ÇED gerekli değildir” kararıyla nasıl çevreyi koruyup iklim kriziyle mücadele edeceksiniz? Eylem planlarınızın izleme ve değerlendirme raporları var mı? Ne aşamada olduğunuzu görmek için. 2050 hedefleri için emisyonları 2030’dan önce yarıya indirmeniz gerekiyor. 550 milyon ton asfalt, 1 milyar ton çimento, yarım milyar ton kömür ithal edip yakıyorsunuz. 2020 yılında 984 iklim felaketiyle rekor kırıldı. Hedefiniz ne emisyon azaltımında? Ayrıca, binalarda enerji verimliliği yirmi yıldır erteleniyor, son planınız ne? Enerji üretimine verilen önem neden tasarrufta verilmiyor? 18 Şubatta sarayda açıkladığınız İklim Değişikliğiyle Mücadele Eylem Planı, içeriğiyle tam tersini anlatıyor; ölçülebilir, değerlendirilebilir değil. Bırakın karbon sınırlamayı, neredeyse 2030’a kadar yeni yıkımlar öngörüyor. Bu planda zaten yapılması gerekenler var, 2050’ye kadar ertelediniz mi bu planla? Sürdürülebilir şehirler ve iklim değişikliği konusunda ne yapıyorsunuz?”

İlave olarak, Buca Cezaeviyle ilgili bir duyum aldık, Bakanlıkta bir hazırlık oldu. Buca Cezaevinin bulunduğu yer kentin merkezinde tam bir kent yeşil alanı olabilecek bir yer. Eğer geleceğe bir şey bırakacaksanız Bakan olarak, oraya bir ticaret alanı değil, yeşil alan bırakın diyorum. Bakın, bu kadar önemli bir Komisyondasınız. Dolayısıyla, o konuda da bir bilgi vererseniz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ediyoruz.

MURAT BAKAN (İzmir) – Bitirdim, Bitirdim.

Bu Aliğa’ya gelen “NAe Sao Paulo” diye bir gemi var, 600 bin ton asbest barındırdığı iddia ediliyor. Bu gemiyi birçok ülkenin almadığı, bize geldiği iddia ediliyor. Bu konuda bir bilgi verebilir misiniz? Bir de tutanağa geçsin, Gökçealan köyü Toskana’dan daha güzel bir köydür -yani İtalya’nın Toskana Bölgesi’nden-üzümüyle, inciriyle, zeytiniyle. Orada GES, JES çalışmaları var, bununla ilgili de bir bilgi alabilir miyiz?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Geçmiş olsun diyoruz Jale Hanım’a.

Şimdi, Mersin Milletvekilimiz Behiç Çelik’e söz veriyorum.

Buyurun efendim.

BEHİÇ ÇELİK (Mersin) – Sayın Başkanım, çok teşekkür ederim.

Sayın Bakanım, sayın milletvekilleri; aslında, ben Sayın Bakanın sunumunu baştan sona izledim ancak yabancı bir heyet geldiği için bir ara çıkmak zorunda kaldım. Ben birkaç dakika içerisinde tamamlayacağım.

Sayın Bakanımın müsilağa ilgili çalışmalarını ben takdirle karşılıyorum, onu ifade edeyim. Özellikle, bugüne kadar 8.400 metre küp müsilağ toplanmış ancak bu bir neticedir, sebebini araştırmak gerekiyor. Burada Sayın Bakanıma bir hatırlatmada bulunmak isterim. Bakanlığının eski Müsteşarı Sayın Mustafa Öztürk. Mustafa Bey –o profesör, siz de tanırırsınız- 1994 yılında...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Benim talebem.

BEHİÇ ÇELİK (Mersin) – ...Sayın Cumhurbaşkanı ilk Belediye Başkanı olduğu zaman takip eden aylar içerisinde Çevre Daire Başkanlığı yapmıştır İstanbul Belediyesinde, ben de o zaman İçişleri Bakanlığında Daire Başkanıydım. Bakanlık temsilen birlikte Viyana Birleşmiş Milletler Ofisine gittik, oradaki toplantıda Karadeniz'in kirliliği tartışıldı, birkaç gün süren bir toplantıydı. Tuna Nehri -burada bahsi de geçti, konuşması yapıldı- o Karadeniz'in kirliliğinin Marmara'ya olumsuz etkisinin had safhaya çıktığını ifade ediyorlar. 1994'ten 2019'a yirmi beş yıl geçmiş ve yirmi beş yıl AK PARTİ yerelde Marmara'ya, bir anlamda İstanbul'a hâkim olduğu için hükmetmiş. Bu konuda ne yapıldı Sayın Bakanım, onu sormak istiyorum. Sayın Öztürk'ün geçenlerde bir makalesi çıktı, Marmara'yla ilgili şu cümleyi söylüyor: "Marmara şeker komasına girmiştir." diyor. Çevreci bir profesör bu; özellikle, Sayın Öztürk'le temasa geçmenizi öneriyorum size.

Müsilağdan asıl konunuz olan şehirleşmeye geçiyorum. Tabii, yirmi yıla yakın AK PARTİ iktidarında Türkiye yönetiliyor, İstanbul da yirmi beş yıl yönetildi. Böyle uzun sürelerde yapılan icraatların, pratiklerin mutlaka bir iyileşme ortaya koyması gerekirdi ama karşımıza müsilağ çıkıyor, karşımıza hava kirliliği çıkıyor, karşımıza düzensiz ve vahşi bir kentleşme ortaya çıkıyor.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Behiç Bey, İstanbul'un havası dünyanın en güzel havası.

BEHİÇ ÇELİK (Mersin) – Hiç de öyle değil Sayın Bakanım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Eskiden konsoloslara çevre tazminatı veriyorlardı, onu gündeme getirme lütfen.

BEHİÇ ÇELİK (Mersin) – Şunu tamamlayayım efendim, müsaade ederseniz.

Şehirleşme, Anadolu'yu şenlendirmek, Anadolu'daki sanayileşmeyi, Anadolu'nun, Türkiye'mizin İstanbul dışındaki bölümlerinin tarımsal kalkınmasını hayata geçirmek olsaydı hedef, böyle bir makroplanlama olsaydı o zaman, öyle zannediyorum ki İstanbul'un nüfusu asla 10 milyonu geçmezdi bugün itibarıyla ve günde 5 milyon ton atık su Marmara Deniz'ine deşarj ediliyor, en azından bunun yarısı kadar bir deşarj olurdu; denetim olsaydı fiziki arıtma dışında biyolojik ve kimyasal arıtma da olurdu, o zaman müsilağ zaten olmazdı.

Sayın Bakanım, şehirleşme Türkiye'de iki olumsuz faktör doğurmuştur bu tür yığılma suretiyle, yani kırsalın kente göçmesiyle oluşan şehirleşmeyi kastediyorum. Birincisi, yirmi yıl önce Türkiye'nin 27 milyon hektar olan kullanılabilir tarımsal arazisi 23 milyon hektara -kabaca söylüyorum- inmiş oluyor ve çevre, yani şehirlerin çevresindeki arazilerin artık tarım arazisi vasfını yitirmesinden dolayıdır, benim kendi memleketimde de bu var, Çukurova'da var mesela, Antalya'da var, Manavgat Ovası'nda var, Ege de var aynı şekilde... Dolayısıyla bu şehirleşme, İstanbul ve çevresinde de tarım arazilerini yok etmiştir ve yerinden, özellikle bu, devletin yönetim anlayışının, devletin yönetiminin, yani siyasal iktidarın yerel yönetimlere bakış açısı da burada çok önemlidir. Çıkarılan 6360 sayılı Kanun da özellikle küresel iklim değişikliği bağlamında da çok yanlış olmuştur ve büyükşehirlerin kötü yapılmasına yol açarak, maalesef köyleri kaldırarak mahalle hâline dönüştürüp onların bütün

mal varlığını, yani merasını, yaylağını, otağını, kışlağını ve diğer orta mallarının âdeti birilerine peşkeş çekilmek suretiyle yok edilmesine yol açılmıştır. Yerel yönetimler özellikle bu çevre kirliliğinin önlenmesi ki sularımızın kirliliği konusunda ve İstanbul bağlamında da, Marmara'nın kirlenmesi bağlamında da kısıtlı imkânâ sahiptir; bu imkânı Şehircilik Bakanlığı olarak bundan sonra nasıl tanzim edeceksiniz? Bunu da zatlalınıza soru olarak yöneltiyorum.

Tekerrüre kaçmamak için sözümü burada kesiyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederim Behiç Bey.

Profesör Doktor Hasan Kalyoncu İzmir Milletvekili.

Efendim, buyurun.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Teşekkür ediyorum.

Sayın Bakanım, sunumlarınızdan dolayı teşekkür ediyorum.

Murat Bey, “Gölova” dedi. Evet, çok iyi bildiğim bir yer hatta bu tesisin kanunlara aykırı şekilde, ÇED raporu almadan ihaleye çıktığını da biliyoruz; sadece bu kadarını söyleyip devam edeceğim.

Sayın Bakanım, şimdi, işte Paris İklim Anlaşması'ndan arkadaşlar bahsediyorlar. Bizim buradan beklentimiz Milliyetçi Hareket Partisi olarak Türkiye'nin çıkarları neyse ona uygun olarak hareket tarzı ve edindiğimiz, aldığımız bilgiye göre de görüşmeler bu şekilde, Türkiye'nin çıkarlarını ön planda, en üst düzeyde tutarak görüşmelerin devam ettiği yönünde; Sayın Bakan Yardımcımız bu konuda epeyce bilgilendirdi.

Benim sormak istediğim birkaç tane soru var, mesela bu uluslararası emisyonun azaltılmasıyla ilgili çalışmalar falan var. Peki, bu emisyon kapsamında, Birleşmiş Milletler çerçevesinde veya bu uluslararası komisyonlar kurulduğunda uzay çalışmaları, bunların meydana getirdiği emisyonlar, atom bombası denemeleri, silah, bu patlayıcı denemelerinden meydana gelen emisyonlar, terörist faaliyetler sonucu meydana gelen emisyonlar, bu karbon ve diğer gazların emisyonu ile ilgili bunlarla ilgili bir hesaplama var mı yani tarihî sorumluluk çerçevesinde ülkelerin durumunda.

Ayrıca, en son 18 tonluk bir bomba patlatıyor Amerika, bir deneme yapıyor, uçak gemisine hasarı ne kadar olacak diye. 18 tonun bir okyanusta patlatılması, oradaki ekolojik yapıya ne kadar zarar veriyor? Bu bir. İkincisi, yine emisyon açısından değerlendirildiğinde, uluslararası yapılar bunları neden dikkate almıyor? Uluslararası bu konular gündeme getiriliyor mu, bu konularla ilgili çalışmalar var mı?

Bir diğeri, gelişmiş ülkelerin madencilik çalışmalarını biliyoruz, işte, dünyanın madenlerini, özellikle Afrika'daki sömürüyü de biliyoruz, maden sömürüsünü. Burada yürütülen çalışmalar sonucu meydana gelen emisyon Afrika ülkelerine mi yazılıyor yoksa maden işlerini yapanlara mı?

Yine, bir başkası, bu gelişmiş ülkeler, üretim çalışmalarının büyük bir çoğunluğunu, üretim aşamasını diğer ülkelere taşıdı ve orada üretim yapıyorlar, üretimin sonucunda kendi ülkelerine büyük girdiler sağlıyorlar fakat karbon salınımı veya emisyon, meydana getirdikleri emisyon nereye aktarılıyor? Bu, uluslararası platformlarda gündeme getirilir mi?

Mesela, NATO, iklim değişikliğini ve küresel ısınmayı güvenlik açısından değerlendirdi. Yaklaşık bir seneden fazladır özellikle Meclis gündeminde bu konunun millî güvenlik sorunu olduğunu sürekli söyleyerek devam ediyoruz. NATO özellikle güvenlik tehdidi olarak görüyorsa bu bomba patlatma denemelerinin bu konuda nasıl etki ettiği açısından NATO'da bir görüşme var mı?

Şimdi, Bangladeş'teki deniz suyu yükselmesini ve oluşan durumları verdiniz. Türkiye'de deniz seviyesinin yükselmesiyle beraber bunun çevre ve şehircilik açısından -şimdi, tarıma da etkisi var, diğer alanlara da etkisi var- nasıl etkileri olacağı bir senaryo hâlinde planlandı mı veya planlanması düşünülüyor mu?

Bir başkası, fırtınaların değişimi, hortumların oluşumu; bundan bahsettiniz, afetler yönünden bahsettiniz. Fakat şimdi, vatandaş için afet olan şey, sorumlular için önlem alınacak alan anlamına geliyor. Mesela, bu fırtına değişimleriyle, hortum oluşumlarıyla ilgili binalarımızın yapım aşamalarında veya bu yönergelerde bina yapım tekniği açısından çatılar değerlendirmeye alınıyor mu? Mesela, bunu daha önce de söyledim, Çeşme'de bir hortum olduğu zaman etrafa mermi şeklinde kiremit parçaları yağıyor. Bununla ilgili bir şey var mı? Ayrıca, bizim şehirlerimizin tamamında çatıların üzerinde portatif yapılar var, anten vesaire gibi yapılar var, bunların nasıl düzenleneceğine dair bir yönerge hazırlığı var mı veya çatı sistemlerinin haricinde portatif, işte, şehir merkezlerinde tabelalar, vesair alanlar var, bunlarla ilgili bir yönerge, bir düzenleme var mı?

Dirençli şehirler kapsamında... Yine, dirençli şehirlerden bahsettiniz. Burada fırtına, hortum, sel olayları var. Şehir merkezlerinde birçok dere yatağı kapatılmış durumda veya mühendislik hatalarıyla dere yatağının sele dönüşebileceği alanlar, dere yatakları çevresinde var olan yerleşim alanları -bunu Giresun'da çok gördük, dere yatağının içerisine yerleşim alanı kurulmuş- bunlarla ilgili tespitiniz ve bunlarla ilgili bir yönetmelik çalışması var mı Türkiye'nin bütününe kapsayacak şekilde?

Bir başkası, şehirlerde geçirimsiz yüzeyleri azaltmaya yönelik... Bunun da şehir içi sellerin oluşmasını engellemek açısından, yağın yağmurun geçirimli yüzeyden toprak altına ve su kaynaklarının beslenmesi açısından önemli olduğunu biliyoruz. Geçirimli yüzeyleri artırmak... Bunun yanında, yine, şehir içi park, bahçe sulamalarında, refüjlerde, yol ortalarında, kenarlarında yapılan sulamaların tamamının vahşi sulama şeklinde olduğunu biliyoruz. Bunun damla sulama şeklinde, hem su miktarını azaltacak hem de yol güvenliğini sağlayacak şekilde, şehir merkezlerinde bununla ilgili bir planlama düşünülüyor mu?

Ayrıca, yeşil alanları artırarak dirençli şehirler kapsamında yeşil alanlara önem verdiğinizi biliyoruz. Bu kapsamda, şehir içi bitkilendirme çalışmalarında kuraklığa dayanaklı, karbon emisyonu yüksek mesela C3,C4 bitkileri ve ağaçlandırmada şehircilik açısından düşündüğünüz zaman "dirençli şehirler" kavramı içerisinde alerjik, polenleri alerji yapmayan ve köklenme durumları şehrin altyapısına zarar vermeyecek şekilde bitkilerle ilgili bir yönerge düşündünüz mü? Bununla ilgili bir çalışmanız var mı?

Ayrıca, yeşil alanlar şehirlerde ısı adalarının oluşumunu da engelliyor. Şehirlerde ısı adalarının oluşumu ve sıcaklığın artışı çevreye göre normalde bir iki santigrat derece şehir içinde daha fazla fakat bu ısı artışıyla beraber klima kullanımı şu anda yüzde 30'sa -ne kadar olduğunu tam şehirlerde bilmiyorum ama- bu yüzde 100'e çıktığı zaman iklimler iç mekânı soğuturken şehri ısıtacak; bununla ilgili, ısı adalarının ortadan kaldırılmasıyla ilgili, hava koridorlarının oluşturulmasıyla ilgili bir çalışmanız var mı? Yeni imar planlarında bu hava koridorlarının oluşturulmasına yönelik bir öngöründe bulunuyor musunuz?

Bir başka sorum, Sıfır Atık Projesi kapsamında -çok güzel bir çalışma- kaynaktan ayrıştırmaya yönelik çalışmalarınız var mı? Şimdi, kaynağından beraber çıkan atıkların aynı yerde ayrışmadığı yani kaynaktan ayrışmadığı ve depolama alanlarının da aynı olduğu düşünülürse Sıfır Atık Kampanyası'nda kaynaktan ayrıştırıp aynı depolanması durumunda Sıfır Atık Kampanyası'nın ve sonuçlarının daha iyi olacağını düşünüyor musunuz?

Özellikle atık suların alıcı ortamlarına bırakılması, ki bunu arazide de, uygulamada da, günlük hayatta da görüyoruz; genellikle arıtma tesisleri baypas edilerek bu atık suların alıcı ortamlara bırakılması gece saatlerinde yapılıyor. Gece saat bir, iki civarlarında bunu belediyeler de yapıyor, farklı kurumlar da tesisler de sanayi tesisleri de yapıyor; gece saat bir, iki civarlarında atık su arıtılmadan, sistem baypas edilerek alıcı ortama bırakılıyor. Bu, arazide, birçok yerde sıklıkla gördüğümüz bir durum. Bunu engellemek açısından bu tür tesislerin sadece çıkış suyundan değil alıcı ortamda da kontrolü yapılıyor mu? Denetim sadece çıkış suyunda değil alıcı ortamda çünkü alıcı ortamda yaptığınız denetim o tesisin o ortama ne verdiğini size rahatlıkla gösterebilir. Denetimleriniz sadece şikâyet üzerine veya planlı bir şekilde mi yapılıyor yoksa Bakanlık personeli, bu denetimi yapan arkadaşlar zaman zaman gidip denetimlerde bulunuyor mu? Çünkü hangi kanunu çıkarırsanız çıkarın, hangi önlemleri alırsanız alın denetim düzgün yapılmadığında bunun önüne geçme ihtimaliniz söz konusu değil.

Bir başka sorum, özellikle kuraklık, su sıkıntısı, çöp açısından kırsal alanda birçok sıkıntımız var. Bunları giderme açısından Dirençli Tarım Kentleri Projesi Milliyetçi Hareket Partisinin 1969'dan beri üzerinde durduğu, geliştirerek bugüne kadar taşıdığı bir proje. Bu projeyi kırsal şehircilik açısından hiç değerlendirdiniz mi, buna Bakanlık olarak bir bakma fırsatınız oldu mu?

Bir başka sorum: Tüm bu çalışmaların kapsamında biliyoruz ki insanlarımıza eğitim verirken özellikle eksik bıraktığımız alanlar değerler eğitimi; şu anda gençliğimizin yaşadığı problemlerden birisi de bu. Çevre de değerimiz; bizim değerlerimiz açısından çevre eğitimi, çocuklarımızın bilinçlendirilmesi, geleceğe çevrenin sağlıklı taşınması açısından Millî Eğitim Bakanlığında çevre eğitimiyle ilgili bir çalışmanız, iş birliğiniz var mı?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Hasan Bey, toparlıyorsunuz herhâlde değil mi?

HASAN KALYONCU (İzmir) – Sayın Başkanım, teessüf ediyorum, sadece soru soruyorum gördüğünüz üzere, yorum kısmına hiç girmedim.

İstanbul'dan örnek vereyim bu müsilağa alakalı: Derin deniz deşarjı kirliliği artırıyor mu? Şimdi, İstanbul'dan verdik, Marmara Denizi'ne akıntıya verdik, Karadeniz'e gidiyor; tamamı Karadeniz'e gitse bile Karadeniz'de kirliliği biz artırıyoruz, tekrardan geriye geliyor. Yani sadece İstanbul ve çevresindeki alan değil, Karadeniz'deki tüm şehirlerimizin derin deniz deşarjı yapmaması gerekiyor. Bu derin deniz deşarjını Karadeniz'e yapan şehirlerimiz kaç tane ve bunların durumu ne?

Bunun yanında, ayrıca Tuna'nın kirlittiğini ve diğer ülkelerin de derin deniz deşarjlarının olduğunu biliyoruz. Karadeniz'in temizliğinin sağlanması açısından ve kontrolü açısından, kirlilik kontrolü açısından diğer ülkelerle uluslararası anlaşma veya görüşmelerde bu kirliliğin azaltımına yönelik çalışmalarınız var mı?

Şimdi, ben hidrobiyologum, İstanbul'daki bu müsilağın nasıl oluştuğunu, ne olduğunu, hepsini biliyoruz; orada muhtemelen yüksek miktarda azot girişleri oldu çünkü denizlerde bu olayı tetikleyen azot ama bunun yanında, orada gözden kaçırılmaması gereken bir durum da var: Deniz sıcaklığının yükselmesi bu organizmaların üreme mevsimlerinde değişimlere sebep olduğu gibi bunun yanında hava hareketleriyle beraber sudaki dalgalandırmanın durağan oluşu orada birçok şeyi tetikliyor. Bu üçü bir araya geldiği zaman orada bu müsilağın oluşumunu tetikliyor ve devamında eğer kirliliği ortadan kaldırmazsak bu, İstanbul'da, Marmara'da, diğer denizlerimizde sürekli karşılaşılabileceğimiz bir durumdur. Bugün belirli alg türleri orada aşırı çoğalmıştır yarın bir başka alg türü farklı şekilde bir çoğalmaya sebebiyet verip devamında sorunlara sebep olabilir. Mesela İzmir Körfezi risk altındadır. İzmir Körfezi'nde 2018'de kıyıda belirli miktarda alg çoğalması gözlenmiş fakat bu etkiyi yapmamış, bu kadar yaygın bir etki olmamış, sadece kıyı şeridinde bir etki meydana getirmiştir. Bu sebeple özellikle durgun alanlarda, körfez gibi alanlarda biz bu durumla gelecekte karşılaşacağız. Bunun

yanında, iç sularımızda, sulak alanlarımızda, göllerimizde fosfor girişini kontrol edemezsek benzer durumlar iç sularımızda da yaşanabilecektir. Bu konuyla ilgili yıllar boyu yapılan çalışmalar var fakat ısı değişiminden dolayı bunlar tetiklenebilir. Bu konuda da çalışmanız var mı?

Ayrıca sıcaklık artışıyla beraber...

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANI MURAT KURUM – Bu kadar soruya nasıl cevap vereceğiz ya?

HASAN KALYONCU (İzmir) – Yani sorularımızı beğenmemiş olabilirsiniz Sayın Bakanım.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANI MURAT KURUM – Bunları sonra yüz yüze konuşalım Sayın Vekilim yani daha cevap vereceğiz bir de; sizinle bir araya gelelim, konuşalım bunları.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Sayın Bakanım, iki dakika daha bekleyediniz bitmişti. Peki, ben size soru sormuyorum, teşekkür ediyorum Sayın Bakanım. Yani ben aynı zamanda bir bilim adamı olarak... Dediniz ya: “Çalışmalarımızı bilim adamlarıyla beraber de destekliyoruz.” En azından ben bilimsel görüşlerimi de sizinle paylaşmak istiyordum.

Teşekkür ediyorum Sayın Bakanım, sağ olun.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ayşe Sibel Hanım, siz...

AYŞE SİBEL ERSOY (Adana) – Ben de çok kısa...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Son söz için buyurun.

AYŞE SİBEL ERSOY (Adana) – Sayın Bakanım, teşekkür ederiz sunumunuz için. Çok kısa bir şeye dikkatinizi çekmek istiyorum aslında.

Biz burada bir sürü kamu kuruluşundan gelen kişilerin sunumlarını dinledik ve gördüğümüz kadarıyla kurumlar arasında aslında bu konuyla ilgili bir etkileşim ve bir birliktelik yok. Bu anlamda da koordinasyonun daha iyi sağlanması açısından daha üst bir akla sanki ihtiyaç var gibi yani üstten yönetilecek bir organizasyona gerek var gibi görünüyor. Bu konuyla ilgili, böyle bir şey düşünüyor musunuz diye dikkatinizi çekmek istedim..

İkinci olarak -biliyorsunuz, ben Adana vekiliyim- Adana’da şu anda bu geri dönüşüm tesislerinde bayağı büyük problemler var. Bizim kendi atıklarımızı geri dönüşüme aktarmak için belki de müsilağa olduğu gibi bir eylem planına ihtiyacımız var çünkü hem ekonomi açısından da çok önemli buluyorum atıkların geri dönüşümle tekrar kullanıma sunulmasını hem de orada yatırım yapan insanların atık sağlaması açısından yeni bir eylem planına ihtiyaç duyuyoruz diye düşünüyorum. Bu konuyla ilgili bir çalışmanız var mı diye sormak istedim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz.

Şimdi, efendim, son sözü de Sayın Nevzat Ceylan’a veriyorum.

HÜSEYİN KAÇMAZ (Şırnak) – Son söz olmamalı Sayın Başkan, son söz olmamalı.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim?

HÜSEYİN KAÇMAZ (Şırnak) – Söz talebim vardı.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, ne zaman siz...

HÜSEYİN KAÇMAZ (Şırnak) – En başından beri söz talebim vardı Başkanım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam, buyurun o zaman.

Arkadaşlar çok uzadı, kusura bakmayın yani bu kadar çok soruya cevap verilecek.

HÜSEYİN KAÇMAZ (Şırnak) – Ben mi başlayayım?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Buyurun, sizde; kısa olarak...

Ben görmedim şu anda.

HÜSEYİN KAÇMAZ (Şırnak) – Yok, baştan beri açık Sayın Başkanım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şırnak Vekilimiz Hüseyin Kaçmaz, buyurun efendim.

HÜSEYİN KAÇMAZ (Şırnak) – Teşekkürler Sayın Başkan.

Sayın Bakan, öncelikle hoş geldiniz.

Sayın Bakan, kıymetli hazırun; herkesi saygıyla selamlıyorum.

Tabii, “Çevre Bakanlığına özgürlük!” diyerek sözüme başlamak istiyorum çünkü gerçekten uzun zamandır bu durumu, Çevre ve Şehircilik Bakanlığının birlikte olmasını eleştiriyoruz. Dediğim gibi, “Çevre Bakanlığına özgürlük!” diyerek başlamak istiyorum çünkü Türkiye, 90’larda Çevre Bakanlığı olan bir ülkeydi ama tabii, o zaman yaşanan iklim felaketinin artık 10 katını bugünlerde yaşıyoruz, verilerle de bunu ispatlayabiliyoruz ama şimdi tek başına Çevre Bakanlığımız yok. Çevre Bakanlığının tek başına olmaması bizlere düşük standartlar, zayıf politikalar, kalitesiz ürün ve hizmetler olarak dönüyor; bu durum ne üretici olarak bizleri ne tüketici olarak yine bizleri mutlu etmiyor ve etmeyecek de. Yani “Çevreyi Çevre Bakanlığı kurtarabilir ama bu haliyle değil.” demek istiyorum. Bununla birlikte, tabii, sunumda hiç izleme raporu göremedim Sayın Bakanım, bilmiyorum, ben mi göremedim ama hiçbir izleme raporu yok.

Yine, Vekilimizin de bahsettiği üzere, 2002’den itibaren iktidarın politikalarını esas alırsak -ki birçok veride de öyle çıkıyor karşımıza sürekli- 550 milyon ton asfalt serilmiş, 1 milyar ton çimento dökülmüş; yine, 1,7 milyar ton kömür yakıtı, milyarca metreküp gaz yakıtı, milyonlarca varil petrol yakıtı tüketilmiş ve yine, her yıl 450 milyon ton inşaat malzemesi doğadan alınmış; tabii, bu, tümüyle hesaplandığında da 1-2 milyar tona yakın bir kaynağın aslında doğadan alınması anlamına geliyor. Dediğimiz gibi, tüm bunların sebep olduğu olaylara baktığımızda, 2010’larda 657 aşırı iklim olayı meydana gelirken 2020’de 984 aşırı iklim olayı meydana gelmiş. Bu rakamlar bile başlı başına zaten felaketin geldiği boyutun sebeplerini ve kaynaklarını net bir şekilde ortaya çıkarıyor.

Sayın Bakan, 2002’den bu yana 7 milyar tondan fazla sera gazı salınmış, 7 milyar tondan fazla. Tabii, yine, dediğimiz gibi, bunlar aşırı iklim olaylarının 2020’de rekor kırmasına sebep olmuş ve yine, 2020 yılı da Türkiye’de en sıcak üçüncü yıl olmuş ve yine, uygulanan politikalarla, izlenen politikalarla 650 milyar dolardan fazla yakıt ithalatı söz konusu olmuş ve tabii bunun fazlasıyla da vergi olarak halktan çıktığı bir durum söz konusu. Yani Sayın Bakanım, hani eğer ki gerçekten politika değişikliğine gidilirse, hani yatırımla birlikte ya da yatırımdan ziyade... Sayın Başkanım, hani az biraz şu durumu hepimizin artık görmesi gerekiyor, enerji verimliliği konusunda eğer bir niyet ortaya çıkarsa sadece bu bahsettiğimiz 650 milyar dolardaki bu yakıt ithalatı kısmında bile yüzde 1 enerji verimliliğiyle yaklaşık neredeyse 6,5 milyar dolar tasarruf etmiş oluruz ve bunu eğer yüzde 10’a çıkarabilirsek 65 milyar dolar tasarruf etmiş olacağız ve bunu yapabilmek için sadece bir mevzuat değişikliğine, belki de bir yönetmeliğe ihtiyacımız var; çok basit bir şekilde yapabilecekken bunu yapmıyoruz. “Bunu niye tercih etmiyoruz?” diye size sormak istiyorum.

Tabii, yine sunumda da geçtiği için burada, veriler de var elimde, şimdi, Enerji Kimlik Belgesi uzun yıllardır sürekli erteleniyor. 2007, 2008, 2010, 2017, 2021 yani 2021’de de yine erteleme; mevcut binalarda “EKB 2030 yılına ertelendi.” şeklinde bir karar alınmıştı zaten. Şimdi veriler elimizde yani verimsiz bina sayısı patlıyor ülkede. Aslında kamuda bile bu EKB becerilemedi, veriler onu gösteriyor.

Yine, enerji verimliliği konusunda bir hassasiyet gösterilmediğini düşünüyoruz. Bu durumun yirmi üç yılda bitirilemeyecek bir durum olmadığını, bir çalışma olmadığını düşünüyoruz ancak enerji verimliliği konusunda gerekli hassasiyet olmadığı için maalesef ki böyle bir durumla karşılaşyoruz.

Yine, müsilağa ilişkin Marmara Denizi konusu açıldı. Şimdi, araştırmacılar aslında bazı önerilerde bulunuyorlar. Hani aralarında basit, yapılabilecek olanlar da var tabii. Acil olarak yapılması gerekenler arasında bazı önerileri derlemeye çalıştım. Şimdi, Ergene derin deniz deşarjının kapatılması öneriliyor. “Kapatılır mı, kapatılmazsa da neden kapatılmamalı?” şeklinde bir sorum olsun.

Atık su arıtması olmayan tesisler neden kapatılmıyor? Bunlara arıtmayı çalıştırmadıkları süre içinde ceza kesiliyor mu, kesilmiyorsa neden?

Yine, Marmara’da, mesela deterjan neden yasaklanmadı? Çünkü deterjanın da bu müsilağa büyük bir...

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANI MURAT KURUM – Yasaklandı.

HÜSEYİN KAÇMAZ (Şırnak) – Yasaklandı mı şu aşamada? Tamam, öyleyse onun cevabını almış olalım; çok iyi çünkü bu, en azından, hani bir şekilde alınabilecek bir müdahaleydi.

Yine, sıcak su bırakan tesisler neden kapatılmıyor? Çünkü Çanakkale Boğazı’nda da 2 tane şu aşamada termik santral var.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANI MURAT KURUM – O da var eylem planında.

HÜSEYİN KAÇMAZ (Şırnak) – Yani eylem planında varsa, dediğim gibi bunlar basit, yapılabilecek şeyler, en azından bu şekilde...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Hüseyin Bey, eylem planını okursan hepsi var orada.

HÜSEYİN KAÇMAZ (Şırnak) – Yani Sayın Bakanım, bir sürü şey okumaya çalıştık. Soruyorum, zaten belki bazıları yapılmıştır da diyorum, hani bazıları basit bir şekilde yapılabilecek şeyler.

Tabii, bununla birlikte endüstri tesisleri de var bir sürü, öyle ümit ediyorum ki eylem planında onlar da vardır.

Bütün derin deniz deşarjı projeleri ve ön arıtma projeleri iptal edildi mi ya da edilir mi şu aşamada?

Türkiye’deki kirletici kaynakların tamamının liste olarak Komisyona sunulması mümkün mü acaba? Hani bu, ileride oluşturacağımız raporda işimize yarar.

Bir de Sayın Başkanım, Sayın Bakan da buradayken özellikle dikkatinizi de çekmek istiyorum, bazı rapor vermeyen kurumlar, müdürlükler ya da genel müdürlükler var. Mesela, Çevresel Etki Değerlendirmesi İzin ve Denetim Genel Müdürlüğünü şu aşamaya kadar göremedik. Yine, ÇED İzleme ve Çevre Denetimi Dairesi Başkanlığının bir rapor sunduğuna ilişkin bir şey göremedik.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bakanlık sundu işte.

HÜSEYİN KAÇMAZ (Şırnak) – Şey itibarıyla, hani başlık hâlinde göremedik, onu belirtiyim.

Yine, Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü bu aşamaya kadar Komisyona bir rapor vermedi diye biliyorum, hani şu aşamaya kadar görmedim ben; verilmiyorsa da aslında sebebinin de merak ediyorum.

Yine, İLBANK’ın iklim değişikliğine katkısı şu aşamaya kadar sunulmadı, onun da sunulması iyi olur.

Tabii, bazı eleştiriler, bazı bilgilerle birlikte bazı önerilerimiz de var, kısaca onları da söylemek isterim.

Enerji arzı fazlamız var, Sayın Bakanım, bunu herkes genel itibarıyla dile getiriyor; enerji sistemimizin neredeyse yarısına yakını, yüzde 50'sine yakını fazladan çalışıyor şeklinde gözüküyor. Hani şu aşamada tabii, biz Komisyon olarak da bu çalışmaya katkı sunmak istiyoruz, Sayın Bakanın da bu konudaki görüşünü en azından merak ediyorum.

Türkiye emisyonları sıfırlamaya, 2050'de sıfırlama, tabii öncesinde olursa ne âlâ, 2050'de sıfırlama ve azaltmaya başlama yani 2020'de artık bence azaltmayı başlatmamız gerekiyor ve 2030 azaltım hedefi hani yüzde 50 civarında olmalı artık, çünkü geldiğimiz aşamada hani veriler ve yine dediğimiz gibi ortaya çıkan iklim felaketleri, karşılaştığımız hususlar bunu gösteriyor. Ve dediğim gibi yani yine yılda yaklaşık 40 milyar dolar fosil yakıta para harcıyoruz, bütçe ayırıyoruz, sadece bunun yüzde 1'iyle bile 400 milyon dolar, yüzde 10'unu tasarruf edersek, yüzde 10'undan tasarruf edersek 4 milyar dolara tekabül ediyor; yani bu, çevre için, hani o çevreye ilişkin bir şeyler yapmak için çok önemli bir kaynak oluşturur bizler için. Yine emisyonlarda da yüzde 1 tasarruf demek, yüzde 1 yakıtta tasarruf yaptığımızda emisyonlarda da yüzde 1, yine yüzde 10 tasarruf yaptığımızda da yine emisyonda da yüzde 10 tasarruf etmiş olacağız. Yani neredeyse bir şey harcamadan sadece yüzde 1 tasarrufla bile büyük bir şey...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Toparlayın.

HÜSEYİN KAÇMAZ (Şırnak) – Tamam Sayın Başkanım, toparlıyorum.

Hani bugün aslında Sayın Bakan da buradayken radikal bir karar da verilmesi gerektiğini düşündüğüm için bunları söylemek istedim, çünkü gerçekten çok vaktimiz de yok. Hani vergiler iklimi değiştiren projelere daha fazla gitmesin, bu KES'ler, HES'ler özellikle, hani KES'ler özellikle, HES'ler YEKDEM'den çıkarılmalı diye düşünüyorum.

Yine, Türkiye 2023'e kadar eski KES'leri, işte Soma, Afşin, Yatağan vesaire gibi KES'leri, 2030'a kadar da bütün KES'leri kapatabilir hani en azından bu çok olumlu bir gelişme olur, enerji verimliliğini uygulayarak emisyonları yüzde 50, yakıt ithalatını ise 20 belki de 25 milyar dolar azaltabiliriz ama şunu da söyleyeyim Sayın Başkanım, hani Komisyon üyelerimizin de dikkatini çekelim, gerçekten tüm bunları yapsak bile felaketleri önleyemiyoruz, öyle bir durum çıkıyor karşımıza ama bunları niye söylüyoruz? Çünkü şu an itibarıyla da, hani yirmi yıl önce yaktığımız kömürün etkisini şu an hissediyoruz. Yani dolayısıyla şu an hemen alacağımız kararlar da bunu etkilemeyecek ama 150 kilometre hızla duvara toslamaktansa 90 kilometre hız daha iyi olur diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ediyoruz.

Efendim, son, kısa bir söz Ankara Milletvekili Nevzat Ceylan Beyefendi'ye veriyorum.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Sayın Bakanım, teşekkür ederiz her şeyden önce güzel sunumunuzdan dolayı, ekibinize de teşekkür ederiz.

Burada epey sunum aldık, bütün bakanlıkların sunumlarını aldık, birçok ilim adamlarının sunumlarını aldık, sivil toplum kuruluşlarının da aldık.

Ben şahsen şöyle bir konuda eksik olduğunu görüyorum, o da şu: Bir defa Çevre Bakanlığı bütün bakanlıkları ilgilendiren bir Bakanlık, koordinasyon bakanlığı aynı zamanda. Dolayısıyla koordinasyon görevini de bir şekilde yapması gerektiğini gördüm, şunun için söylüyorum onu: Bakanlıkların iklim değişikliği konusunda maalesef bazı bakanlıkların özellikle bizi tatmin etmediğini, beni şahsen tatmin etmediğini, yaptıkları çalışmaların yeterli olmadığını, hatta yaptıkları sunumlarda olayın daha henüz farkında bile olmadıklarına şahit olduk burada, ben şahsen öyle kendi görüşümü söylüyorum. Dolayısıyla Bakanlık olarak Çevre Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı olarak diğer

bakanlıklardaki özellikle iklim değişikliği konusunda yapılan çalışmalar nasıl koordine edilebilir, o eksiklikler nasıl tamamlanabilir? Böyle bir konuya ihtiyacımız var hatta şunu da söyleyebilirim: Her bakanlığın çevreyle ilgili bir biriminin olması gerektiğini de görüyorum. Nasıl koordinasyon sağlanır, onu da bilemiyorum ama bu eksikliği buradaki sunumlarda ben şahsen gördüm.

Diğer bir konu, sizin de yakından bildiğiniz ve kabul ettiğiniz bir konuydu, onu da kısaca açıklamak istiyorum. O kadar çevremize çöp atılıyor ki, gidin ormanların her tarafı çöp, pet şişe, şişe, sokaklar aynı şekilde, refüjler aynı şekilde, nereye gitseniz çöp yığınıyla karşı karşıyasınız, denizler öyle. Bunu kontrol etmek gerçekten zor, ceza kesmek de zor. Ben Kabahatler Kanunu'na göre bir işlem yapmaya kalksam birinin sokağa attığı çöpten dolayı, bunu uygulamaya geçirmek son derece zor ve insan yani yaptığına da pişman olur. Dolayısıyla bu, sizlere aktarmıştım, sizler de kabul etmiştiniz; fahri çevre müfettişliğini kurmamız lazım, “fahri” diyorum. Zamanında ben Millî Parklar Genel Müdürlüğü yaptım, fahri av müfettişliğini o zaman yürürlüğe koyduk; ilk biz koyduk, 1994 yılıydı, çok faydasını gördük. O insanlar fahri olarak aldıkları bir kartla gittiler, kaymakama bile ceza kesebildiler, yanlış avcılık yapanlara dahi kesebildiler, o kart o kadar etkili hâle gelmişti. Ondan esinlenerek, Emniyet Genel Müdürlüğü özellikle fahri trafik müfettişliğini çıkardı bizden aldığı örnekle ve o sayede trafikte kazaların epey bir engellendiğini, insanların dikkat ettiğini... İnsanlar her an ceza kesilebileceğini, görmedikleri insanlar tarafından ceza kesilebileceğini gördü. Bu konuda da başarılı olduğunu görüyorum. Mutlaka istismar eden vardır, yanlış yapan vardır, onları da ayıklamak son derece kolaydır. O yüzden, fahri çevre müfettişliğini koymamız lazım. O yapıldığı takdirde, bir iki olayda bir fahri çevre müfettişi zabıt tutsa, bildirse sizlere çok caydırıcı olacağını; basına yansmasıyla, çok daha caydırıcı bir şekilde insanların “Her an etrafımızda bir fahri çevre müfettişi olabilir, ceza kesebilir bize veya zabıt tutabilir.” gibi düşünceleriyle beraber önemli oranda önleneceğini düşünüyorum. Bunun, inşallah, Meclisten de geçmesini hep beraber sağlarız diye ümit ediyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ederiz.

Sayın Bakanım, sabrınızdan dolayı çok teşekkür ediyorum.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANI MURAT KURUM – Estağfurullah.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, tabii ki çok soru var; tabii, bu soruların hepsine şu anda cevap vermeyebilirsiniz ama önemli gördüklerinize cevap verirsiniz memnun oluruz, diğer kısmına yazılı olarak veyahut arzu ederseniz, arkadaşlar da zaman içinde -size bağlı İller Bankası veyahut da Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü gibi bazı birimlerden de böyle bir talep geldi- arzu edilirse sunum yapabilir efendim.

Evet, buyurun.

Çok teşekkür ediyoruz.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANI MURAT KURUM – Çok teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Şimdi, tabii, herkesin Bakanlıkla ilgili görüşleri, fikirleri olur; bunu da biz takdirle karşılıyoruz. “Çevre ve Şehircilik ayrı olsun.” denilebilir, işte “Başka birimler ilave edilsin.” denilebilir, “Çıkarılsın.” denilebilir ki Habitat temsilcisi ziyaretimize geldiğinde, o da hem şehirciliğin hem çevrenin aynı Bakanlıkta olmasının habitat açısından, çevre açısından, doğa açısından çok doğru olduğunu ifade etti; bu bir fikir. Yani, şimdi, biz enerjimizin yarısını çevreye, yarısını şehre vermeye çalışıyoruz. Yani, 2002’den bugüne Sayın Cumhurbaşkanımız, ilgili bakanlarımız, milletvekillerimiz hakikaten iki alanda da çok büyük, çok önemli yatırımlar yaptılar; yapmaya da devam ediyoruz. Bunun bayrak yarışı olduğunu düşünüyoruz, biz de aldığımız bayrağı daha yukarıya taşıyabilmek adına hedefler koyduk,

yani, Bakanlığa başlar başlamaz buna ilişkin hem çevre alanında hem şehircilik alanında 2023, daha uzun vadeli; “2053, 2071” diyoruz biz ama daha uzun vadeli... Yani, bizim “2030’da şunu yapmalıyız, 2050’de bunu yapmalıyız.” şeklinde hedeflerimiz var ve bu hedefler doğrultusunda da şehirlere gidiyoruz vekillerimizle birlikte, tamamen bu hedefler doğrultusunda çalışıyoruz yani “Kentsel dönüşüm noktasında ne yapılması gerekiyor, hedefimiz nedir? İşte, çevreye ilişkin neyi artıracacağız? Bisiklet yolunu artıracacağız. Neyi artıracacağız? Yürüyüş yollarını, yeşil alanı artıracacağız; kurulan atık su arıtma tesisi sayısını, miktarını artıracacağız...” Ki 2002 yılında, baktığınızda, bu ülkede 149 tane atık su arıtma tesisi vardı, şu an 1.170 tane atık su arıtma tesisi var ve nüfusun yüzde 89’una hizmet veriyor. Ha, bu atık su arıtma tesislerinin niteliğini tartışabilirsiniz, teknolojisini tartışabilirsiniz, efendim, kısmi ileri biyolojik arıtmadır, kısmi membran teknolojisiyle yapılmıştır, kısmi ön arıtmadır, tartışabilirsiniz ama evet, nüfusun yüzde 89’una hizmet veren 1.170 tane atık su arıtma tesisi vardır bu ülkede.

OSB’lerle alakalı atık su arıtma tesisi yapma zorunludur; bu, yönetmelik gereği ki ya kendisi yapacaktır ya da alıcı ortama deşarjını sağlamak zorundadır. Bunun dışında, OSB’ler hiçbir şekilde atık su arıtma hizmeti almadan işletmesine devam edemezler.

Şimdi, biz giren suları takip etmiyoruz ama çıkanı ediyoruz çünkü yani girenin kirli olduğunu biliyoruz, çıkanla ilgili de bizim parametrelerimize uygun mu, değil mi, deşarjını o şekilde yapmamız gerekir diye ki ileri arıtma tesislerinin hepsinde “SAİS” dediğimiz Sürekli İzleme Sistemi’yle takip ediyoruz ve bunu on-line, 7/24 takip ediyoruz, eğer, bizim değerlerimizin dışında bir değer söz konusuysa da bunlara müdahil oluyoruz.

Şimdi, iklim değişikliğine ilişkin eylem planları eksik olabilir, fazla olabilir ama buna ilişkin tüm dünyanın etkilendiği süreçte, biz de Bakanlık olarak gerek Komisyonumuzun görüşleri doğrultusunda gerek bilim adamlarıyla yapmış olduğumuz çalışmalar doğrultusunda eylem planları belirledik. Yani bu Karadeniz’deki dere güzergâhında taşkın riskindeki binadan tutun atık su arıtma tesislerini artırmaya, oradaki yeşil alanları artırmaya yönelik birçok eylem var ve bu eylemleri de yine o hedefler doğrultusunda gerçekleştiriyoruz.

Şimdi, biz “Çevrede, aynı şekilde depremde siyaset yapılmasın.” diyoruz ve siyaset de yapmıyoruz, yani Sayın Murat Bakan da buna ilişkin gerek atık yönetimiyle alakalı gerek depremle alakalı gerekse bu çevre işleriyle alakalı İzmir’deki tutumumuzu da görmüştür. Biz hiçbir zaman “İzmir’de şöyledir, Ankara’da böyledir, İstanbul’da böyledir.” demedik, demeyeceğiz de çünkü bu iki konu da siyasetüstü bir meseledir ve burada el birliği içerisinde, samimi bir şekilde bu işte atacağımız adımların da hep birlikte atılması gerektiğini düşünüyoruz.

Şimdi, buradaki Komisyonda da çıkacak neticenin aynı samimiyetle olması gerektiğini kendi adıma düşünüyorum ve burada, evet, bu kadar, işte, üç saatlik soru, konuşma, sunumdan sonra da muhakkak hakikaten hepimizin geleceği adına, çocuklarımız adına almamız gereken kararları da hep birlikte almamız. Bizim “Her şeyi doğru yaptık.” diye bir ifademiz yok “Her şeyi biliyoruz.” da demiyoruz ama burada o çerçevede atılması gereken adımları biz kendi adımıza attığımız düşünüyoruz, eksik de olabiliriz; burada da sizin görüşleriniz, fikirleriniz, önerileriniz doğrultusunda, ortak çalışma çerçevesinde bu projeleri yürütebiliriz. Yani işte “On sekiz senede ne oldu efendim?” veya işte “İki senede İstanbul’da, Ankara’da ne oldu?”yu tartışarak hiçbir yere gidemeyiz, buradan kimse de kazançlı çıkmaz. Bunun adı da siyaset değildir bana sorarsanız yani günün siyaseti de bu değil, vatandaşın beklediği de bizden bu değil. O yüzden, bu çerçevede değil, daha çok “Bugünden sonra ne yapabiliriz?”i konuşmamız gerektiğini düşünüyorum.

Şimdi, Kanal İstanbul Projesi, 2013 yılında Sayın Cumhurbaşkanımız bu projeyi milletimizle paylaştılar ve buna ilişkin de yapılması gerekenleri, atılması gereken adımları aylarca, yıllarca bilim adamları, insanlar çalıştılar. Şimdi, bu işe ilişkin 202 bilim adamı 52 farklı kurum kuruluşla bir çalışma yapmış ve bu çalışma çerçevesinde gerek çevresel etki değerlendirme raporunda gerekse planlama sürecinde atılması gereken adımları bir bir belirtmişiz, alınması gereken tedbirleri belirtmişiz; 52 adet komisyon üyesi bu çerçevede çalışmış ve çalışma neticesinde projeye 92 bin tane... Ki birçok itiraz dilekçesi de fiks yani aynı dilekçeyi imzalamış vermişler ama hepsini tek tek arkadaşlar değerlendirdiler ve gerek açılan dava süreciyle alakalı gerek ÇED’de yapılan itirazlarla alakalı süreci de tek tek değerlendirdik ve gelen görüşler doğrultusunda da Projenin Yürütülmesi adıyla bir ÇED raporu çıkardık.

Şimdi, ÇED raporu içeriğinde yer alan analizler, modellemeler neler? Bir kere deniz araştırmaları, buradaki akıntı, sıcaklık, tuzluluk, kirlilik, bulanıklık, sedimantan hareketi ve bunun gibi birçok parametre değerlendirildi. Şimdi, proje yapılırken, uygulama projesi çıktığı zaman bunların hepsi o uygulama projesinde dikkate alınmak zorunda; alınmazsa eğer bu ÇED raporuna uygunluk konusu tartışma konusu olur ve zaten buna uygun olmayan bir proje de yürütülemez.

Şimdi, ilgili Bakanlığımızla birlikte, Ulaştırma Bakanlığımızla birlikte biz bu süreci birebir, bu Çevresel Etki Değerlendirme Raporu’nda olan görüşler, fikirler, öneriler doğrultusunda yapıyoruz; yapmak da zorundayız yani bu bizim kişisel bir tercihimiz değil. Ne yapıyoruz? Denizsel ve karasal jeolojik, jeoteknik, jeofizik araştırmaları yine yapmak zorundayız. Ne yapmak zorundayız? Hidrojeolojik araştırmaları yaparak bu projeye adım atmak zorundayız. Dalga modellemesi, deprem riskinin irdelenmesi, tsunami modelleme çalışması, deniz suyu ısındı, deniz suyu seviyesi yükseldi, yükseldiği zaman tsunami etkisi, buradan çıkan hafriyatın nerelere dökülebileceği, dökülmesi gerektiğinde tedbirleri, buradaki ekolojik yaşam, doğal yaşamın korunmasına ilişkin alınması gereken tedbirler, su kalitesi, su kalitesinin Karadeniz’den Akdeniz’e, Ege’ye olan etkisi, yer altı suyu modelleri, sedimantan, yine sediman taşınımı modellerinin hepsi bu çerçevede incelenmek zorunda.

Şimdi, baktığınızda kamuoyundaki eleştiri nedir? Deprem riskini artıracak. Nereden artıracak? Bakıyoruz, biz bilim adamlarıyla konuşuyoruz, 21 metre derinliğinde bir kanal niye İstanbul’un deprem riskini artırıyor? Ve bilimsel bir açıklamasını biz göremiyoruz, bulamıyoruz. Su riskini artıracığını söylüyor; su kaynaklarının yüzde 3’üne etkisi var, sadece Sazlıdere Barajı’nda su kaynaklarına...

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – DSİ raporları bunu söylemiyor ama.

OYA ERSOY (İstanbul) – DSİ raporlarında var.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANI MURAT KURUM – Ben sizi sabırla dinledim, siz de lütfen beni sabırla dinlerseniz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Arkadaşlar...

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Cevap verebilecek miyiz Sayın Bakanım?

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANI MURAT KURUM – Ben sabırla sizi dinledim, siz de dinlerseniz, ben çok nezaketli bir şekilde konuşmaya çalışıyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Sayın Vekilim, artık soru yok, sadece Bakanımız cevap verecek.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANI MURAT KURUM – Sadece İstanbul’daki su kaynaklarına etkisi yüzde 3 ki buna ilişkin de gerek Melen gerek Karamandere gerek Pirinççi Barajlarına ilişkin de bir vizyon ortaya konulmuş, bir çalışma ortaya konulmuş. Bu çalışma çerçevesinde Kanal İstanbul’la eş zamanlı bunlar yapıldığında, o yüzde 3 olan etkinin 40-50 kat fazlası, İstanbul’un su kaynaklarını, ihtiyacını karşılayacak şekilde düşünülmüş ve yapılmak zorunda.

“Efendim, tuzlu su oradan geldiğinde buradaki ekolojik yaşam bozulur, canlı yaşamı etkilenir.” Yine, bakın, su kalitesi numerik modeli nihai rapor hazırlanmış ve rapor diyor ki: “Bu analizler sonucunda, yılın hiçbir döneminde Kanal İstanbul sebebiyle, çözünmüş oksijenin canlı yaşamı için gerekli sınırın altına düşmediği görülmüş.” Bu bir rapor, bilimsel rapor. Özetle, Marmara ve Karadeniz’de doğal yaşam koşullarının sürekliliği muhafaza edeceği ortaya konulmuştur.

Şimdi, biz eğer bilime inanacaksak, bilim adamlarına inanacaksak bilim adamları bunu söylüyor.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Tam tersini söyleyenler de var Sayın Bakanım.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANI MURAT KURUM – Şimdi, Kanalla ilgili Terkos Gölü’ne tuzlu su girişi olacağı iddiası; Yine Kanal İstanbul için hazırlanan ÇED raporunda, aldığımız bilimsel raporda yer altı suyu modeli nihai raporu hazırlanmış ve bu rapor kapsamında yapılan modelleme çalışmaları neticesinde Terkos Gölü’ne tuzlu su girişinin olmayacağı ve... Bu çerçevede “Kanal nedeniyle tuzlanma riski beklenmeyen Terkos Gölü’nden içme suyu kullanma, temini amacıyla faydalanmaya devam edilecektir.” diyor yine aynı rapor.

Şimdi, “Kanal İstanbul şehre susuzluk getirecek.” ki bunu söyledik, Hamzalı, Pirinççi, Karamandere Barajları aktif hâle geldiğinde İstanbul’un su ihtiyacının 40-50 kat fazlası bu barajlardan karşılanacak. Buna ilişkin bir komisyonumuz çalışıyor. Bu komisyon çerçevesinde -Sayın Bakanımız da komisyonumuzun üyesi- gerek su ihtiyaçları gerek deprem riski gerek oradaki ekolojik yaşama etkisi gibi bir sürü parametre değerlendiriliyor. Şimdi “Ya Kanal Ya İstanbul” diyerek projeye karşı çıkmanın hiçbir bilimsel açıklaması yok, sadece siyasi bir algı üzerinden bu süreç yürütülmeye çalışılıyor.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Böyle dersiniz olmaz. Bizim de...

OYA ERSOY (İstanbul) – Onu söyleyenler bilim insanları değil mi Sayın Bakan? Olmaz yani.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Bunu söyleyen bilim insanları da var Sayın Bakan.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Arkadaşlar, sizler soruları sordunuz, Bakanımız cevap veriyor.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANI MURAT KURUM – Şimdi, diğer konulara gelecek olursak; Ahmet Bakırlioğlu Vekilimiz arıtma tesislerinin yüzde 89 olmadığını söylüyor. Yani bir kere, bizim elimizdeki veriler, yaptığımız tespitler bunu...

Yenilenebilir enerjiyle alakalı da kurulu güçten bahsettim biliyorsunuz.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Hayır, burada, sunumunuzda yönetimden bahsediyorsunuz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ahmet Bey, müdahale etmeyelim.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANI MURAT KURUM – Kurulu güçten yüzde 52’sini karşılıyoruz ki bu yüzde 52 olmuş, 40 olmuş, 45 olmuş; aslında elektrik ihtiyacına göre de değişiyor yani bu, sabit bir şey de değil yani elektrik ihtiyacı -bugün- yaz aylarında fazla olursa kurulu gücün belki yüzde 40’ını, 45’ini karşılırsınız; kışın az olursa daha fazlasını karşılayabilirsiniz, o yüzden bu bir veri.

Şimdi, müsilağa alakalı biz hiçbir zaman demedik ki “Ya, işte, ondan kaynaklıymış, bundan kaynaklıymış; temel atmamış ondan olmuş, şu olmuş, bunlar olmuş.” Sayın Cumhurbaşkanımızın talimatlarıyla 7 valiyle, belediye başkanıyla biz “Marmara’yı kurtaralım, Marmara hepimizin” anlayışıyla 22 maddelik bir eylem planı koyduk ortaya ve bu eylem planında olan tüm maddeleri kararlı bir şekilde hayata geçirmeye çalışıyoruz; gerek termal tesisler olsun, gerek oradaki atık yönetimi olsun, gerek atık su arıtma tesislerine ilişkin yeni deşarj standartları olsun, gerek yeni yapılacak tesislerin kolaylaştırma işleri olsun. E, bunun yine, Meclisle alakalı sürecini çalışıyoruz; işte, diyoruz ki: “Bunlar yap-işlet-devret modeliyle yapılınsın, kısa vadede çok daha fazla proje yapılınsın ve bunun önünü açalım;

bu noktada yerel yönetimlerimize teknik destek verelim, maddi destek verelim ve eğer yerel yönetim bu görevini yerine getirmezse de Bakanlık olarak biz de yerel yönetimin yerine getirmedeği bu görevi resen yapabilelim.” Niye yapalım? Çünkü çocuklarımızın diyoruz ya geleceği, hani, samimiyiz; bu çevre siyasetüstü bir mesele. Çocuklarımızın, şehirlerimizin geleceği adına bunu yapmalıyız ve buna ilişkin de bunu kimsenin tercihinine, tasarrufuna bırakmamalıyız değil mi? Doğru bir projeyse eğer bunu yapmalıyız ve buna ilişkin de adımlarımızı atmamız. Efendim “Bundan önce Marmara Belediyeler Birliği rapor hazırlamış, o hazırlamış, bu hazırlamış.” Bunları bilmiyorum ama şunu söylüyorum: Biz Marmara’da müsilağın bir daha yaşanmaması, Marmara’nın tertemiz hâle gelmesi adına 22 tane eylem planı yaptık, bu 22 eylem planını da Allah izin verirse tek tek uygulayacağız, tek tek uygulayacağız. Bu maddelerin hepsini hep birlikte, o kurduğumuz koordinasyon çerçevesinde, içinde bilim insanlarının olduğu, içinde yerel yönetimlerin olduğu, içinde valilerin olduğu bütün o koordinasyon kuruluşuyla, bakanlıklarımızla birlikte uygulayacağız ve Marmara’yı kaderine terk etmeyeceğiz; buna ilişkin atılması gereken tüm adımları da atıyoruz. Daha önce TÜBİTAK MAM’la çalıştık, ODTÜ’yle çalıştık, başka üniversitelerimizle çalıştık; aldığımız tüm veriler ışığında bu adımlarımızı atıyoruz ve atacağız da yani burada kimsenin şüphesi de olmasın.

Kanal İstanbul’un bu noktada... Ergene havzasıyla alakalı kirlilikten bahsedildi yani işte, efendim “Burada bir proje var, bu proje çerçevesinde atık sular arıtılmıyor, denize derin deşarj yapılıyor.” Şimdi, konuyu doğru anlamak adına anlatıyorum. Burada Türkiye’nin, cumhuriyet tarihinin en büyük çevre projesi yapılmaktadır. 5 atık su arıtma tesisi; bu atık su arıtma tesisleriyle birlikte Tekirdağ’da, Ergene’de, Çorlu’daki bütün havzadaki o atık sular birleştirilip arıtılarak...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – 13 tanesi de evsel, ayrıca 13 tane evsel var efendim.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANI MURAT KURUM - ...evsel atıklar dâhil bütün atıkların, atık suların -gerek evsel gerek sanayi kaynaklı, endüstriyel kaynaklı atıkları- arıtılarak, ileri biyolojik arıtma tesisi yapılarak Marmara’ya derin deşarjı söz konusu; proje bu bir kere. Şimdi, biz Marmara’da ne diyoruz? Diyoruz ki Marmara’yı kurtarmamız lazım; yüzde 50’si ileri biyolojik, yüzde 50’si ön arıtma. Bu ön arıtmaların tamamını ileri biyolojik yapmamız lazım. Ne yapmamız lazım? O, Ergene’deki projeyi yapmamız lazım, bütün Marmara’da bunu uygulamamız lazım diyoruz ve bu çerçevede şu an denize derin deşarj yapılan kısım sadece ve sadece bütün Marmara’daki o deşarjın yüzde 3’ü. Gittik, dediler ki: “Ya, oraya kirli su bırakılıyor, tuzlu su bırakılıyor, bu da denizdeki azot ve fosfor miktarını artıracak bir parametredir, oksijeni azaltacak bir parametredir.” Hani, bilim insanı diyoruz... Gönderdik, bilim gemimizi gönderdik, numune aldık. “Ya, burada Marmara’ya derin deşarj var, oksijen seviyesinde azalma var mı diye bak.” dedik, samimi bir şekilde ya; ODTÜ yaptı bunu, gidin sorun. ODTÜ Bilim Gemisi’yle hocalarımız gitti ve gelen rapor: “Buradaki oksijen seviyesinde eskiye nazaran bir azalış söz konusu değil.” Yani bunun müsilağa olumlu veya olumsuz bir etkisinin olduğunu bilimsel olarak kimse söyleyemez, ispat da edemez.

Şimdi, buradaki o renkteki sorun, sadece renk ve tuzluluk parametresiyle alakalı bir sorun var. Yani bu da aslında denize derin deşarj yapılmasına engel bir durum söz konusu değil. Ha, bu iyileştirilebilir mi? Evet, renk parametresi iyileştirilebilir ki Tarım Bakanlığımız bu projenin koordinasyonunu yapıyor, onlarla da görüşüyoruz. Tuzlulukla alakalı olumsuz bir etkisinin olmadığını bilim insanlarımız söylüyor ama buna da bakıyoruz. Yani bizim yaptığımız kesin doğrudur, kimseyi dinlemeyiz, siz istediğinizi söyleyin demiyoruz ve bu çerçevede bu süreci yürütüyoruz.

Yine, Sazlıdere’deki kısmı söyledim. “Küçükçekmece Gölü”ndeki, o göl dibindeki durumun Kanal İstanbul Projesi yapıldığı zaman olumsuz etkisi var mıdır, yok mudur?” Bu da ÇED raporunda var. Yani orada atacağınız adım neyse bu adımı atarken bu çerçevede bu hususlara dikkat etmek zorundayız.

Şimdi, tek kullanımlık plastiklerle alakalı, Avrupa Birliğinde buna ilişkin hâlihazırda sektörler ve idareler düzeyinde herhangi bir -sadece ve sadece bir fizibilite çalışması var- kısıtlama, yasaklama söz konusu değil, buna ilişkin sadece bir fizibilite çalışması yürütülüyor ki biz Avrupa Birliğinden bu noktada çok daha ileri adımlar atıyoruz.

“Ülkemizdeki sera gazı emisyonlarının yüzde 29’unu termik santraller sağlıyor.” Bu da bir soruydu. Burada, Kırklareli’nde Eren Enerji Termik Santralinin ÇED süreci sonlandırıldı, buna ilişkin izin verilmedi. Herhangi bir ÇED başvurusu termik santralle ilgili yok. Limak Çimentoyla ilgili de herhangi bir kapasite artışı söz konusu değil.

Sera gazı hesaplamalarına baktığınızda Uluslararası İklim Değişikliği Paneli çalışıyor ve bu konuda emisyon hesaplama kanunları var ve bu noktada bomba, silah emisyonlara dâhil edilmiyor ki ben burada Sayın Hocama da katılıyorum. Birazdan Paris Anlaşması’na geldiğimde de aslında bu durumun neden oluştuğunu, bu durumla ilgili neden Türkiye Cumhuriyeti devletine haksızlık yapıldığının işte en büyük nedenlerinden biri budur. Türkiye, dünyada en az kirleten ülkelerden biri olmasına rağmen iklim değişikliğiyle alakalı bütün ülkelerden daha fazla kararlı adımlar atmaktadır; gerek yenilenebilir enerji kaynaklarıyla alakalı gerek fosil yakıtların tüketiminin azaltılmasıyla alakalı... İşte diyoruz, 2030’da yüzde 25 azaltacağız, akabinde daha da azaltacak adımlarımızı atacağız. Bunu 11 bakanla oturduk, toplandık, Sayın Cumhurbaşkanımıza arz ettik. Buna ilişkin atılacak adımları kararlı bir şekilde atalım ve biz o artıştan yüzde 21 azaltımın daha da altında ve o Avrupa Birliği ülkelerinin, gelişmiş ülkelerin... Şimdi, gelişmiş ülkeler dünyayı kirletmiş, kirletmiş, kirletmiş, her yerde gitmişler santrallerini kurmuşlar, buna ilişkin sanayilerini ülkelerinin dışında alanlarda yapmışlar, şimdi diyorlar ki efendim, siz büyümeyin, sanayileşmeyin, buna ilişkin adımlarınızı atmayın. Şimdi, ya burada eğer samimiysek biz hem büyümek zorundayız hem ülkemizi geliştirmek zorundayız hem de çevremize, doğamıza onların sözde sahip çıktığının katbekat fazlasıyla sahip çıkmak zorundayız. Şimdi biz bunu yapıyoruz. Ne yapıyoruz? Doğal, korunan alanlarımızı artırıyoruz, yeşil alanlarımızın miktarını, sayısını artırıyoruz; bunları proje bazında yapıyoruz. Her ilimizde görebilirsiniz, her yerde bu projeleri gidip biz size tek tek anlatabiliriz. Buna ilişkin ne adım atıyoruz? Ya plastik atıkların dönüşümüyle alakalı, geri kazanım katılım paylarıyla alakalı, depozito sistemiyle alakalı, buna ilişkin belki birçok Avrupa ülkesinde, birçok gelişmiş ülkede uygulama olmamasına rağmen biz ülkemizde bu konudaki kararlı duruşumuzu, bu duruş çerçevesinde projelerimizi geliştirmeye devam ediyoruz. Depremde de aynı, birazdan ona da geleceğim.

Şimdi, “Denetim yapılıyor mu?” sorusu vardı. Ya 2020 yılında 39.222 çevre denetimi yapılmış Sayın Vekilim ve bu çerçevede toplamda 4.891 tesise 240 milyon lira idari para cezası uygulanmış ve 298 işletme kapatılmış. 2021 yılının, ilk altı ayında 18.159 çevre denetimi yapılmış ve bu çerçevede 118.800 milyon lira idari para cezası, 202 işletme faaliyeti durdurulmuş. Denetimler planlı, birleşik ve ani olarak yapılmaktadır, fiks bir denetim yapılmıyor.

Şimdi, biz atık sular arıtıldıktan sonra bu arıtılmış atık suları alternatif bir su kaynağı olarak değerlendiriyoruz ve buna ilişkin hedeflerimizi açıkladık. Şu an yüzde 3,2 olan yeniden kullanım oranını 2023 yılında yüzde 5’e, akabinde yüzde 10’a, 15’e çıkaracak adımlarımızı atıyoruz.

Şimdi iklim değişikliğiyle alakalı koordinasyonla ilgili bir Kurul var ve bu Kurulun 17 üyesi var. Bu Kurulun şu an Başkanlığını da Çevre ve Şehircilik Bakanlığı yapıyor ve iklim değişikliğiyle alakalı süreci de yine Bakan Yardımcımız Mehmet Emin Bey yürütüyor ve orada ilgili tüm bakanlıklar var; yani Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı da var, Dışişleri de var, Enerji de var, Hazine ve Maliye de var, İçişleri, Millî Eğitim gibi bütün bakanlıklarımız içerisinde var ve burada bir koordinasyon çerçevesinde bu iş yürütülüyor. 11 bakanımızla da bu çerçevede yürüttük.

Şimdi, Paris Anlaşması'na niye imza atılmıyor? Yani Paris Anlaşması'na niye taraf olunmuyor? gibi sorular oldu. Şimdi, bir kere Paris Anlaşması'na imza attığımızda, taraf olduğumuzda şu anki şartlar çerçevesinde sanki Türkiye Cumhuriyeti devleti bakanlıkları atılması gereken adımları atmıyor da efendim anlaşmaya taraf olduğunda daha fazla adım atılacak gibi bir algı var, bu algı tamamen yanlış. Şimdi, biz, Paris Anlaşması'na taraf olmasak da o taraf olan tüm ülkelerden daha fazla iklim değişikliği ve etkilerini aza indirmek adına adımlar atıyoruz, bunu çok net, istediğiniz ülkelerle de karşılaştırırız. Getirin, deyin ki: Siz burada Paris Anlaşması'na taraf olmuş gelişmiş ülkeler şunları şunları yaparken, gelişmekte olan ülkeler şu şu işleri, projeleri yaparken siz gelişmekte olan bir ülke olarak bu adımları atmıyorsunuz ve eksik adım atıyorsunuz dersiniz, bizler size deriz ki, siz haklısınız. Böyle bir durum söz konusu değil, biz gelişmekte olan her ülkeden en az o ülkeler kadar adımlarımızı atıyoruz, atmaya da devam edeceğiz.

Şimdi, burada, ülkemize bir haksızlık söz konusu. Ülkemiz gelişmiş bir ülke olmamasına rağmen Paris Anlaşması'nda Ek 1 listesinde yer alıyor ve Ek 1 listesinde yer alan ülkelerin yükümlülükleri var ki bizim için özel bir durum da söz konusu.

Bu çerçevede, şimdi, biz zaten sorumluluklarımızı yerine getiriyoruz, atılması gereken adımlarımızı atıyoruz, atmaya da devam edeceğiz ancak, bize olan haksızlığın da giderilmesi burada bütün partileri, tüm Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını ilgilendirmektedir, biz bu konuyu savunmak zorundayız. Şimdi biz Paris Anlaşması'na taraf olma noktasında ilgili bakanlıklarımızla tüm çalışmalarımızı yapıyoruz. İnanın sizler kadar biz de burada atılması gereken adımları düşünüyoruz, hesaplıyoruz ve bu hesaplar çerçevesinde de hareket ediyoruz. Şimdi bize bir söz vermişler, bu ülkeler demişler ki “Evet, size bir haksızlık yaptık.” bu haksızlık çerçevesinde evet, şu an, 198 ülkeden sizin de ifade ettiğiniz gibi biz bu ülkelerin işte dörtte 3 çoğunluğunu bir araya getirip sizi Ek 1 listesinden çıkaramayız. Peki ne yaparsınız? Bunu Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri söylemiş, Angela Merkel söylemiş, efendim oradaki Macron, yine Fransa Devlet Başkanı söylemiş ve demişler ki: Biz, Paris Anlaşması çerçevesinde oluşturulan o 100 milyar dolarlık, oluşturulması planlanan 100 milyar dolarlık fondan sizi faydalandıramıyoruz. Peki ne yapacağız? Size biz gerek Dünya Bankası nezdinde, gerek Avrupa Birliği fonları nezdinde iklimle ilgili mücadele kapsamında en az oradan alacağımız miktar kadar da size kredi imkânı vereceğiz. Peki tamam, verin. Şimdi, buna ilişkin bir mutabakat söz konusu. Yani bu çerçevede, biz, o bize taahhüt edilen finansmanların sağlanmasını bekliyoruz, onların sözlerini tutmasını bekliyoruz; sözlerini tutmasını müteakip biz de üstümüze düşen sorumluluğu, gereğini- zaten yaptığımız o sorumluluğu- tarafı olarak, imza olarak Meclisimizle birlikte bu süreci yürütebiliriz ama şu anki haksızlık giderilmeden böyle bir adım atılırsa da biz, vatandaşlarımıza, devletimize, milletimize karşı olan sorumluluğumuzu yerine getirmemiş oluruz. Buna ilişkin süreci de bu şekilde yürütüyoruz, bu çerçevede yürütüyoruz. Emin olun ki biz de bir kuyumcu hassasiyetiyle orada devletimizin tüm haklarını savunuyor ve oradan alınması gereken tüm hakları almak çerçevesinde süreci yürütüyoruz. Yani, “Paris Anlaşması'na imza attığımızda veya taraf olduğumuzda sanki bu ülkede şu an iklim değişikliğiyle ilgili şu, şu, şu mücadeleler verilecekti de taraf olmadığımız için bu mücadeleler verilmiyor.” algısı tamamen yanlış bir algıdır, doğru bir algı değildir. Yani, biz atılması gereken tüm adımları atıyoruz, atmaya da devam edeceğiz; Paris Anlaşması'na taraf olsak da yapacağız, olmasak da yapacağız ama oradan bize olan haksızlığın giderilmesi bizim en önemli, en öncelikli talebimiz ve bu talebi almak için de sonuna kadar mücadelemizi yapacağız.

Şimdi, plastik ithalatıyla alakalı Sayın Bakan da açıklama yaptı, yani işte “Biz ithal atığın gelmesine karşı değiliz.” diye bir açıklamanız oldu, hatta ve hatta bu işin doğru yönetilmediğini ifade ettiniz; şimdi de diyorsunuz ki: “Efendim, burada yerli malzeme var, bu yerli malzemeden bunun tamamını karşılayabiliriz.” Yani, şimdi, biz ithalat mı yapmalıyız, yerli üreticiden veya tüketiciden bunu karşılamalı mıyız? Biz bunu tam anlayamadık.

MURAT BAKAN (İzmir) – Ben o açıklamada her ikisini de söyledim; önce kendi kaynağımızı değerlendireceksiniz, eksiğiniz kalırsa yaparsınız onu.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANİ MURAT KURUM – Zirai atıkların çevreye zarar vermemesi adına depozito uygulamasında zirai atıkların da depozito uygulamasını zorunlu hâle getirecek adımları yine atıyoruz.

“Atık su arıtma tesisleriyle ilgili Bakanlık ne yapacak?” Gökân Zeybek Vekilimiz sordu, burada değil galiba. Buna ilişkin bir düzenleme yapıyoruz. İstiyoruz ki... Zaten SUKAP kapsamında nüfusu 25 bin ve altındaki belediyelere yüzde 50’sini hibe veriyor devletimiz ve bu kapsamda, kalanını da İller Bankasından kredilendirmek suretiyle atık su arıtma tesislerini yapmaya gayret gösteriyoruz. Buna ilişkin yeni modelleri de inşallah Meclisimizde çok yakın zamanda gündeme gelecektir ve bu çerçevede, yap-işlet-devretle, efendim, PPP modelle, yap-kirala modelleriyle de o bekleyen ve teknolojisinin yenilenmesi gereken atık su arıtma tesisleri de hayata geçecektir. Şu an ülkemizde ne kadar atık su arıtma tesisi varsa ama ileri biyolojik ama ön arıtma bunların hepsinin takibini yapacak düzenlemeyi yaptık ve buna ilişkin adımları da atacağız; orada, anlık, bunların hepsini takip edeceğiz; gerek gemi kaynaklı kirlilik gerek evsel kaynaklı kirlilik gerek atık su arıtma tesislerinin kalitesinin düzenlenmesine ilişkin bu adımları da atıyor olacağız.

Yine, fosil yakıtlarla alakalı hedeflerimizi söyledik ama bir kez daha söyleyeyim: 2030 yılına kadar, kullanılan fosil yakıtlarda yüzde 25 azaltma sağlayacağız ki o Paris Anlaşması’na taraf olan gelişmiş ülkeler 2050’de karbon nötr bir uygulama yapacaklarını ifade ediyorlar -ki bunu Çin de söylüyor- Çin veya oradaki, Avrupa Birliği’ndeki birçok ülke 2050’de karbon nötr bir uygulama yapılması taahhüdü çerçevesinde hareket ettiklerini söylüyorlar; emin olun, Türkiye Cumhuriyeti devleti onlardan çok daha önce karbon nötr uygulamasını hayata geçirebilecek potansiyele ve kapasiteye sahip, alt yapıya sahip, bunu da burada söylemek isterim.

Muğla’daki eylem planıyla alakalı Marmara’ya ne kadar katkı sağlayacağını sordular. Buradaki eylem planını hayata geçirdiğimizde şunu net bir şekilde söyleyebilirim ki Marmara’mız çok yakın zamanda eski hâline dönecek, gerek deniz dibindeki o yaşam, canlılar olsun gerek oradaki bitki türleri olsun çok kısa zamanda eski hâline dönecektir. Biz bu adımların hepsini atıyoruz, inşallah atmaya da devam edeceğiz.

Gemiyle alakalı herhangi bir notifikasyon gelmedi. Buna ilişkin böyle bir... Bu gemiler biliyorsunuz notifikasyona yani bilgilendirmeye tabi. Bize böyle bir bilgi gelmedi, böyle bir geminin gelmesine ilişkin sadece bir dedikodu söz konusu. Gelmesi durumunda bize bildirim yapmak zorundalar ve buna ilişkin de biz de bu tedbirleri alırız ve bugüne kadar aldığımız gibi almaya devam ederiz.

Son olarak, şunu söyleyeceğim; gerek müsilağa ilgili adımlarımızda, tedbirlerimizde gerek iklim değişikliği ve etkilerini azaltmak kapsamında adımlarımızı atıyoruz. Salda’da da atıyoruz, Van Gölü’nde de atıyoruz. Van Gölü’nün kirliliğinin temizlenmesi adına da proje geliştiriyoruz ve şunu çok net söyleyebilirim ki bunların hepsi bu çerçevede, iklim değişikliğinin etkilerini aza indirmek adına vaat değil, proje değil, hayal değil hepsi sahada bilfiil uygulanan projelerdir; kısmi bitiyor, bitirmeye de devam edeceğiz. Bizim hedeflerimiz var, hayalimiz var, amaçlarımız var ve bu hedefler ve hayaller çerçevesinde projelerimizi gerçekleştiriyoruz, gerçekleştirmeye de devam edeceğiz.

Burada bugün bu Komisyonunda hem Sayın Başkanımızın hem kıymetli vekillerimizin görüşlerini, fikirlerini, önerilerini aldık. Bundan sonraki yapacağımız çalışmalarda da Komisyonumuzun fikirleri doğrultusunda yapılması gereken düzenlemeleri yapmaya gayret göstereceğiz. Belki bütün sorulara cevap veremedik ama tüm soruları arkadaşlarımız not ettiler ve yazılı olarak da diğer sorulara tek tek cevap vereceğimizi, ülkemizin geleceği adına, çocuklarımızın geleceği adına çevreye ilişkin, doğamıza ilişkin atılması gereken tüm adımları atacağımızı tekrar ifade ediyor, hepinize saygılar sunuyorum.

MURAT BAKAN (İzmir) – Sayın Bakan soru sordu bana da çok kısa yanıt vereceğim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şöyle, müsaade edersen benim bir...

MURAT BAKAN (İzmir) – “Bu plastik atık ithalatıyla hangisini istiyorsunuz?” diye bir soru sordu bana, dedi ki “Atık ithal mi edilsin kontrollü yoksa içerideki mi dönüştürülsün; anlamadım.” Ona hemen bir cümle söyleyeceğim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Sayın Bakanım, kısa bir soru.

MURAT BAKAN (İzmir) – Sayın Bakanım, önce içerideki çöpümüzü ham madde olarak değerlendirelim, eğer yine de bizim ihracatçımızın, üreticimizin ihtiyacı varsa onu da kontrollü bir şekilde, gerçekten denetim yaparak temiz atık, geri dönüştürülebilir atığı getirebiliriz. Benim söylediğim bu.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANI MURAT KURUM – Amacımız bu Sayın Vekilim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Sayın Bakanım, ben de yanlış bilgi vermişim, yanlış oran vermişim; tutanaklara geçmesini istiyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, tamam da vaktimiz sınırlı.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – İki dakika...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Buyurun.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Şimdi, burada biraz evvel atık su arıtma tesisleriyle alakalı ben bir bilgi vermiştim; yanlış bilgi vermişim, onu size söyleyeyim. Demiştik ki: “Türkiye’deki yüzey sularının, yer üstü sularının yüzde 40’ı kirli.” Yani burada sanki yüzde 60’ı temizmiş gibi bir algı olabilir; sularımızın sadece yüzde 37’si temizmiş, onu söylemek istiyorum. Bu kaynak da Profesör Doktor Lütfi Akça.

Bir yanlışlık daha yapmışım. Biraz evvel, Türkiye’deki atık su arıtma tesislerinin yüzde 45’inin tekrardan revizyona ihtiyacı olduğunu veyahut yapılması gerektiğini söylemiştim; tam tersiymiş efendim, yüzde 55’inin revizyon geçirmesi veyahut da tekrardan yapılması lazımmış. Yani sağlıklı çalışan yüzde 45’miş Sayın Bakanım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ederiz.

Şimdi, Sayın Bakanım, hakikaten çok teşekkür ediyoruz. Yani en uzun oturum oldu. Esasen bizim bu Komisyon rekor kırdı; şimdiye kadar en çok uzman, Bakan ve Bakan Yardımcısı dinleyen bir komisyon olarak tarihe geçti.

Ben burada Sayın Bakanım, bir hususu yeni bir bilgi geldiği için arz etmek istiyorum Komisyona. Bir defa 30/12/2020 sonu itibarıyla maden izni olarak ormandan 75.659 hektar izin verilmiş yani bu da toplam alanın binde 3’ü kadar. Bunu bir ifade etmek istiyorum.

Bir de geçen hafta sorulmuştu, “Acaba bunun ne kadarı rehabilite edildi?” denince, Bir kısmı işletme hâlinde ama 2020 sonu itibarıyla rehabilite edilen maden sahası da 11.156 hektar yani rehabilitasyon devam ediyor ama bir kısmı işletmede; bunu bir kere ifade etmek istiyoruz.

Bir de bana yönlendirilerek, Sazlıdere Barajı’yla alakalı soruldu, İstanbul’un su durumuyla ilgili soruldu; ona da müsaade ederseniz, Bakanım, ben cevap vereyim.

Şimdi, Sazlıdere Barajı’nın yıllık verimi 33 milyon 350 bin metreküp yani yaklaşık 34 milyon metreküp. Tabii, burada sayılar bende var. Rehabilite edilecek... Yenişamlar Barajı yapılacak, 16 milyon metreküp; Pirinççi Barajı, 22 milyon metreküp; Hamzalı Barajı, 24 milyon metreküp; Karamandere Barajı, 19 milyon metreküp; Karacaköy Barajı, 32 milyon metreküp ve Mandıra Barajı da 26 milyon metreküp gibi yani özellikle de katbekat Sazlıdere Barajı’ndan orada su kaynakları, barajlar planlanıyor, projeleri hazırlanıyor; bir.

İkincisi de şunu özellikle ifade etmek istiyorum: Avrupa yakasında nüfus fazla, su kaynakları azdır. Dolayısıyla biz Asya yakasındaki su kaynaklarını iletmek için Türkiye’de ilk defa İstanbul Boğazı’nın altından 5.551 metre uzunluğunda, günde 3 milyon metreküp suyun geçebileceği bir tünel de inşa ettik, o da kullanımda. 3 milyon metreküp de şu anda İstanbul’un bütün su ihtiyacı yani bütün su ihtiyacını dahi oradan geçirebilecek kapasiteye sahiptir, özetle vurgulamak istiyorum.

Bir de Sayın Bakanım, şöyle bir yanlış anlaşılma var, deniliyor ki: “Ön arıtma ve deniz deşarjı niye yapıldı?” Onu da açıklamak istiyorum: 1994’te özellikle İstanbul Boğazı’ndaki akıntılarla ilgili ölçüm yoktu, ilk defa üniversitelerin araştırma gemilerini kullanarak İstanbul Boğazı’nda ölçümler yaptık; alt akıntı Marmara Denizi’nden Karadeniz’e akıyor, takriben 20 ila 30 bin metreküp saniye.

MURAT BAKAN (İzmir) – Yatırım debisini... Yoksa biz bunu çocukluğumuzdan beri biliyoruz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU - Müsaade edin, biliyorsunuz da, debisini bilmiyordu kimse. Keza Karadeniz’den Marmara’ya doğru da üst akıntı var, bu da yaklaşık 25 ila 30 bin metreküp saniye. Yani bu ne yapar? Yaklaşık 2 milyar metreküp yapıyor günde. Hâlbuki biz İstanbul’da şöyle bir planlama yapmıştık, dedik ki: Zaten Karadeniz’den kirlilik geliyor, biz eğer boğazın dip akıntısında verilecek atık suları ön arıtmadan geçirdikten sonra dip akıntısıyla verirsek Karadeniz’in tamamen yüzde 92’si Karadeniz’in ölü alanına intikal ediyor. Karadeniz, ölü bir deniz ve belli bir metrenin aşağısında canlı yok; dolayısıyla sadece yüzde 8’inin geri dönme ihtimali var, o da tabii çok düşük. Ayrıca seyrelme oranına baktığımız zaman, 2 milyon metreküp olsa bütün İstanbul’un atık suyu o tarihte, 2 milyar metreküp, bin katı kadar bir seyrelme mevcut, onu özellikle belirtiyim. Ancak burada yaptığımız şey de şudur: Boğaza değil de Marmara’ya doğrudan verilecek atık sulara ise tamamen biyolojik arıtma öngörmüşüzdür. Tuzla, Ataköy gibi, Terkos gibi arıtma tesisleri buna örnektir. Bir de havzaya verilecek atık suları da; çok ileri azot ve fosfor gideren çok ileri biyolojik arıtma tesisleri kurulmuştur Paşaköy gibi; yani bunları özetle vurgulamak istiyorum doğru bilinmesi açısından.

Bir de şunu özellikle vurgulamak istiyorum: Sayın Bakanım, o tarihlerde, 1994’te ben İSKİ Genel Müdürü olduğum zaman bütün atık suların sadece yüzde 4’ü toplanıp ön arıtmadan sonra denize deşarj ediliyordu, yüzde 4’ü. Yani kanalizasyon sistemi bile yoktu doğru dürüst; dereler doğrudan akıyordu, denize doğrudan akıyordu. Dolayısıyla burada yapılacak şey mutlaka... Bütün altyapıyı hazırladık Sayın Bakanım, bütün içme suyu şebekeleri yenilenmiştir dönemimizde, bütün kolektörler, tüneller tamamlanmıştır, atık su arıtma tesislerinin yeri de hazırlanmıştır. Pabucu verdik, yeni yönetim bir cila yaparsa isabet olur diye düşünüyoruz yani cilası kaldı; bunu özetle vurguluyorum.

BEHİÇ ÇELİK (Mersin) – Sayın Başkanım, siz hep geçmişi yok kabul ediyorsunuz. Kur’an-ı Kerim bile sizin zamanınızda geldi herhâlde yani!

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yani kusura bakmayın, gerçekleri söylüyorum, ben yaşadığımı söylüyorum.

BEHİÇ ÇELİK (Mersin) – Böyle yakışmıyor Sayın Başkan.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, yaşadığımı söylüyorum.

BEHİÇ ÇELİK (Mersin) – Bakın, tarih bir süreçtir; sizin de tabii ki doğal olarak hayatın akışına uygun yapacaklarınız var.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, doğru da o zaman bizden önce 6,5 milyona su akardı, değil mi? Su var mıydı İstanbul’da, siz de İstanbul’da bulundunuz?

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Ya, şimdi ama Sayın Başkan, başka yere götürüyorsunuz konuyu.

BEHİÇ ÇELİK (Mersin) – Şimdi, su kıtlığı...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam da bu, su kıtlığı değil efendim.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANI MURAT KURUM – Sayın Başkanım, sizin başarınızı kıskanıyorlar bence.

BEHİÇ ÇELİK (Mersin) – Öyle bir şey yok.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, neyse, Başkan olarak tarafsız olduğumuz için...

BEHİÇ ÇELİK (Mersin) – Aslolan Türk milletidir, Türk milletinin evlatları olarak görevimizi yapacağız. Sizin içinizden görevini yapanların hepsinden Allah razı olsun.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Onu da takdir edeceksiniz elbette, hep tenkit etmeyin, tamam mı?

BEHİÇ ÇELİK (Mersin) – Ama siz Peygamber’in bile sizin zamanınızda geldiğini iddia edeceksiniz; bu derece olmaz yani!

MEHMET SAİT KİRAZOĞLU (Gaziantep) – Sayın Başkanım, bir dakikanızı rica edeceğim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Buyurun.

MEHMET SAİT KİRAZOĞLU (Gaziantep) – Sayın Bakanlarım, saygıdeğer milletvekilleri; bugün çok kıymetli katkılar yapıldı ve Bakanlığımızın da bugüne kadar yaptıkları ve yapacaklarıyla ilgili çok güzel bir sunumu oldu. Bugüne kadar birçok kurumdan sunum aldık; birçok raporun ortaya konulduğunu, birçok eylem planının hazırlandığını ve aslında sorunun farkında olunup o sorunun çözümüne dönük birçok şey yapıldığını, geleceğe dönük de birçok şeyin yapılması gerektiğini ve planlandığını gördük. Ben bu anlamda katkıları için tüm kurumlara teşekkür ediyorum.

Tabii, biz Selman Vekilimle birlikte, Murat Bakanım ile birlikte Çevre Ajansına ilişkin kanun teklifi üzerinde çalışmıştık ve kanunlaştı. Gerçekten poşet yasasından sonra Çevre Ajansı da faaliyete geçmesiyle birlikte Türkiye’de çevre anlamında çok ciddi bir fayda sağlayacak, az önce bahsedilen plastik atıklarla ilgili açığı da çok ciddi bir şekilde kapatacağına inanıyorum; tabii ki bu bir uygulama meselesi. Bu çalışmalar esnasında Sayın Bakanımız ve yanında bulunan Bakan Yardımcımız, Eyüp Bey, Gürsel Bey, Sadiye Hanım ve tüm arkadaşların ciddi katkıları olmuştu, ben onlara da tekrar teşekkürü borç biliyorum.

Komisyonumuzun çalışmalarının hayırlara vesile olmasını diliyorum.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANI MURAT KURUM – Sağ olun.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bakanım, çok teşekkür ediyoruz.

Arkadaşlar, yarın saat 13.59’da toplanmak üzere oturumu kapatıyoruz.

Teşekkür ederiz.

Kapanma Saati: 18.58